

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her:

<https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

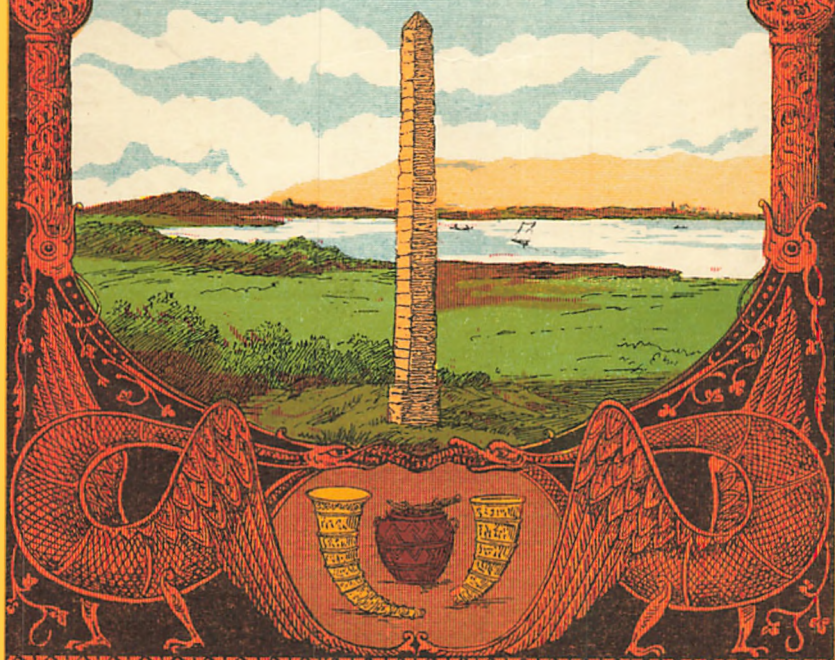
Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Sprogforeningens

ALMANAK

for

1957

Udgivet af Sprogforeningen

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforsknings Bibliotek

KJØBENHAVNS

AKTIESELSKABET

HANDELSBANK

*jeg har osse en bankbog
i HANDELSBANKEN*

1873

HANDELSBANKEN

Filialer og kontorer i Sønderjylland

AABENRAA

AGERSKOV

ARNUM

AVNBØL

BOLDERSLEV

BOVRUP

CHRISTIANSFELD

FELSTED

GRAASTEN

HADERSLEV

HELLEVAÐ

HJORDKÆR

HØJER

KRUSAA

KVÆRS

NORDBORG

PADBORG

SØNDERBORG

TINGLEV

TOFTLUND

TØNDER

VOJENS

Sprogforeningens
ALMANAK 1957

Udgivet af
SPROGFORENINGEN

Redaktion: Morten Kaphøener

64. AARGANG

HEJMDAL'S BOGTRYKKERI . AABENRAA

Formørkelser i aaret 1957

1. Ringformet solformørkelse den 29.—30. april, usynlig i Danmark. Formørkelsen ses i Nord- og Midtgrønland, i det nordlige Rusland, i Asien bortset fra den sydvestlige del, i de arktiske havomraader, i Alaska, Canada og i det nordvestlige U.S.A. samt i de nordlige og vestlige dele af Stillehavet. Den ses ringformet i et omraade, der strækker sig gennem Barentshavet og over Novaja Semlja.

2. Total maaneformørkelse den 13.—14. maj, synlig i hele sin udstrækning i Danmark. Formørkelsen begynder den 13. maj kl. 21. 45' og slutter kl. 1. 17'. Den er total kl. 22. 52' til kl. 0. 10'.

3. Total solformørkelse den 23. oktober, usynlig i Danmark. Formørkelsen ses i de antarktiske egne, i Sydøstafrika, paa Madagascar og New Zealand og i de mellem-liggende havomraader. Den bliver total i et smalt bælte i det sydlige Ishav nord for Coats Land.

4. Total maaneformørkelse den 7. november, ses kun i sine afsluttende faser i Danmark. Formørkelsen begynder kl. 13. 43' og slutter kl. 17. 10', ca. tre kvarter efter maanens opgang i København. Den er total fra kl. 15. 12' til kl. 15. 42'.

Planeterne i aaret 1957

Merkur er i almindelighed solen saa nær, at den ikke kan ses med blotte øjne. Den 15. april, 13. august og 8. december er den længst øst for solen og gaar omkring disse dage i København ned henholdsvis $2\frac{1}{4}$ time, $\frac{1}{2}$ time og $1\frac{1}{4}$ time efter denne. Den 2. februar, 1. juni og 25. september er Merkur længst vest for solen og staar omkring disse dage i København op henholdsvis $1\frac{1}{4}$ time, $\frac{1}{2}$ time og $1\frac{1}{4}$ time før solen.

Venus er den 14. april i øvre konjunktion med solen. Den 18. november er planeten længst øst for solen og gaar da i København ned $2\frac{1}{2}$ time efter denne. Venus lyser stærkest den 24. december.

Mars staar ved aarets begyndelse i Fiskene og vandrer i slutningen af januar ind i Vædderen, i begyndelsen af marts ind i Tyren og i de følgende maaneder gennem Tvillingerne

ind i Krebsen. I løbet af aarets sidste halvdel vandrer planeten gennem Løven, Jomfruen og Vægten ind i Skorpionen. Mars staar i syd: ved aarets begyndelse kl. 18½, først i april kl. 16, først i juli kl. 14, sidst i september kl. 12 og ved aarets udgang kl. 10.

Jupiter staar ved aarets begyndelse i Jomfruen, vandrer i slutningen af april ind i Løven og midt i juni igen ind i Jomfruen; planeten er i opposition til solen den 17. marts og staar i syd: ved aarets begyndelse kl. 5½, først i april kl. 23, først i juli kl. 17, først i oktober kl. 12 og ved aarets udgang kl. 7½.

Saturn staar i Slangeholderen hele aaret, er i opposition til solen den 1. juni og staar i syd: ved aarets begyndelse kl. 10, sidst i marts kl. 5, først i juli kl. 22, først i oktober kl. 16 og ved aarets udgang kl. 11.

Uranus og Neptun er ikke synlige for blotte øjne. Uranus opholder sig i Krebsen hele aaret, er i opposition til solen den 25. januar og staar da omkring midnat i syd 54° over Københavns horisont. Neptun staar hele aaret i Jomfruen; den er i opposition til solen den 21. april og staar da omkring midnat i syd 24° over Københavns horisont.

Pluto opholder sig hele aaret i Løven og er i opposition til solen den 18. februar. Planeten ses kun i store kikkerter.

Højvandet ved vestkysten

Højvandet er ligesom tidligere aar her i almanakken beregnet for Havneby paa Rømø. Udgangspunktet for beregningen er højvandet ved London Bridge, som er angivet i den almanak, der udgives af Københavns observatorium. Tidsangivelserne er mellemeuropæisk tid. Vil man kende vandtiderne ved andre punkter paa vestkysten end Havneby, maa man ved Odden paa Rømø (Padborg) lægge 10 minutter til, ved Højer sluse 40, Koldby 30, Ballum sluse 15, Rejsby sluse 30, Vester Vedsted 20, Nordby 35 og ved Esbjerg 30 minutter til. Ved Sønderho maa man trække 5 minutter fra.

Lavvandet indtræder i reglen 6—6¼ time efter højvandet.

Willy Buch.

Januar 1957

O. C. N.

Glugmaaned. 31 dage

Se anm. 3. s.
Højvande

1. uge. Jesu navn, Luk. 2, 21. 2' række, Matth. 6, 5—13.

		ned		
Ti.	1	Nytaar	18 37	☉ n. m. 3. 13'
O.	2	Abel	17 44	Sol. op 8. 42', n. 15. 45'
To.	3	Enoch	18 52	Tusmørket varer 52'
F.	4	Methusalem	20 1	Jorden nærmest solen
L.	5	Simeon	21 9	☾ fjernest jorden

2. uge. Hjemkomsten til Nazareth, Matth. 2, 19 til enden.
2' række, Matth. 2, 13—18.

S.	6	S. e. nytaar	22 17	Hellig 3 konger	5.15 17.50
M.	7	Knud hertug	23 27		5.49 18.24
Ti.	8	Erhardt	—	Sol. op 8. 38', n. 15. 56'	6.24 19.00
O.	9	Julianus	0 38	Tusmørket varer 51'	7.02 19.42
To.	10	Paul eremit	1 50	☽ f. kv. 8. 6'	7.49 20.31
F.	11	Hyginus	3 5		8.49 21.45
L.	12	Reinhold	4 18		10.09 23.01

3. uge. Jesus 12 aar gammel i templet, Luk. 2, 42 til enden.
2' række, Mark. 10, 13—16.

S.	13	1. s. e. h. 3. k.	5 28	Hilarius	11.30 —
M.	14	Felix	6 29		0.12 12.40
Ti.	15	Maurus	7 18	Sol. op 8. 31', n. 16. 8'	1.11 13.38
O.	16	Marcellus	7 57	Tusmørket varer 50'	2.41 14.32
			op	☉ f. m. 7. 21'	
To.	17	Antonius	18 39	☾ nærmest jorden	3.02 15.21
F.	18	Prisca	20 9		3.39 16.08
L.	19	Pontianus	21 36		4.25 16.56

4. uge. Bryllup i Kana, Joh. 2, 1—11. 2' række, Luk. 19, 1—10

S.	20	2. s. e. h. 3. k.	23 1	Fabian og Sebastian	5.11 17.43
M.	21	Agnes	—		5.56 18.31
Ti.	22	Vincentius	0 22	☾ s. kv. 22. 48'	6.43 19.17
O.	23	Emerentius	1 40	Sol. op 8. 22', n. 16. 22'	7.29 20.06
				Tusmørket varer 48'	
To.	24	Timotheus	2 54		8.26 21.05
F.	25	Pauli omvend.	4 2	Uranus i opp. til solen	9.38 22.19
L.	26	Polycarpus	5 1		11.00 23.32

5. uge. Høvedsmanden i Kapernaum, Matth. 8, 1—13.
2. række, Luk. 17, 5—10.

S.	27	3. s. e. h. 3. k.	5 50	Chrysostomus	— 12.09
M.	28	Fred. 6. føds.	6 29	Carolus Magnus	0.34 13.07
Ti.	29	Chr. 7. føds.	7 0	Valerius	1.26 13.57
			ned	Sol. op 8. 10', n. 16. 37'	
O.	30	Adelgunde	16 41	Tusmørket varer 47'	2.11 14.40
				☉ n. m. 22. 24'	
To.	31	Vigilius	17 50	☾ fjernest jorden	2.49 15.16

Januar 1957

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

Februar 1957

O. C. N.

Blidemaaned. 28 dage

Se anm. 3. s.
Højvande

		ned			
F.	1 Brigida	18	58		3.21 15.47
L.	2 Kyndelmisse	20	6	Merkur størst vestl. elong	3.53 16.19

6. ugc. Stormen paa søen, Matth. 8, 23-27. 2' række,
Matth. 14, 22-33.

S.	3 4. s. e. h. 3 k.	21	15	Blasius	4.22 16.50
M.	4 Veronica	22	24		4.53 17.21
Ti.	5 Agathe	23	35		5.23 17.51
O.	6 Dorothea	—		{ Sol op 7. 56', n. 16. 52' Tusmørket varer 45'	5.52 18.21
To.	7 Richard	0	47		6.25 18.53
F.	8 Corintha	1	58	☽ f. kv. 0. 23'	7.07 19.43
L.	9 Apollonia	3	7		8.04 20.48

7. ugc. Ugræsset blandt hveden, Matth. 13, 24-30.
2' række, Matth. 13, 44-52.

S.	10 5. s. e. h. 3 k.	4	10	Scholastica	9.26 22.18
M.	11 Euphrosyne	5	4		11.03 23.46
Ti.	12 Eulalia	5	48	{ Sol. op 7. 42', ned 17. 7' Tusmørket varer 44'	— 12.23
O.	13 Benignus	6	23		0.54 13.28
To.	14 Valentinus	6	51	{ ☉ f. m. 17. 38' ☾ nærmest jorden	1.53 14.21
F.	15 Faustinus	19	2		2.40 15.10
L.	16 Juliane	20	31		3.25 15.54

8. ugc. Arbejderne i vingaarden, Matth. 20, 1-16.
2' række, Matth. 25, 14-30.

S.	17 Septuagesima	21	57	Findanus	4.09 16.39
M.	18 Concordia	23	20	Pluta i opp. til solen	4.53 17.23
Ti.	19 Ammon	—			5.36 18.04
O.	20 Eucharis	0	38	{ Sol. op 7. 26', n. 17. 22' Tusmørket varer 43'	6.17 18.44
To.	21 Samuel	1	50		☾ s. kv. 13. 18'
F.	22 Peters stol	2	53		7.47 20.14
L.	23 Papias	3	45		8.55 21.26

9. ugc. De fire slags sædejord, Luk. 8, 4-15. 2' række, Mark. 4, 26-32.

S.	24 Sexagesima	4	28	Matthias	10.24 22.52
M.	25 Victorinus	5	2		11.43 —
Ti.	26 Inger	5	30		0.06 12.45
O.	27 Leander	5	52	{ Sol op 7. 9', n. 17. 37' Tusmørket varer 42' ☾ fjernest jorden	1.06 13.38
To.	28 Øllegaard	6	11		1.53 14.20

Februar 1957

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

Marts 1957		O.C.N.	Tordmaaned. 31 dage	Se anm. 3. s. Højvande
F. 1	Albinus	17 58	☉ n. m. 17. 12'	2.29 14.54
L. 2	Simplicius	19 5		3.00 15.24
10. Jesu daab, Matth. 3, 13 til enden. 2' række, Luk. 18, 31 til enden.				
S. 3	Fastelavn	20 14	Quinquagesima. Estomihi	3.28 15.53
M. 4	Adrianus	21 25	Kunigunde	3.57 16.23
Ti. 5	Hvide tirsdag	22 36	Theophilus	4.26 16.52
O. 6	Aske onsdag	23 47	Gotfred	4.55 17.20
To. 7	Perpetua	—	Sol. op 6. 51', n. 17. 52'	5.25 17.46
F. 8	Beata	0 55	Tusmørket varer 42'	5.59 18.18
L. 9	40 riddere	1 59	☽ f. kv. 12. 50'	6.40 19.05
11. uge Jesus fristes af djævelen, Matth. 4, 1—11. 2' række, Luk. 22, 24—32.				
S. 10	1. s. i fasten	2 52	Quadragesima. Invocavit	7.40 20.13
M. 11	Frederik 9 føds.	3 41	Ædel	9.07 21.49
Ti. 12	Gregorius	4 18	Thala	10.47 23.25
O. 13	Tamperdag	4 49	Macedonius	— 12.08
To. 14	Eutychius	5 16	Sol. op 6. 33', n. 18. 7'	0.38 13.12
F. 15	Zacharias	5 35	Tusmørket varer 42'	1.34 14.04
L. 16	Gudmund	19 22	☾ nærmest jorden	2.23 14.51
12. uge. Den kananesiske kvinde, Matth. 15, 21—28. 2' række. Mark. 9, 17—29.				
S. 17	2. s. i fasten	20 48	Reminiscere. Gertrud	3.08 15.35
M. 18	Fred. 3 føds.	22 11	Jupiter i opp. til solen	3.50 16.16
Ti. 19	Joseph	23 29	Alexander	4.32 16.55
O. 20	Gordius	—	Sol. op 6. 15', n. 18. 21'	5.12 17.34
To. 21	Benedictus	0 38	Tusmørket varer 42'	5.51 18.09
F. 22	Paulus	1 37	Jævnøgn	6.30 18.45
L. 23	Fidelis	2 24	☽ s. kv. 6. 4'	7.15 19.28
13. uge. Jesus uddriver en uren aand, Luk. 11, 14—28. 2' række. Joh. 8, 42—51.				
S. 24	3. s. i fasten	3 2	Oculi. Ulrica	8.14 20.31
M. 25	Mariæ bebud.	3 32		9.41 21.59
Ti. 26	Gabriel	3 56	Sol. op 5. 57', n. 18. 35'	11.08 23.31
O. 27	Kastor	4 16	Tusmørket varer 42'	— 12.18
To. 28	Dronn. Ingrid	4 34	☽ fjernest jorden	0.35 13.09
F. 29	Jonas	4 51	Eustachius	1.22 13.50
L. 30	Quirinus	5 8		1.59 14.24
14. uge. Jesus bispiser 5000, Joh. 6, 1—15. 2' række, Joh. 6, 35—51. ned				
S. 31	Midfaste	19 14	Lætare	2.30 14.55
			Fred. 5 føds. Balbina	
			☉ n. m. 10. 19'	

Marts 1957

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31

April 1957

O.C.N. | Faaremaaned. 30 dage

| Se anm. 3. s.
Højvande

		ned			
M.	1 Hugo	20	25		3.02 15.25
Ti.	2 Theodosius	21	36	} Sol. op 5. 38', n. 18. 49'	3.33 15.57
O.	3 Nicætas	22	46		4.04 16.26
To.	4 Ambrosius	23	51	} Tusmørket varer 43'	4.35 16.56
F.	5 Irene	—			5.09 17.26
L.	6 Sixtus	0	49		5.45 18.03

15. ugc. Englen Gabriel bebuder Jesu fødsel, Luk. 1, 26—38.
2' række, Luk. 1, 46—56.

S.	7 5. s. i fasten	1	39	} Judica. Egesippus ☽ 1. kv. 21. 32'	6.33 18.52
M.	8 Chr. 9 føds.	2	17		Janus
Ti.	9 Procopius	2	49	} Sol. op 5. 20', n. 19. 3'	8.59 21.31
O.	10 Ezechiel	3	15		10.34 23.04
To.	11 Leo	3	38	} Tusmørket varer 44'	— 12.02
F.	12 Chr. 4. føds.	4	02		Julius. ☾ nærmest jorden
L.	13 Justinus	4	22		1.15 13.44

16. ugc. Jesu indtog i Jerusalem, Matth. 21, 1—9, 2' række.
Mark. 14, 3—9.

S.	14 Palmesøndag	4	45	Tiburtius. ☉ f. m. 13. 9'	2.03 14.30
M.	15 Chr. 5. føds.	21	2	} Olympia Merkur størst østl. clong.	2.47 15.11
Ti.	16 Pr. Margrethe	22	17		Mariane
O.	17 Anicetus	23	22	} Sol. op 5. 3', n. 19. 17'	4.12 16.31
To.	18 Skærtorsdag	—			Tusmørket varer 46'
F.	19 Langfredag	0	16	Eleutherius	5.30 17.40
L.	20 Sulpicius	0	58	Daniel	6.09 18.15

17. ugc. Kristi opstandelse, Mark. 16, 1—7. 2' række, Matth. 28, 1-8.

S.	21 Paaskedag	1	31	} Florentius Neptun i opp. t. solen	6.51 18.56
M.	22 2. paaskedag	1	58		Cajus. ☾ s. kv. 0. 0'
Ti.	23 Georgius	2	20	☾ fjernest jorden	8.56 21.02
O.	24 Albertus	2	39	} Sol. op 4. 46', n. 19. 31'	10.21 22.32
To.	25 Flyttedag	2	56		Tusmørket varer 47'
F.	26 Cletus	3	13	Mark. evangelist	— 12.31
L.	27 Charl. Amalie	3	31	Ananias	0.42 13.13

18. ugc. Den tvivlende Thomas, Joh. 20, 19 til enden.
2' række, Joh. 21, 15—19.

S.	28 1. s. e. paaske	3	49	Quasimodo. Vitalis	1.22 13.50
M.	29 Peter martyr	4	11		1.58 14.24
		ned			
Ti.	30 Severus	20	35	☉ n. m. 0. 54'	2.33 14.57

April 1957

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

Maj 1957

O.C.N.: Majmaaned. 31 dage

Se anm. 3. s.
Højvande

O.	1	Philip og Jac.	21	43	ned { Voldermisse Sol. op 4. 30', n. 19. 45' Tusmørket varer 49'	3.08	15.31
To.	2	Athanasius	22	44		3.45	16.05
F.	3	Korsmisse	23	36		4.22	16.40
L.	4	Florian	—	—		5.01	17.16

19. uge. Den gode hyrde, Joh. 10, 11—16. 2' række, Joh. 10, 22-30.

S.	5	2. s. e. paaske	0	18	} Misericordia Domini Danmarks befrielse Gothard	5.46	17.58
M.	6	Johs. ante port.	0	52		De lyse nætter begynder	6.36
Ti.	7	Flavia	1	20	☉ f. kv. 3. 29'	7.38	19.55
O.	8	Stanislaus	1	43	} Sol. op 4. 15', n. 19. 58' Tusmørket varer 52'	8.53	21.15
To.	9	Caspar	2	5		☾ nærmest jorden	10.16
F.	10	Gordianus	2	25		11.30	23.54
L.	11	Mamertus	2	47		—	12.32

20. uge. Jesus forbereder disciplene paa sin bortgang til faderen,
Joh. 16, 16—22. 2' række, Joh. 14, 1—11.

S.	12	3. s. e. paaske	3	11	Jubilate. Pancratius	0.53	13.23
M.	13	Ingenuus	19	54	☉ f. m. 23. 34' maane- formørk.	1.42	14.07
Ti.	14	Kristian	21	4		2.29	14.50
O.	15	Sophie	22	4	} Sol. op 4. 2', n. 20. 12' Tusmørket varer 56'	3.12	15.30
To.	16	Sara	22	52		3.53	16.08
F.	17	Bededag	23	30	Bruno	4.33	16.43
L.	18	Erik	24	0		5.12	17.17

21. uge. Sandhedens aand, Johs. 16, 5—15. 2' række, Joh. 8, 28—36.

S.	19	4. s. e. paaske	—	—	Cantate. Potentiana	5.51	17.53
M.	20	Angelica	0	24	} ☾ s. kv. 18. 3' ☾ fjernest jorden	6.34	18.33
Ti.	21	Helene	0	44		7.21	19.21
O.	22	Castus	1	2	} Sol. op 3. 50', n. 20. 24' Tusmørket varer 59'	8.18	20.19
To.	23	Desiderius	1	18		9.24	21.27
F.	24	Esther	1	35		10.35	22.42
L.	25	Urbanus	1	53		11.36	23.46

22. uge. Bøn i Jesu navn, Joh. 16, 23—28. 2' række, Johs. 17, 1—11.

S.	26	5. s. e. paaske	2	13	Rogate. Beda	—	12.26
M.	27	Lucian	2	38		0.39	13.10
Ti.	28	Vilhelm	3	8		1.24	13.52
O.	29	Maximinus	20	33	} Sol. op 3. 40', n. 20. 34' Tusmørket varer 63'	2.06	14.31
To.	30	Kristi himmelf.	21	30		☉ n. m. 12. 39'	2.48
F.	31	Petronella	22	17	Vigand	3.31	15.50

Maj 1957

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31

Juni 1957

| O C N. | Skærsommer. 30 dage

| Se anm. 3. s.
Højvande

L.	1	Nikomedes	ned 22 56	{ Saturn i opp. til solen Merk. størst vestl. clong.	4.13	16.31
----	---	-----------	--------------	---	------	-------

23. uge. Aandens vidnesbyrd, Joh. 15, 26 til enden og 16, 1—4.
2' række, Joh. 17, 20 til enden.

S.	2	6. s. e. paaske	23 26	Exaudi. Marcellinus	4.58	17.12
M.	3	Fred. 8. føds.	23 49	Erasmus. ☿ nærm. jord.	5.46	17.57
Ti.	4	Optatus	—		6.37	18.49
O.	6	Grundlovsdag	0 11	{ Kong Hans føds. Bonif. Sol. op 3. 33', n. 20. 43'	7.35	19.48
To.	6	Norbertus	0 32	{ Tusmørket varer 66'	8.39	20.56
F.	7	Jeremias	0 52	{ ☽ f. kv. 8. 10'	9.51	22.15
L.	8	Medardus	1 15		11.03	23.28

24. uge. Helligaandens komme, Joh. 14, 23 til enden
2' række, Joh. 14, 15—21.

S.	9	Pinsedag	1 41	Primus	—	12.05
M.	10	2. pinsedag	2 12	Onuphrius	0.29	12.59
Ti.	11	Barnabas ap.	2 51	{ Basilius Sol. op 3. 29', n. 20. 50'	1.23	13.47
O.	12	Tamperdag	3 38	{ Tusmørket varer 69' ☼ f. m. 11. 2'	2.13	14.33
To.	13	Cyrillus	21 27		2.58	15.13
F.	14	Rufinus	22 1		3.41	15.50
L.	15	Valdemarsdag	22 27	Vitus	4.18	16.25

25. uge. Jesus og Nekodemus, Joh. 3, 1—15. 2' række.
Matth. 28, 18 til enden.

S.	16	Trinitatis	22 49	Tycho	4.55	16.58
M.	17	Botholfus	23 8		5.34	17.33
Ti.	18	Leontius	23 26	{ ☿ fjernest jorden Sol. op 3. 28', n. 20. 54'	6.13	18.12
O.	19	Gervasius	23 41	{ Tusmørket varer 70'	6.55	18.54
To.	20	Sylverius	23 58	{ ☿ s. kv. 11. 22'	7.39	19.40
F.	21	Albanus	—	Solhverv, længste dag	8.28	20.31
L.	22	10.000 mart.	0 17		9.24	21.31

26. uge. Den rige mand og Lazarus, Luk. 16, 19 til enden.
2' række Luk. 12, 13—21.

S.	23	1. s. e. trin.	0 39	Paulinus	10.30	22.43
M.	24	St. Hansdag	1 6		11.33	23.50
Ti.	25	Prosper	1 40		—	12.29
O.	26	Pelagius	2 24	{ Sol. op 3. 30', n. 20. 54' Tusmørket varer 70'	0.49	13.21
To.	27	7 sovere	20 10	{ ned ☼ n. m. 21. 53'	1.42	14.09
F.	28	Caroline Am.	21 53	Eleonora	2.32	14.53
L.	29	Petrus Paulus	21 27		3.20	15.38

27. uge. Den store nadver, Luk. 14, 16—24.
2' række. Luk. 14, 25 til enden.

S	30	2. s. e. trin.	1 51	Lucina. ☿ nærmest jord.	4.05	16.21
---	----	----------------	------	-------------------------	------	-------

Juni 1957

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

Juli 1957

O.C.N.

Ormemaaned. 31 dage

Se anm. 3. s.
Højvande

			ned				
M.	1	Chr. 2 fød.	22	17	Fred. 2. føds. Theobaldus	4.53	17.07
Ti.	2	Mariæ besøg.	22	39	{ Sol. op 3. 35', n. 20. 53'	5.42	17.54
O.	3	Cornelius	23	0		Tusmørket varer 68'	6.31
					Jorden fjernest solen		
To.	4	Ulricus	23	22	☽ f. kv. 13. 9'	7.22	19.32
F.	5	Anshelmus	23	47		8.17	20.31
L.	6	Dion	—	—		9.21	22.42

28. ugc. Det tabte faar, Luk. 15, 1-10. 2. række. Luk. 15, 11 til enden.

S.	7	3. s. e. trin.	0	16	Villebaldus	10.29	22.59
M.	8	Kjeld	0	51		11.37	0.08
Ti.	9	Sostrata	1	34	{ Sol. op 3. 42', n. 20. 47'	—	12.37
O.	10	Knud konge	2	26		Tusmørket varer 65'	1.08
To.	11	Josva	3	25	☉ f. m. 23. 50'	2.01	14.17
					op		
F.	12	Henrik	20	31		2.47	14.59
L.	13	Margarethe	20	54		3.27	15.35

29. ugc. Vær barmhjertige, Luk. 6, 36—42.
2' række, Matth. 5, 43 til enden.

S.	14	4. s. e. trin.	21	14	Bonaventura	4.04	16.07
M.	15	Apost. deling	21	32		4.38	16.39
Ti.	16	Susanne	21	48	☾ fjernest jorden	5.13	17.13
O.	17	Alexius	22	5	{ Sol. op 3. 51', n. 20. 39'	5.48	17.47
To.	18	Arnolphus	22	23		Tusmørket varer 62'	6.23
F.	19	Justa	22	43		6.57	18.58
L.	20	Elias	23	7	☽ s. kv. 3. 17'	7.35	19.40

30. ugc. Peters fiskedræt, Luk. 5, 1-11. 2' række, Matth. 16, 13-26.

S.	21	5. s. e. trin.	23	37	Evenus	8.21	20.33
M.	22	Maria Magd.	—	—		9.22	21.44
Ti.	23	Apollinaris	0	15	Hundredagene begynder	10.36	23.07
O.	24	Christina	1	4	{ Sol. op 4. 3' n. 20. 28'	11.51	—
To.	25	Jacobus	2	6		Tusmørket varer 58'	0.21
F.	26	Anna	3	20		1.23	13.49
					ned		
L.	27	Martha	19	55	☉ n. m. 5. 28'	2.17	14.38

31. ugc. Kristi nye lov, Matth. 5, 20-26. 2' række, Matth. 19, 16-26.

S.	28	6. s. e. trin.	20	21	Aurelius. ☾ nærm. jord.	3.05	15.23
M.	29	Oluf	20	44		3.52	16.08
Ti.	30	Abdon	21	6		4.40	16.53
O.	31	Germanus	21	28	{ Sol. op 4. 15', n. 20. 16'	5.26	17.39
						Tusmørket varer 55'	

Juli 1957

1	
2
3
4	
5	
6	
7	
8	
9
10
11	
12	
13
14
15	
16
17	
18
19	
20	
21	
22
23
24
25	
26
27
28
29
30
31

August 1957 | O.C.N. | Høstmaanød. 31 dage | Se anm. 3. s. Højvande

		ned			
To.	1 Peters fængsel	21	52	D f. kv. 19. 55'	6.13 18.24
F.	2 Hannibal	22	20		6.58 19.10
L.	3 Nikodemus	22	54		7.44 20.00

32. uge. Jesus bespiser 4000, Mark. 8, 1-9, 2' række, Matth. 10, 24-31.

S.	4 7. s. e. trin.	23	34	Dominicus	8.40 21.08
M.	5 Osvaldus	—			9.50 22.29
Ti.	6 Kristi forkl.	0	23	{ Sol. op 4. 28', n. 20. 2' Tusmørket varer 51'	11.07 23.47
O.	7 Donatus	1	19		— 12.16
To.	8 Ruth	2	22	{ De lyse nætter ender	0.52 13.14
F.	9 Romanus	3	28		1.46 14.03
L.	10 Laurentius	4	36	{ ☉ f. m. 14. 8'	2.37 14.42

33. uge. De falske profeter, Matth. 7, 15—21, 2' række Matth. 7, 22 til enden.

		op			
S.	11 8. s. e. trin.	19	39	Herman	3.10 15.16
M.	12 Chr. 3 føds.	19	56	Clara. ☽ fjern. jorden	3.42 15.46
Ti.	13 Hippolytus	20	14	Merkur størst østl. elong.	4.14 16.16
O.	14 Eusebius	20	31	{ Sol. op 4. 41', n. 19. 46' Tusmørket varer 49'	4.46 16.47
To.	15 Mariæ himmf.	20	50		5.17 17.18
F.	16 Rochus	21	12		5.46 17.47
L.	17 Anastatius	21	38		6.15 18.15

34. uge. Den utro husholder, Luk. 16, 1-9, 2' række, Luk. 12, 32-48.

S.	18 9. s. e. trin.	22	12	Agapetus. ☽ s. kv. 17. 16'	6.45 18.54
M.	19 Sebaldus	22	54		7.29 19.48
Ti.	20 Bernhard	23	49	{ Sol. op 4. 54', n. 19. 30' Tusmørket varer 47'	8.26 21.01
O.	21 Salomon	—			9.48 22.32
To.	22 Symphorian	0	56	{ Hundedagene ender	11.17 23.56
F.	23 Zakæus	2	12		— 12.30
L.	24 Bartholomæus	3	36		1.04 13.28

35. uge. Jesus græder over Jerusalem, Luk. 19, 41 til enden. 2' række, Matth. 11, 16—24.

		ned			
S.	25 10. s. e. trin.	18	45	{ Ludvig. ☉ n. m. 12. 32' ☽ nærmest jorden	1.58 14.18
M.	26 Irenæus	19	8		2.47 15.03
Ti.	27 Gebhardus	19	31	{ Augustinus Sol. op 5. 8', n. 19. 13'	3.32 15.48
O.	28 Lovise	19	56		4.17 16.33
To.	29 Joh. halsh.	20	21	{ Tusmørket varer 45'	5.02 17.18
F.	30 Benjamin	20	56		5.46 18.00
L.	31 Bertha	21	35		6.27 18.42

August 1957

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31

September 1957 | O.C.N. | Fiskemaaned. 30 dage | Se anm. 3. s. Højvande

36. uge. Farisæeren og tolderen. Luk. 18, 9—14.
2' række, Luk. 7, 36 til enden.

		ned		
S.	1 11. s. e. trin.	22 21	Ægidius, D f. kv. 5. 34'	7.09 19.30
M.	2 Elisa	23 16		7.57 20.33
Ti.	3 Seraphia	—	Theodosia	9.05 21.56
O.	4 Juliane Marie	0 16	Sol. op 5. 22', n. 18. 55'	10.29 23.21
To.	5 Regina	1 20	Tusmørket varer 44'	11.49 —
F.	6 Magnus	2 27		0.30 12.51
L.	7 Louise	3 34	Robert	1.24 13.40

37. uge. Jesus helbreder en døvstum, Mark. 7, 31 til enden.
2' række, Matth. 12, 31—42.

S.	8 12. s. e. trin.	4 42	⌘ Mariæ føds. ⌘ fjernest jorden	2.08 14.18
M.	9 Gorgonius	5 49	⊙ f. m. 5. 55'	2.45 14.49
		op		
Ti.	10 Burchhardt	18 38		3.14 15.19
O.	11 Hillebert	18 57	Sol. op 5. 35', n. 18. 37'	3.43 15.49
To.	12 Guido	19 18	Tusmørket varer 43'	4.14 16.18
F.	13 Cyprianus	19 43		4.42 16.46
L.	14 † ophøjelse	20 14		5.09 17.15

38. uge. Den barmhjertige samaritan, Luk. 10, 23—37.
2' række, Matth. 20, 20—28.

S.	15 13. s. e. trin.	20 52	Eskild	5.35 17.45
M.	16 Euphemia	21 40		6.06 18.25
Ti.	17 Lambertus	22 40	⌘ s. kv. 5. 2'	6.47 19.18
			⌘ Chr. 8 føds. Titus	
O.	18 Tamperdag	23 50	Sol. op 5. 48', n. 18. 18'	7.47 20.34
To.	19 Constantia	—	Tusmørket varer 42'	9.11 22.08
F.	20 Tobias	1 8		10.47 23.35
L.	21 Matthæus	2 32		— 12.06

39. uge. De ti spedalske, Luk. 17, 11-19. 2' række, Joh. 5, 1-15.

S.	22 14. s. e. trin.	3 59	Mauritius	0.42 13.06
		ned	⊙ n. m. 20. 18'	
M.	23 Linus	17 81	⌘ nærmest jorden	1.36 13.55
Ti.	24 Tecla	17 55	Jævn døgn	2.23 14.40
			Sol. op 6. 2', n. 18. 0'	
O.	25 Cleophas	18 22	Tusmørket varer 42'	3.08 15.24
			Merkur størst vestl. elong.	
To.	26 Chr. 10 føds.	18 53	Adolph	3.51 16.07
F.	27 Cosmus	19 31		4.33 16.51
L.	28 Venceslaus	20 16		5.14 17.32

40. uge. Bekymrer eder ikke, Matth. 6, 24 til enden.
2' række, Luk. 10, 38 til enden.

S.	29 15. s. e. trin.	21 8	St. Michael	5.52 18.14
M.	30 Hieronymus	22 8	D f. kv. 18. 49'	6.31 19.02

September 1957

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5
- 6
- 7
- 8
- 9
- 10
- 11
- 12
- 13
- 14
- 15
- 16
- 17
- 18
- 19
- 20
- 21
- 22
- 23
- 24
- 25
- 26
- 27
- 28
- 29
- 30

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Oktober 1957

O.C.N.

Sædemaaned. 31 dage

Se anm. 3. s.
Højvande

		ned			
Ti	1 Remigius	23 12	} Sol. op 6. 16', n. 17. 42'	7.16	19.59
O.	2 Ditlev	—		8.17	21.20
To.	3 Mette	0 18	} Tusmørket varer 42'	9.41	22.49
F.	4 Franciscus	1 26		11.13	—
L.	5 Placidus	2 32	☾ fjernest jorden	0.01	12.20

41. uge. **Enkens søn fra Nain**, Luk. 7, 11—17.
2' række, Joh. 11, 19—45.

S.	6 16. s. e. trin.	3 39	Fred. 7 føds. Broderus	0.54	13.09
M.	7 Fred. 1 føds.	4 46	Amalie	1.37	13.47
Ti.	8 Ingeborg	5 54	☉ f. m. 22. 42' -	2.10	14.19
		op			
O.	9 Dionysius	17 24	} Sol. op 6. 30', n. 17. 24'	2.42	14.48
To.	10 Gereon	17 48		} Tusmørket varer 42'	3.11
F.	11 Fred. 4 føds.	18 17		3.41	15.49
L.	12 Maximilian	18 53		4.10	16.21

42. uge. **Jesus som gæst hos farisæeren**, Luk. 14, 1—11,
2' række, Mark. 2, 14—22.

S.	13 17. s. e. trin.	19 38	Angelus	4.39	16.53
M.	14 Calixtus	20 33		5.08	17.27
Ti.	15 Flyttedag	21 37	Hedevig	5.43	16.10
O.	16 Gallus	22 50	} Sol. op 6. 44', n. 17. 6'	6.25	19.06
To.	17 Florentinus	—		} Tusmørket varer 42'	7.26
F.	18 Lukas ev.	0 9	☾ s. kv. 14. 44'	8.45	21.47
L.	19 Balthasar	1 32		10.19	23.11

43. uge. **Det store bud**, Matth. 22, 34 til enden. 2' række. Joh. 15, 1-11.

S.	20 18. s. e. trin.	2 57	Felicianus	11.39	—
M.	21 11.000 jomfruer	4 23	☾ nærmest jorden	0.17	12.40
Ti.	22 Cordula	5 50		1.12	13.31
		ned			
O.	23 Søren	16 49	} Sol. op 6. 58', n. 16. 49'	2.00	14.17
To.	24 De forenede nationers dag	17 29		} Tusmørket varer 43'	2.43
		☉ n. m. 5. 43'			
F.	25 Crispinus	18 5	Proclus	3.24	15.45
L.	26 Amandus	18 56		4.06	16.28

44. uge. **Den værkbrudne**, Matth. 9, 1-8.
2' række, Joh. 1, 35 til enden.

S.	27 19. s. e. trin.	19 54	Sem	4.46	17.09
M.	28 Marie Soph. Fr.	20 58	Simeon og Judas	5.24	17.52
Ti.	29 Narcissus	22 5	} Sol. op 7. 13', n. 16. 33'	6.01	18.36
O.	30 Absalon	23 12		} Tusmørket varer 44'	6.42
		☾ f. kv. 11. 48'			
To.	31 Louise	—	Reformationens beg.	7.35	20.36

Oktober 1957

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

November 1957 | O.C.N. | Slagtemaaned. 30 dage | Se anm. 3. s. Højvande

		ned		
F.	1	Alle helgen	0 20	
L.	2	Alle sjæle	1 27	☾ fjernest jorden
				8.43 21.59
				10.11 23.13

35. uge. Saligprisningerne, Matth. 5, 1-12. 2' række, Matth. 5, 13-16.

S.	3	20. s. e. trin.	2 34	Hubertus	11.29	—
M.	4	Otto	3 41		0.11	12.24
Ti.	5	Malachias	4 49		0.54	13.05
O.	6	Leonhardus	5 58	} Sol. op 7. 28', n. 16. 18' Tusmørket varer 46'	1.30	13.41
			op			
To.	7	Engelbrecht	16 19	} ☼ f. m 15. 32' Maaneformørkelse	2.05	14.17
F.	8	Claudius	16 58		2.38	14.50
L.	9	Theodor	17 38		3.11	15.26

46. uge. Den kongelige embedsmand, Joh. 4, 46—53.
2' række, Joh. 4, 34—42.

S.	10	21. s. e. trin.	18 28	Luther	3.43	16.02
M.	11	Morten bisp	19 30		4.17	16.38
Ti.	12	Torkild	20 40		4.52	17.19
O.	13	Arcadius	21 56	} Sol. op 7. 42', n. 16. 5' Tusmørket varer 47'	5.30	18.05
To.	14	Frederik	23 16		☾ s. kv. 22. 59'	6.17
F.	15	Leopold	—		7.15	20.07
L.	16	Othenius	0 37		8.25	21.25

47. uge. Den gældbundne tjener, Matth. 18, 23 til enden.
2' række, Matth. 18, 1—14.

S.	17	22. s. e. trin.	2 0	Anianus	9.49	22.43
M.	18	Hesychius	3 29	} ☾ nærmest jorden	11.09	23.50
Ti.	19	Elisabeth	4 47		Venus størst østl. elong.	—
O.	20	Volkmarus	6 10	} Sol. op 7. 57', n. 15. 53' Tusmørket varer 48'	0.46	13.09
			ned			
To.	21	Mariæ ofring	15 55	☉ n. m. 17. 19'	1.35	13.58
F.	22	Cecilia	16 41		2.21	14.45
L.	23	Clemens	17 37		3.04	15.29

48. uge. Skattens mønt, Matth. 22, 15—22.
2' række, Mark. 12, 41 til enden.

S.	24	23. s. e. trin.	18 39	Chrysogonus	3.44	16.12
M.	25	Catharina	19 46		4.13	16.52
Ti.	26	Conradus	20 55		5.01	17.33
O.	27	Facundus	22 4	} Sol. op. 8. 10', n. 15. 44' Tusmørket varer 50'	5.36	18.16
To.	28	Sophie Magd.	23 12		6.16	19.03
F.	29	Saturninus	—	☾ f. kv. 7. 57'	7.01	19.55
L.	30	Chr. 6 føds.	0 19	Andreas. ☾ fjern. jord.	7.55	20.56

November 1957

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30

December 1957

O.C.N.

Kristmaaned. 31 dage

Se anm. 3. s.
Højvande49. uge. Jesus i Nazareth synagoge, Luk. 4, 16—30.
1' række, Matth. 21, 1—9.

		ned			
S.	1 1. s. i advent	1	26	Arnold	9.00 22.07
M.	2 Bibiana	2	33		10.17 23.12
Ti.	3 Svend	3	42	Barbara	11.25 —
O.	4 Charl. Freder.	4	51		Sol. op 8. 22', n. 15. 38'
To.	5 Sabina	5	59	Tusmørket varer 51'	0.49 13.03
F.	6 Nikolaus	7	6		1.31 13.46
L.	7 Agathon	8	8	☉ f. m. 7. 16'	2.10 14.26

50. uge. De 10 brudejomfruer, Matth. 25, 1—13.
1' række, Luk. 21, 25—36.

		op			
S.	8 2. s. i advent	17	19	Mariæ undf.	2.47 15.07
M.	9 Rudolph	18	28	Merkur størst østl. elong.	3.25 15.49
Ti.	10 Judith	19	44	Sol. op 8. 31', n. 15. 34'	4.03 16.30
O.	11 Damasus	21	4		Tusmørket varer 52'
To.	12 Epimachus	22	25		5.26 18.02
F.	13 Lucia	23	46	☾ s. kv. 6. 45'	6.12 18.53
L.	14 Crispus	—	—	☾ nærmest jorden	7.04 19.51

51. uge. Zakarias' lovsang, Luk. 1, 67 til enden.
1' række, Matth. 11, 2—10.

S.	15 3. s. i advent	1	8	Nikalius	8.06 20.58
M.	16 Lazarus	2	30		9.18 22.11
Ti.	17 Albina	3	50	Lovise	10.38 23.21
O.	18 Tamperdag	5	8		Sol. op 8. 38', n. 15. 34'
To.	19 Nemesius	6	21	Tusmørket varer 53'	0.21 12.50
F.	20 Abraham	7	25		1.15 13.43
L.	21 Thomas	16	21	☉ n. m. 7. 12'	2.04 14.31

52. uge. Han bør vokse, men jeg forringes, Joh. 3, 25 til enden.
1. række, Joh. 1, 19—28.

S.	22 4. s. i advent	17	27	Japelus	2.48 15.16
M.	23 Torlacus	18	36	Solhverv, korteste dag	3.29 15.57
Ti.	24 Alexandrine	19	45	Adam. Venus lyser stærk.	4.05 16.36
O.	25 Juledag	20	54	Sol. op 8. 42', n. 15. 38'	4.41 17.15
To.	26 St. Stephan	22	2		Tusmørket varer 53'
F.	27 Johannes ev.	23	9		5.50 18.32
L.	28 Børnedag	—	—	☾ fjernest jorden	6.29 19.13

53. uge. Simeons lovsang, Luk. 2, 25-32. 1' række. Luk. 2, 33-40.

S.	29 S. im. jul og n.	0	16	Noah. ☽ f. kv. 5. 52'	7.14 19.58
M.	30 David	1	23		8.03 20.51
Ti.	31 Sylvester	2	31		9.01 21.57

December 1957

1	
2	
3	
4	
5	
6	
7	
8	
9	
10
11	
12	
13	
14
15	
16
17
18	
19
20
21	
22
23	
24	
25	
26
27
28
29
30
31

Det danske kongehus

Kong Frederik IX, til Danmark, de Venders og Goters, hertug til Slesvig, Holsten, Stormarn Ditmarsken, Lauenborg og Oldenburg, født 11. marts 1899, succederede 20. april 1947, formælet 24. maj 1935 med dronning **Ingrid Victoria Sofia Louise Margareta**, prinsesse af Sverige, født 28. marts 1910.

Døtre: 1) Tronfølgeren **Margrethe Alexandrine Thorhildur Ingrid**, født 16. april 1940. 2) **Benedikte Astrid Ingeborg Ingrid**, født 29. april 1944. 3) **Anne-Marie Dagmar Ingrid**, født 30. aug. 1946.

Broder: Arveprins **Knud Christian Frederik Michael**, født 27. juli 1900, formælet 8. septbr. 1933 med **Caroline-Mathilde Louise Dagmar Christiane Maud Augusta Ingeborg Thyra Adelheid** (se nedenfor). **Børn:** a) **Elisabeth Caroline-Mathilde Alexandrine Helena Olga Thyra Feodora Estrid Margarethe Désirée**, født 8. maj 1935. b) **Ingolf Christian Frederik Knud Harald Gorm Gustav Viggo Valdemar Aage**, født 17. februar 1940. c) **Christian Frederik Franz Knud Harald Carl Oluf Gustav Georg Erik**, født 22. oktober 1942.

Faders søskende: 1) **Haakon VII**, Norges konge (Christian Frederik Carl Georg Valdemar Axel), født 3. aug. 1872, formælet 22. juli 1896 med **Maud Charlotte Marie Victoria**, datter af kong Edward VII af England, født 26. nov. 1869, død 20. nov. 1938. 2) **Harald Christian Frederik**, født 8. okt. 1876, død 30. marts 1949, formælet 28. april 1909 med **Helena Adelheid Viktoria Marie**, prinsesse af Slesvig-Holsten-Sønderborg-Lyksborg, født 1. juni 1888. **Børn:** a) **Feodora Louise Caroline-Mathilde Victoria Alexandra Frederikke Johanne**, født 3. juli 1910, formælet 9. septbr. 1937 med **Christian Nikolaus Wilhelm Friedrich Albert Ernst Stephan**, prins af Schaumburg-Lippe, født 20. febr. 1898. b) **Caroline-Mathilde Louise Dagmar Christiane Maud Augusta Ingeborg Thyra Adelheid**, født 27. april 1912, formælet 8. sept. 1933 (se ovenfor). c) **Alexandrine-Louise Caroline-Mathilde Dagmar**, født 12. dec. 1914, formælet 22. jan. 1937 med greve **Luitpold Alfred Friedrich Karl til Castell-Castell**, født 14. nov. 1904, død 6. nov. 1941. d) **Gorm Christian Frederik Hans Harald**, f. 24. febr. 1919. 3) **Ingeborg Charlotte Caroline Frederikke Louise**, f. 2. aug. 1878, formælet 27. aug. 1897 m. **Oskar Carl Vilhelm**, prins af Sverige, hertug af Vestergötland, f. 27. febr. 1861, død 24. okt. 1951. 4) **Dagmar Louise Elisabeth**, f. 23. maj 1890, formælet 23. nov. 1922 med hofjægermester kammerjunker **Jørgen Carl Gustav Castenskiöld** til Kongstedlund, født 30. novbr. 1893.

Farfaders broders børn: 1) **Axel Christian Georg**, født 12. august 1888, formælet 22. maj 1919 med **Margaretha Sofia Lovisa Ingeborg**, prinsesse af Sverige, født 25. juni 1899. **Søn:** **Georg Valdemar Carl Axel**, født 16. april 1920, formælet 16. septbr. 1950 med prinsesse **Anne Ferelith Fenella**, født Bowes-Lyon, f. 4. dec. 1917. 2) **Viggo** (se nedenfor). 3) **Margrethe Françoise Louise Marie Helene**, f. 17. sept. 1895, formælet 9. juni 1921 med **Renatus Karl Maria Joseph**, prins af Bourbon-Parma, født 17. oktbr. 1894.

Viggo Christian Adolph Georg, født 25. dec. 1893, prins, greve af Rosenborg, formælet 10. juni 1924 med dr. med. **James O. Greens** datter **Eleanor Margaret**, prinsesse Viggo, grevinde af Rosenborg, født 5. nov. 1895.

Januar 1958

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31

Februar 1958

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28

Marts 1958

1	
2
3	
4	
5	
6	
7	
8	
9	
10	
11	
12	
13	
14	
15	
16	
17
18	
19
20	
21	
22	
23
24	
25	
26	
27	
28	
29
30	Palmesøndag
31

April 1958

1
2
3	Skærtorsdag
4	Langfredag
5
6	1. paaskedag
7	2. paaskedag
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30

Den dyre fred

Af Cai M. Woel.

Ved den taffeldækning, som blev gjort Sct. Nemesius' dag den 19. november 1549 i kong Christierns spisekammer paa Kalundborg slot, vimsede narren Simon Hanebryst ustandseligt omkring dugekvinderne og ølskafferne, og da køkkenmesteren til sidst efter sædvane kom for at se, om alt var til rede for Hans Naades ankomst, stod narren hensunken i beskuelse af voldmuren. Han vendte sig hastigt og fulgte køkkenmesterens vagtsomme blik ud over dækningen:

— Som I ser har jeg beordret dækning til tvende mere end ellers, Hans Naade venter fremmede.

— Derom har jeg intet erfaret, svarede køkkenmesteren bøst, Hans Naade plejer —

— Hans Naade véd intet om gæsternes ankomst, derfor maa vi, der har denne viden, sørge for det fornødne. Nu er det, som det skal være, jeg beder Hans Naade til bords! — Uden at afvente køkkenmesterens videre indvendinger hoppede narren paa sine tynde halvandenben gennem døren til kongens brevkammer.

Paa bordet brændte et vokslys osende og kastede et blegt skær hen over den slumrende skikkelse i den højryggede armstol. Kongen vaagnede og saa sig forvirret om, strøg med hænderne over ansigtet, det hvidgraa haar pjuskede i nakken, han glattede det tilrette og rejste sig, stod et øjeblik og støttede sig til bordet og stirrede med missende øjne paa den opslaede bog, han havde læst i,

da søvnen overmandede ham, det var Christiern Peder-
sens »Om den kristne Tro«, som den lærde mand selv
havde ladet trykke i Paris og tilegnet Hans Naade: »Til
Brug for Hr. Christiern fra Danmark«. Han lukkede
bogen og saa paa narren, afventende.

— Bordet er duget, brad og mumme fremsat, og fol-
ket venter, om det behager Hans Naade Kongen —

Hans Naade rettede sig og gik langsomt ud af kam-
meret. Narren slukkede lyset og fulgte. Han ilede foran
kongen og trak hans stol frem. Kongen nikkede fjernt til
de faa mænd, der daglig delte tiden med ham, hans skri-
ver, den lærde Oluf Chrystonius, jagtmesteren Niels Pla-
de, vaabenmesteren Thorkel Morsing, et par unge adels-
junkere, som var Hans Naade tilforordnet i det daglige,
og som kun blev taalt. Hr. Oluf sad ved kongens venstre
side, narren ved hans højre. Bæresvendene bragte ma-
den om. Man spiste længe i tavshed.

Hans Naade spiste langsomt og gumlede. Endnu hav-
de han adskillige af sine tænder, men han maatte bide
varsomt og tygge forsigtigt. Ofte tog han en slurk øl af
det store sølvkrus, der stod foran ham. Nu og da spildte
han ned ad den graahvide vadmelsvams, uden at ænse
det. Narren fulgte hans bevægelser med hurtige, aldrig
hvilende øjne, samtidig med at han forsynede sig med
stor appetit, baade af mad og øl.

Tavsheden ved bordet følte trykkende. Hans Naade
var som regel ikke af mange ord, men dog sjælden saa
helt stum som i aften. Hr. Oluf forsøgte at sige noget
om vejret nu her til højtiden, men ingen tog det op.
Hans Naade saa paa ham en kort stund, som tænkte han
paa at svare, men opgav det. Endelig sagde narren, og
hans smaa øjne lyste: — Til morgen hørte jeg af en skip-
per fra Kiel, at kong Christians afsoldede krigsfolk sta-
dig dormer sig i det sydlige, uden at forføje sig over græn-

sen, efter kongelig befaling. I Holsten mener man, de venter paa ordre fra Hans Naades svigersøn, den højædle kurfyrste, grev Friederich, som paa eders og eders dotters vegne vil gøre krav paa de tre nordiske riger — formedelst man vel kan tage munden fuld, naar udsigterne er ringe.

Hans Naade rystede brummende paa hovedet. Narren fortsatte:

— Man skal have skikket tvende gode mænd, Caspar Sechendorff og magister Ambrosium Skienrood til grev Christoffer af Oldenburg, han vil vel næppe lade sig lokke, og til hertug Albert af Mecklenburg, og videre til de større fristæder, og kejseren har lovet penge og krigsfolk, om togtet besluttedes. Videre har man sendt folk til Sverige med geheime opraab til almuen, at opstand kan rejses og slaget føres fra tvende sider.

Hr. Oluf saa vredt paa narren: — I lider alt for vel sladder og skrøner. Den sige, I fører frem, tjener ikke til zirat for jer forstand, ædle Hanebryst. Pro primo: det er en gammel sige, helt fra vaartiden, da kong Christians folk fik afsked. Pro secundo: Hanserne sagde nej, den geheime budstikke, Johan Bogbinder, blev grebet i Ørebro og rettet i Västeraas. Alt er kun skippersnak!

Hans Naade gumlede fortænkt og lod ikke til at følge samtalen. Narren drak flere hastige slurk af sit krus og skar ansigt, alt mens han samlede sig til en ny dyst. Gennem de mange aar, han havde tjent Hans Naade, havde han ikke opgivet haabet om atter at se ham paa Danmarks trone, og aldrig havde liden været bedre end nu. Konge Christian den Tredie havde vel overstaaet alle rigets ydre og indre fjendtligheder. Kirkestriden var heldigt bilagt, heldig for kronen, kirke- og klostergoods indtaget, adelen hengivende sig til de rige resultater og de vel forvundne oprørsaar laa allerede langt bag dem i

tiden. Fred raadede. Man mængede sig med megen byggevirkksomhed og husindretning. Hovedstaden skulle efter sigende ikke være til at kende igen, stenhus paa stenhus rejstes, gamle skader udbedredes, kongen byggede slot, omend beskedent. Fredens aar havde skabt velstand i flere stænder, det var opgangstider, ingen tænkte paa krig nu, ingen ønskede den.

Her i Kalundborg sad Hans Naade trygt, bedre end i Sønderborg, han kunne færdes, hvor han ville, omend hans gamle fjende Knud Pedersen Gyldenstjerne, slotlets lensmand, vogtede ham vel, og paa afstand. Gennem somrens dage havde Hans Naade ofte redet gennem byporten ud i det frie land, mest ad Rosnæs til, efterdi han yndede denne tur, hvor kun faa færdedes. Han havde sin egen eskorte, hvori de to junkere befandt sig, desforuden viste der sig altid ryttere fra slottet i lang afstand. Joe, Hans Naade var vel vogtet.

Efter at vejret var blevet umildt, blev rideturene opgivet, i steden færdedes Hans Naade i byen. Han gik ofte uden følge, og borgerne hilste ham ærbødigt. Det hændte, at hr. Oluf fulgte ham. Paa de dage gik turen over torvet til bispegaarden, hvor man dvælede i en frodig disput om kirkens nye vilkaar, og om hvorvidt det nye var stort bedre end det gamle. Det var halv papiatisk snak, hvad baade Hans Naade og Hans Højvelbaarenhed lo ad. Derfra gik turen til kirken. Hr. Oluf biede ved døren, mens Hans Naade gik frem til alteret, hvor han knælende bad en bøn og af gammel vane korsede sig. Hjemvejen gik ad Præstegade gennem smøgen ud til bymuren og tilbage til slottet. Det morede Hans Naade at gaa ind ad den smalle bro ved Smedetaarnet, den var ellers ikke stort andet end et gangbræt, men det følte friere, mere hjemligt, at gaa ind ad denne »bagvej«, vagten der var ogsaa mindre stiv i det end ved

slottets hovedport, der laa sydligere. »Smedens Vagt« var villig til en snak. Hans Naade skulle have meget at vide, hvorfra i riget manden var, om han havde været med i krig og slagtlummel, og under hvem. Engang traf det sig, at der stod en af Johan Rantzaus gamle staalknægte. Da Hans Naade hørte det, blev han end mere furet i aasynet, og de strenge øjne, som ellers i de senere aar kunde været saa milde, fik noget af deres gamle styrke i blikket: — Du har vordet min bane! udbrød han — selv bonde har du hjemsøgt din stand med død og gru og undergang. Du har et tungt regnskab at staa til. Han vendte sig halvt fra den konfuse knægt, men saa bide han og saa atter paa ham, og nu var øjnene atter rolige: — Du er ikke ene om det tunge, søn, hvem siger sig fri! — Var det en mand fra byen, vilde Hans Naade godt vide, hvad man mente om ham nu — det kunne knuge soldaten en del, inden han fik lettet sig for viden: — Borgerne negotierer deres hjertemening med paapasselighed, men for mig at se har Deres Naade mange venner her i staden, den har altid haft hang til fri fyldighed, havet for døren og den store verden videre ude. Om nogen skulle handle ilde med kongelig Majestæt, saa er det kuns aa sige til. Knud Pedersen kan let komme til himmels hastigere end han skötter om, blandt de andre stjerner! — Hans Naade lo: — Nej, nej, søn — han gør jo kun sin skyldighed. — Vagten spyttede: — Mon, kanske han ligodt var lidt for nævenyttig engang for længe siden, det vil ikke blive ham glemt, han kunne ha' skaffet sig et angenemere eftermæle. — Hans Naade rokkede paa sig: — Nu er han mig god, det maa baade du og andre tro. Ingen ved, hvad det var godt for. — Hans Naade gik videre, han smaalo for sig selv og hørte ikke hr. Olufs kritiske bemærkninger: — — Kanske kom det til at staa ringere til med Knud Pe-

dersen Gyldenstiernes eftermæle end med Hans Naades. — Da vendte kongen sig brat mod hr. Oluf: — Hold jer til skriften og de lærde materier og døm ikke i sager, I ingen viden har om. Gyldenstiernes og mit eftermæle vil aldrig kunne sammenlignes.

Kalundborg by havde taget vel mod »den gamle ørn«, ingen ufred var kommet af hans flytte. Landet var i ro. Men netop derfor fandt narren tiden inde. Ad mange veje havde han lyttet sig til tidens gemente stemmer, de fandtes. Papisterne var nok slagne og kuede, præstestanden havde nejet sig for magthaverne, men hvor fjælede landets mange klosterbrødre sig? Troede man maaske, at man kunne jage hundreder af voksne mænd ud paa gader og stræder, til sult og kummer, saa godt som nøgne, uden at det skabte modstand? Nok havde Johan Rantzaus hestefolk ødet de jydskke bønder eftertrykkeligt, de rejste sig næppe mere i dette sekel, men Skaane og Sjælland havde mange knurrende smaa-bønder, og frie folk færdedes paa vejene mere end før. Hanebryst sad med et gottende smil, han vidste om mere, end han ville være ved. Det undrede ham, at ingen fremmede var kommet til dette maaltid, de opdækkede pladser stod tomme, skønt han saa sikkert havde ventet gæster. Det var gaaet saadan til:

Sent paa formiddagen havde han gjort sig ærinde ind hos Christoffer Klavesens og truffet fire fremmede mænd ved langbordet, netop endt et jævnt maaltid som Geske Christoffers havde tilmaalt dem. Købmanden havde hilst ham hjerteligt og nævnt de fire mænd ved navn, fjerne slægtninge østensunds, de kom med ærinde til Hans Naade, om det lod sig gøre at faa ham i tale? Simon Hanebryst vejrede noget særskilt, for mændene saa lukkede og fjerne ud, og deres tunge øjne skuede ham ikke med stor venlighed. Christoffer tog ham med

Hans Naade og hr. Oluf drøftede lærde materier.

ind i krydderikammeret, hvor der lugtede balsamisk, og der fik han viden om mændenes art og ærinde. Vel informeret bød han dem komme til kvældsmad paa slot-

tet, blot de nævnte hans navn, vilde vagten lade dem ind, de kunne saa spise med og siden berette for Hans Naade, hvad de havde paa hjerte. To af mændene tog mod indbydelsen. Men stolene stod tomme, ingen havde meldt sig.

Narren opgav at svare hr. Oluf, som altid mente at være ene om at bjerge viden og indsigt, han skulle have lov at sidde med sin tro. Maaske skulle han dog have en huskekage at gnave paa—men inden Hanebryst havde faaet formet sin ondskab, rejste Hans Naade sig, tør-rere fingrene i sin plettede ærmekappe og gik tilbage til brevkammeret. Narren sprang efter ham, lempede en glød fra skorstenen over i fyrsvampen og fik tændt lyset, inden Hans Naade fik sat sig. Men Hans Naade ville aldeles ikke sidde. Kammersvenden skulle komme til ham i sengekammeret, dag var skreden, nat var nær. Og saadan blev det.

Næste morgen var Hans Naade tidligt oppe og i kammeret med hr. Oluf, de drøftede lærde materier, hvilket ville sige, at magisteren talte med mange latinske spækker om de nyeste kirkeviser, hvoraf en var kommet til hans kundskab fra Sverige, han havde syslet med at bringe den over i dansk tunge, om Hans Naade estimerede at høre en strofe, saa lød den saalunde:

*Den signede dag, den signede tid
Vor Herre hans fødsels time,
da kom der lius fra himlen ned
saa vide offuer verden at skinne.
Da liuser for oss evindeligen
nu og foruden all ende.*

Hans Naade nikkede mildt, strøg det tynde hageskæg og saa fjernt frem for sig. Magisteren forklarede indholdet af visens fortsættelse: Den skildrede Kristi kom-

me, hvorved menneskene kunne finde frelse for synd og daarlighed. Kristi fødsel var det store nu i verdens dybe historie; Kristi død paa korset til forløsning for vore synder den evige forjættelse.

— Og derpaa tvivler I ikke, det skulle gælde alle synder, store som smaa? spurgte Hans Naade med ængstelse i stemmen?

— Visselig, det er Herrens egne ord! —

Hans Naade sukkede: — Saa er tvivl endin synd .

Hr. Oluf vilde fortsætte sin oplæsning, men narren stod i det samme i kammeret og hilste Hans Naade en god morgen og en fredfyldt dag til Guds hæder. Han bad videre Hans Naade holde ham til gode, at han bragte tidende udefra, fire mænd begærede Hans Naade i tale, deres ærinde var vigtigt. Efter at have forklaret, at de fire mænd kom fra Visselø i Vest-Blekinge, ført af Anders Klavssøn, som vilde frembære deres bud, nikkede Hans Naade. Narren løb hoppende til sengekammeret og kom lidt efter med en ny og ren ærmekappe af skarlagenvadmél. Hans Naade skiftede, rejste sig og stod med haanden støttet ved bordet, da de fire mænd traadte ind. De bøjede sig dybt og længe tre gange, og da de sidste gang rettede sig, og Hans Naade venligt slog ud med haanden, stirrede de alle længe og ordløse paa ham, saalænge at Hans Naade aabenbart følte det ilde og brysk bød dem tale, om de havde noget at meddele ham.

Anders Klavssøn traadte frem og nævnte, at Hanebryst bød dem tale, om de havde noget at meddele i gaar, men de ville helst træffe Hans Naade ene. Han saa stift paa magisteren, til Hans Naade opdagede det og sagde: — I kan tale trygt og frit her. Saa først begyndte Anders at berette: »For sytten aar siden havde han sammen med sin far, der da havde været høvids-

mand paa Københavns slot, han selv mellem vagtens mandskab, ventet Hans Naades ankomst fra Norge paa Knud Gyldenstiernes skib. Da det rygtedes i byen, at Gyldenstierne havde brudt givent leide og sejlet Hans Naade til Sønderborg slot, havde faderen og han, sammen med andre gode mænd østensunds, forladt byen. Siden havde de fartet riget rundt for at rejse befolkningen til opstand og befrielse af Hans Naade. Under grev Christoffers krig havde de dannet et særskilt kompagni og lykkelig holdt sig fra hovedstaden. Siden havde de sejlet en tid under Søren Nordby, men da alt syntes at glippe, søgte de hjem og havde holdt sig i ro i nogle aar. Da de hørte rygter om, at kong Christian havde bortskikket de lejede tropper, havde de atter givet sig ud paa strejf, for at samle Hans Naades gamle tilhængere, og nu havde de fuldbragt dette, nu manglede de kun et tegn fra Hans Naade, saa stod Skaaninger, Blekinger, Hallændere, Sjællændere, faa fra Fyn og mange Jyder sammen til storm mod hovedstaden. Derfor kom de her, om Hans Naade ville tage mod deres hjælp og blive deres rette herre og konge som tilforn?

— Prosit! udbrød Hanebryst.*)

Hans Naade havde staaet og set i gulvet under Anders Klavssøns besværlige talc. Nu traadte han et skridt tilbage og saa længe paa mændene, der mødte hans blik med ængstede øjne — han satte sig langsomt i stolen og lænede sig træt tilbage: Nu kom det altsaa! Alt, hvad han havde ventet og drømt i øde nætter og uendelige dage i det snævre taarnrum paa Sønderborg, ogsaa i de større sale dør. Hvad havde hans hjerne ikke rummet af forventning i grevefejdens aar, da hans fornemme »venner« indtog det meste af landet,

*) *Prosit* betyder egentlig »gid det maa gavne!« — Ordet har i tidens løb i nogen grad skiftet betydning.

Anders Klavssøn bøjede sine knæ og laa for Hans Naade . . .

men mærkeligt nok ikke fandt paa at fri ham ud af fangenskab! Fra time til time havde han dengang ventet befrielsen, men de tyske »venner« holdt sig borte — han gav dem satan! og folket! de jævne bønder og borgere, ogsaa de havde jo haft landet i deres

haand, hvorfor kom ikke de? Fra dem skulde hjælpen først og fremmest ventes, de var hans folk! Om de havde villet, kunne de have taget riget og givet det til ham, saadan som han havde drømt og haabet. Hvad var der blevet ud af det hele --- sytten aars indespærring! Han havde haft rigelige stunder til at gøre sig fortrolig med de bristede haab og de pjuskede drømme. Hvem havde han haft om sig i de frygtelige aar, om vinteren i skarn og kulde, om sommeren i hede og utøj — det blev bedre, da han kom ud af taarnet, men han sad der dog i — han huskede ikke mere i hvor mange aar — gamle Mikkel havde været ham tro, til døden slettede ham, og Hancbryst, gudsketak, hans eneste og bedste ven — Hans Naade smilte og saa vemodig paa narren.

Endelig fik han rejst sig, stod lidt og famlede efter ordene: — I gode mænd, hvor var det fra, I var, naa — ja, I trofaste venner og gode mænd, I kommer med tunge gaver. I har troet paa mig og slidt for min sag i mange aar, det har den næppe været værd — der har skullet tro til! Det er tungt at vide, fordi jeg maa skuffe jer. Jeg har ingen tro til noget mere, knapt nok til, at Gud vor Fader og Frelser vil forløse mig og give mig sin naade. Tiden er rundet. Lange aars bitre ensomhed — lad det være glemt, min tid er ikke mere. Ogsaa maa jeg tænke pro bono publico — til folkets bedste, jeg mere end andre. Magt og vælde har jeg haft, det gav tunge byrder. Nu er det længe siden altsammen. Først flakkede jeg om ved store dørc, halvt som tigger, for at faa mine egne midler, det tog næsten et descenium at faa pjalterne samlet. Svig og fejghed var siden min høst — og saa sytten aar i ly for verden! Hans Naade lo hæst: — Man lever sig hverken til mod eller tro ved et saadant liv, kanske har man aldrig haft stort af de dele, hvad véd man selv, naar man er født kongesøn?

Jeg véd om det nu; hvide haar, faa kræfter, gigt, alskens værk — og ingen tro, det er hvad jeg har at byde igen for jert gode virke for mig. I kommer og sent! Sandet er langt over halvgaaende, det rinder i sidste kvartal. Rejs I til jer hjemning og tak mig alle gode mænd, I har haft med jer i denne sag, tak dem for deres tillid. De maa ikke glemmes. Agt tiden vel og nyt den bedre frem-over!

Anders Klavssøn bøjede sine knæ og laa for Hans Naade: — Hvor tør I vove at nage os saa dybt! I har jo været vort liv saa længe vi mindes, saa længe vi var ved manddom. Ogsaa vi har haabet og ventet, og vi har mere end det, vi har stridt vor strid, baade med sværd og ord. Øde gjorde vi det for kvinder og børn, fordi I var i vore sind stadig, og nu viser I os fra jer — herre, herre! —

Hans Naade tog ham i skulderen og løftede ham op, favnede ham og hviskede: — Søn, hvad har jeg ikke alt at tynges med! se paa mig, se paa mine furer, mit pjal-tede skæg og tynde haar, mine halvblinde øjne — jeg er ikke en mand, man kan oprejse til rigets hæder! Jeg er tidig til gravlægning, og kanske dér faar jeg min første og evige fred! Brug din vid og se dig for! Gud være med jer alle!

Anders Klavssøn stod bøjet og rystet. To af mændene drog ham med sig ud. Hanebryst fulgte, han hinkede om i stuen længe, da døren havde lukket sig efter dem. Hans Naade sad stiv paa stolens kant og mumlede — min dyre fred, min dyre fred! Han var ældet og for-andret, borte i fortid og skygger. Hanebryst gurglede nu og da en hæs latter frem, den var paa nippet til at slaa over i graad, man kunne fornemme hans indre kamp for at herske over den. Kun hr. Oluf var nogen-lunde uanfægtel, han bladede i sine dokumenter, øjnene

ledte over siderne, til han standsede og læste med høj, myndig stemme:

*Gud fader, søn og den hellig aand
med alle sine engleskare,
bevar oss idag oc allen stund
fra allskens dieffuelens snare —*

— Gud eller satan, engle eller djævle — blot ikke dette, blot ikke dette, klynkede Hanebryst, mens han fortsatte sin trekantede, ophidsede hinken over gulvplankerne.

Hans Naade sukkede.

*Ikke at være informeret er for en diplomat værre end at
tabe sin bukser.*

(Gusenko).

*Jeg føler stedse mere og mere, at jeg ikke besidder noget ægte
nationalt; jeg er i grunden lige saa lidet dansk, som jeg er tysker
eller franskmand; jeg er efter min natur europæer.*

(Jens Baggesen, 1802).

*Blot danskerne kunne forstaa, at deres eget land kun er en
lille del af verden, og at der ogsaa er mennesker uden for.*

(Gyda Uldall).

En brydningstid

Af Th. Kaufmann.

Ved vor histories gry, som falder sammen med begyndelsen af det tidsafsnit, man betegner som den tidlige middelalder, saa Danmark helt anderledes ud end nu. Store skove dækkede det meste af landet, vandløb og søer var mere vandrige, og hvad der nu er moser og kær var dengang damme og søer. Bebyggelsen bestod af større eller mindre samlinger af bygder, hvilke sammenhængende bebyggelser hver for sig udgjorde selvstændige samfund, saakaldte tjud, under en høvdings ledelse.

Disse høvdinger eller stormænd kaldtes konger, hvilket ord oprindelig betegnede mænd af høj og ædel byrd. De enkelte samfund eller smaaringer var skilte fra hinanden ved store grænseskove eller andre naturlige skel.

Et stort skovbælte strakte sig fra Allsund tværs over Sønderjylland til Tønderregnen og dannede skellet mellem de to danske folkestammer, angler og jyder.

Den store folkevandringstid var ebbet ud, og efter denne oprandt nu en stortid i Norden, en tid som næppe før eller siden har haft sin lige. Befolkningen voksede, ny bygder grundlagdes, skove ryddedes og ny agerjord toges under plov, samtidig med at eventyrlystne mænd drog ud paa langfart i deres drageskibe. Vikingetogterne indlededes og vikingerne grundlagde nye riger paa fremmede kyster.

Om denne storhedstid melder historien kun lidet, især da fra den første tid i det ottende og niende aarhundrede, skønt store begivenheder fandt sted. Det var en brydningstid baade i materiel og kulturel henseende, hvor ogsaa kristendommen tog livtag med asatroen, hvilken sidste mere og mere tabte terræn, omend mange af hedenskabets sæder og skikke blandedes med de ny kristne.

I det følgende tegnes der en skildring af livet paa Sundevedengen fra dette tidspunkt, en skildring, som af gode grunde

ikke gør krav paa at være autentisk, men som er søgt gjort saa virkelighedstro, som det overhovedet er muligt.

Noget fjendskab mellem de enkelte danske stammer og smaa-riger bestod der ikke paa det tidspunkt, vor fortælling begynder, omend de forskellige konger og høvdinge kunne rivalisere om førerskabet, naar flere stammer drog i krig og ledingsfærd. Der var paa en maade gjort en begyndelse til at samle de danske stammer til et rige derved, at skaaninger og øboer, der siden det sjette aarhundrede optraadte under fællesnavnet daner, i stort tal drog over bæltterne for at befolke bygderne paa den cimbriske halvø, som var blevet delvis afføikede ved anglers, jydere og andre stammers udvandring til England, hvor de sammen med sakserne havde grundlagt det angelsaksiske rige, efter at have fortrængt den oprindelige derboende keltiske befolkning.

Denne udvandring til England havde fundet sted i løbet af næsten tre aarhundreder.

Nu var Godfred den mægtigste blandt de danske konger, og hans magt var saa stor, at da Karl den Store, der siden 771 regerede over baade Øst- og Vestfranken, vilde undertvinge sakserne og kristne dem ved hjælp af sværdet, sendte Godfred bud til frankerkongen og lod sige, at hvis han ikke holdt sig syd for Elben, vilde han, Godfred, paa sine skibe hjemføge Karl i hans egne riger.

Dette blev ikke nogen tom trusel, thi i juni 793 dukkede en stor dansk flaade op ved Englands og Frankens kyster, gjorde strandhugst og ødelagte blandt andet klostre og kirker paa øen Holy Island ud for North Humberlands kyst, hvor der fandtes et ærkebispesæde.

At den danske flaade udstrakte sin krigsaktion til ogsaa at omfatte England, skyldtes den omstændighed, at Karl den Store havde søgt at udstrække sin kongemagt over alle de kristne, angelsaksiske lande.

Med dette togt i 793 indledtes vikingetogterne, som ikke blot satte skræk i det kristne vesterlands folk, men i løbet af et par aarhundreder førte til daners og normaners herredømme i England, Flandern, Normandiet og andre lande.

Da de nordiske vikinger begyndte paa deres togter, var de vel hedninger, men de var ikke ukultiverede. Deres evner som hærførere og organisatorer overgik de folks, som de rettede vaabnene mod, og hvad krigsførelsen angik, var den ingenlunde grusom-

mere end de kristne frankers. Som et eksempel kan nævnes, at Karl den Store ved en bestemt lejlighed lod nedhugge 4.500 sakser i Holsten, som havde overgivet sig til ham.

Det er ogsaa paa sin plads at fremhæve et træk hos de danske vikinger, at i modsætning til andre folk, lagde de ikke de kristne missionærer nogen hindringer i vejen af betydning, naar de ville forkynde evangeliet. Der er vist ikke bleven udgydt en eneste kristen missionærs blod i Danmark, saa selve Ansgar ikke opnaede den martyrs krone, han havde ventet sig.

En af de høvdinge, som deltog i vikingetogtet 793 var kong Regnar paa Als. Als var dengang tæt befolket, og daner havde længe inden været bosat her. Regnar havde en stor flaaede liggende i Stevning nor, og han kunne stille en stærk hær i ledning, saa han var en af de smaakonger, man regnede med.

Regnar og hans mænd vendte hjem fra togtet med et stort bytte og mange fanger og agtede nu at fejre sejren ved en offerfest paa Harreshøj, hvor der fra gammel tid fandtes et vi med en offersten, hvor der blev blotet. Ligesom nabokongen paa Fyn havde Regnar sluttet sig til dem, der hyldede Odin som den store gud og alfader, Valhals hersker.

Den største og rigeste bonde blandt Regnars mænd var Ulv, som ejede meget kvæg og flere hundrede trælle. Han var en modstander af den nye kult med al dens bloten af dyr og trælle til Odin, ham som Ulv kaldte døds- og hængeguden, idet man ved offerfesterne hængte menneskeofrene op i viets asketræer. Selv holdt han paa Tor, bøndernes gamle beskytter, den gud, der sammen med Frejr og Njord gav grøde og frugtbarhed.

Ulv udeblev fra offerfesten og besluttede at ville udføre en plan, han længe havde syslet med, nemlig at flytte over paa den anden side af sundet, hvor den store skov Sundveden bredte sig milevidt. Der fandtes enkelte spredte gaarde i skoven, men de var faa, og der var langt mellem dem. Da høsten var endt paa hans agre, drog Ulv med sine mænd, kvinder og børn og alle sine trælle samt alt sit fæ og gods paa sine skibe over sundet og grundlagde et nyt torp paa en plet, han havde sikret sig.

Inden vinterens komme havde Ulv faaet rejst huse til alt sit folk og alle sine dyr. Her i den store skov var Ulv sin egen konge, og alt hans folk, baade fri mænd og trælle, saa op til ham. Han frigav ofte nogle af sine trælle, da han mente, at det

var til hans fordel, og at fri mænd arbejdede flittigere end trælle. Alle hans mænd, saavidt de selv ønskede det, fik eget hus og egen ager, hvorfor de til gengæld betalte en afgift til Ulv i kvæg eller korn. Kvæg og heste var gængse værdimaalere.

Ulv selv og hans jægere jagede i de store skove, og under disse jagtture kom de en mils vej vesterpaa til en smuk lysning i skoven. En aa snoede sig her gennem grønne enge og løb ud i en sø, som var meget rig paa fisk. Fra søen var der igen afløb mod havet.

Da han havde mange folk og trælle, hvis antal var øget efter et nyt heldigt togt til kysterne af kejser Karls riger, besluttede Ulv at grundlægge et torp her og lade dette styre ved en bryde eller foged. I forvejen havde han paa en høj lagt en enegaard, som ogsaa styredes af en bryde, og kaldte han denne, der skulle tjene som værn i ufredstider, for Brydeborg, eller Branborg, som den hed i folketale. Da det nye torp var anlagt, satte han en ung mand, Bjørn, som styrer, og det blev kaldt Ulvs-Brydetorp. Hans først byggede torp hed Ulvstorp, det senere Ullerup.

Kong Godfred var stadig den førende blandt de danske konger og høvdinge, og da han ansaa det gavnligt at rejse et værn mod kejser Karl, som i julen 800 havde modtaget den romerske kejserkrone af paven, opfordrede han alle, der lød hans bud, at sende mænd til Hedeby, for at rejse en vold og befæstning syd for Slien. Man fulgte hans opfordring fra alle Danmarks egne, og ogsaa kong Regnar, saavel som Ulv og Bjørn fra Brydetorp sendte i 804 en skare trælle for at arbejde paa dette befæstningsanlæg ved Danmarks sydgrænse.

Efter Godfreds død i 810 oprandt der en tid, hvor Danmark ikke havde nogen konge, som kunne samle alle danske høvdinge. Først et aarhundrede senere blev Danmarks rige samlet til et af Gorm den Gamle og sønnen Harald..

Imidlertid fortsatte de danske høvdinge og smaakonger med deres togter til England og til kysterne af frankerkongernes riger, fra hvilke togter de hentede store rigdomme hjem, mens enkelte af de unge høvdinge overvintrede ude i det fremmede og senere bosatte sig med deres mænd ved Themsens, Rhinens og Seinens munding.

Kejser Karls efterfølger havde megen møjle med at forsvare sig mod vikingernes angreb, som endda flere gange brandskattede Paris.

Allt som vikingetogterne fortsatte var der unge kongesønner

eller sønner af stormænd som byggede flaader og hvervede stridsmænd, saa de paa egen haand drog i vikingefærd. Saaledes var der to af Ulvs sønner, Baars og Vigge, som ikke følte lyst til at rydde skov og drive ploven hjemme i Sundveden, men hellere drog ud med deres drageskibe. Mens Baars — navnet betød »den stærke« — bosatte sig paa en lille ø nord for Als, byggede Vigge en befæstet enegaard paa Varnæs, hvor en dyb vig med et smalt indløb til sundet dannede et ideelt vinterleje for hans skibe. Denne enegaard, senere kaldt »Ornum«, bestod helt ind til slutningen af det 16. aarhundrede som sæde for en herremand. Baade Vigge og Baars var et par vældige søkonger; den sidste tog som ældre bopæl i det ny Danclagenovre i England.

Bjørn paa Brydetorp ægtede Tora en datter af Ulv. Han var en virksom mand og lod rydde megen skov, saa torpets agre og kvæghjorde øgedes; men han kunne ikke til stadighed slaa sig til taals hjemme. Udlængsel og lyst til eventyr sad danskerne i blodet helt siden folkevandringstiden. Nu var det anden gang, at disse nordboer satte sig fast ved Vesterhavets kyster, for saa til sidst at overtage herredømmet i England og Normandiet.

Baade Ulv og Bjørn drog flere gange i vikingefærd, ledsagede af et udsøgt mandskab. Ville de unge, kraftlige trælle tage med paa togterne, fik de deres frihed. Ikke saa faa vikinger faldt i kamp paa fremmedekyster, men det hændte, at nogle vendte hjem, paavirkede af kristendommen, som de have lært at kende derude. Den gamle tro paa aserne var langsomt ved at smuldre hen, dog skete der ingen ændring i vikingernes vaner og skikke, selvom de have ladet sig primsigne eller døbe. Mangel og andre hedenske sædvaner vedblev at bestaa længe efter at kristendommen havde vundet fodfæste i Norden.

Da Bjørn alt var til aars, tog han sammen med Vigge paa Varnæs, ledsaget af sine to sønner, Sven og Rolf, ud paa en færd, hvorunder de naaede helt ned til Middelhavet. Undervejs havde de faaet følge af flere skibe, og efter fælles raadslagning besluttede man at overvintre paa Sicilien, hvor man naaede til efter at have gjort strandhugst hos saracenerne paa Nordafrikas kyster. Siden 827 havde dette arabiske folkefærd søgt at erobre det frugtbare og rige Sicilien, saa da de danske vikinger naaede til en by paa øens nordvestkyst og tilbød beboerne fred, imod at nyde gæstfrihed, blev de vel modtaget.

Kort efter vikingeflaadens ankomst til Sicilien blev der meldt

at saracenerne rettede angreb paa øen flere steder. Raads-herrene traf foranstaltninger til byens forsvar, og de to vikingehøvdinge tilbød deres hjælp i kampen mod de arabiske fribyttere. Det betød noget, for vikingerne havde flere gange været i kamp med saracenerne og var dem langt overlegne i vaabenbrug. Bjørn og Vigge lagde en krigsplan, i henhold til hvilken sicilianerne lokkede saracenerne til at gøre landgang et bestemt sted, hvorefter vikingerne fra et baghold angreb dem med deres flaaede, ødelagde fjendens skibe og fuldstændig tilintgjorde mandskabet. Hvem af fjenderne, der ikke faldt i kampen, blev taget til fange. Danskerne havde haft ringe tab; blandt de dræbte var Bjørns søn, Rolf. Men sicilianerne jublede over sejren og lønnede vikingerne med rigelige gaver af sølv og guld.

Vikingerens flaaede blev liggende flere maaneder i den sicilianske havn, og den tid mærkede man ikke til saracenerne. Da Bjørn og Vigge endelig brød op og begav sig paa hjemturen, medførte de foruden de saracenske fanger flere sicilianske kvinder, som frivilligt fulgte vikingerne som friller. Baade Bjørn og Vigge havde hver taget sig en medhustru, hvilket var skik blandt nordboerne, og selv blandt de kristne paa Sicilien gik denne gamle hedenske skik endnu i svang.

De to sicilianerinder, som fulgte Bjørn og Vigge paa hjemfærd, var døtre af ansete borgere i den by, hvor de havde overvintret, og var begge kristne. Den ene, der havde sluttet sig til Bjørn, hed Monika, den anden, som Vigge havde taget til sig, hed Gisla. Særlig Monika var stærkt præget af kristendommen og forsømte aldrig at bede et Ave Maria og et Pater noster, og Bjørn lagde ingen hindringer i vejen for hendes gudsyndelse, langt mindre haanede han hende. Selv havde han ingen tiltro til de gamle guder, og ansaa nærmest Asatroens mange guder for sindbilleder paa naturkræfter. Hjemme i Brydetorp havde han ikke rejst hverken gudehov eller offersten. Efter gammel skik var støtterne til højsædet i hans hal kunstfærdigt udskåret med et par figurer, der forestillede Tor og Frejr. Al ofring eller anden dyrkelse af guderne var ham imod, og han syntes heller ikke om de kristnes billeder af den korsfæstede eller Jomfru Maria; det var efter hans opfattelse kun en anden form for afgudsdyrkelse.

Imidlertid medbragte Monika et kunstfærdigt udskåret krucifiks, som efter den tids skik fremstillede Kristus som den sejrende konge, og figuren var forsynet med en krone af ægte guld.

Jeg dør i troen paa den levende Gud, sagde Bjørn.

Paa hjemturen gjorde vikingerne ikke strandhugst nogen steder, men ankommen til Normandiet solgte Bjørn og Vigge nogle af saracenerne som trælle, lige som de købslog om forskelligt. Det samme gentog sig baade i Flandern og Danelagen, hvor de solgte resten af trællene. Ved deres hjemkomst medbragte de kostbare ladninger af alskens varer, som ikke fandtes i hjemlandet, blandt andet fade med vin.

Til Tora, som dygtigt havde styret torpet i Bjørns fravær, skænkede han prægtige smykker, som kunne have været en

dronning værdig. At han medførte Monika som medhustru saarede ikke Toras følelser, da det var almindeligt, at ældre høvdinge tog unge kvinder til medhustruer. Ejheller sørgede Tora synligt for Rolf, der havde fundet døden under det lange togt til fremmede lande. Vikingernes kvinder var forberedte paa, at nogle af mændene ville finde døden under kampene i det fremmede.

Mellem Tora og Monika udviklede der sig efterhaanden et venskabsforhold, idet den unge sicilianske kvinde var eftergivende og sagtomodig af sind, men Tora indtog fortsat hæderspladsen i hallens højsæde ved sin husbonds side. Inden Ulv døde, havde han indsat Tora og Bjørn som arvinger til Brydetorp, som nu var det anseligste torp i hele Sundveden, hvor der efterhaanden oprettedes flere torpe og enegaarde.

Monika fødte Bjørn mange børn, baade sønner og døtre. Det var skik at navngive børnene i forbindelse med en vandøstning, men da der fulgte en del munke med Ansgar til Sønderjylland, og disse drog omkring for at forkynde evangeliet, opnaaede Monika Bjørns tilladelse til at lade børnene døbe af missionærerne. Bjørn mente, at denne daab kunne være lige saa god som den gammeldags vandøstning.

Monika fik ogsaa Tora overtalt til at lade sig »primsigne« af en munk, hvorved hun tilkendegav viljen til ved en senere lejlighed at lade sig døbe.

Bjørn vedblev at drage i vikingefærd helt op i sin høje alder. Flere gange besøgte han Sicilien, som saracenerne vedblivende søgte at erobre, efter at have sat sig fast flere steder paa øen. De danske vikinger havde mangan haard dyst med de arabiske fribyttere, hvilke sidste som oftest trak det korteste straa i kampen. Selv om vaabnene var lige, overgik vikingerne syd-lændingene i fysiske kræfter og kunne derfor gøre store erobringer.

En af missionærerne, som fra lid til anden besøgte torpene i Sundveden, var pater Hieronimus. Han var en af de drenge fra Hedeby, som ærkebiskop Ebo af Reims i 823 havde taget med hjem til oplæring i kristendommen. Af ham lod den aldrende Tora sig døbe. Bjørn havde stor agtelse for pater Hieronimus, men nægtede at lade sig døbe. Der var noget i den ny lære, som tiltrak ham, men andet som frastødte ham. Under sit sidste vikingetogt havde han faaet et saar, som ikke ville læges, og en smuk foraarsdag følte han, at døden nærmede sig. Han kaldte

paa Tora og Monika og betydede dem, at han ønskede at blive baaret udenfor. Man bar ham uden for hallen op paa en lille høj, hvorfra der var udsigt vest paa over de ryddede marker, hvor rugen grønnedes og kvæget græssede i frodige enge. I baggrunden laa brydekærets spejlblanke flade, og bag dette vand hævede sig i nord og vest den store, vidtstrakte ege- og bøgeskov. Bjørn pegede paa dette vidunderligt skønne panorama og sagde med hævet røst: »Jeg dør i troen paa den levende Gud, ham der har skabt alt dette.«

Dette var hans sidste ord.

Efter ønske blev han gravsat i en askelund nord for Brydekær, som gennemstrømmedes af aænen, der førte vandet fra sønen ned mod havet.

Saa gik der en del aar. Stadig flere gik over til den ny tro. Mange vikinger bragte den ny lære med sig hjem fra Danelagen, Normandiet og Italien. Men man vedblev at drage i vikingefærd, omend sæderne ganske langsomt blev mildere!

Efter Bjørns død havde Monikas ældste søn Halfdan overtaget Brydetorp, da alle Toras sønner enten var faldne under vikingefærd eller havde bosat sig i det fremmede. Sven Bjørnsøn og Baars Ulvsøn var saaledes begge jarler under en af kongerne i Danelagen. Ogsaa Vigge Ulvsøns ældste sønner var draget til England og Normandiet, saa en af Gislas sønner havde overtaget gaarden paa Varnæs efter Viggens død. Baade Monika og Gisla var blevet gamle kvinder, men hos Monika levede et lønligt haab om at se rejst en kristen kirke, inden hun lukkede sine øjne.

En stor vikingeflaade fra Als og Sundveden var lige vendt hjem fra et længere togt til Sicilien, hvor de havde haft haarde kampe med saracenerne, hvilke kampe endte med, at de arabiske frifribyttere, hvis hæere var talstærke, havde indtaget og erobret Syrakus, den sidste havn, hvor nordboerne havde haft tilflugt. For en gangs skyld havde vikingerne lidt et stort nederlag, et nederlag, som først blev hævnnet hundrede aar senere, da normannerhøvdingen Roger generobrede Sicilien fra saracenerne og grundlagde et normannisk kongerige her.

Men kort efter flaadens hjemkomst indtraf budskab om, at kong Sigfred i Hedeby truedes af kong Ludvig den Tyskes hæere, hvorfor han bad de omboende høvdinge om at komme ham til hjælp. En større hæere fra Als og Sundveden og en videre omegn rustede sig da for at drage i ledning. Da Halfdan paa Bryde-

torp havde udmærket sig under kampene ved Syrakus, baade ved sin store styrke og snille, kaaredes han enstemmigt til fører for denne hjælpehær.

En smuk vaardag saas en stor flaade af drageskibe stævne syd paa ned gennem sundet, hvert skib med sit banner vajende fra masten. I spidsen for flaaden saas Halfdans store skib med et korsbanner. Dette banner havde Monika syet og bedt sønnen lade dette mærke bære foran i kampen, saa ville han sikkert sejre. Hun havde ogsaa faaet det løfte af Halfdan, at hvis han vendte tilbage med sejr, ville han lade rejse en kirke i den Askelund, hvor Bjørn, Tora og Vigge Ulvsøn var gravsatte.

Paa den sydlige østkyst af Holsten eller Vagrien gjorde Halfdan landgang og angreb med sin hær kong Ludvigs tropper i flanken, mens de stod i kamp med kong Sigfreds mænd. Resultatet af kampen blev et stort nederlag for tyskerne, som led store tab, og maatte trække sig tilbage bag Elben. Danskerne havde derefter fred for dem i et halvt hundrede aar.

Ved hjemkomsten blev Halfdan og hans vaabenfæller modtaget med stor hyldest. Sammen med Sigtryg, Viggens og Gislas søn paa Varnæs, begyndte Halfdan nu opførelsen af en trækirke paa en lille høj i askelunden. Nord for lunden var der nu grundlagt et nyt torp af saavel Sigtrygs mænd paa Varnæs som af folk fra Brydetorp og Ulvstorp, saa den ny kirke kom til at ligge mellem to store bygder.

Inden vinteren for alvor tog sin begyndelse havde man faaet rejst den lille trækirke, der var bygget som en hal, med et kor i den østre ende og kirkeskibet i den vestre. Nogen rigtig kirkeklokke havde man ikke, men man havde af pater Hieronimus faaet et par smaa klokker, med hvilke der skulle ringes til messe. Almuen havde den tro, at klangen fra disse kirkeklokker formaade at bortjage alle de gamle hedenske vætter og onde aander.

Det blev bestemt, at pater Hieronimus skulle indvie kirken ved midnatsgudstjenesten selve juleaften, da det var skik i den kristne kirke paa den tid at holde messe i selve den hellige julenat, den nat, hvor efter den gamle tro onde vætter var paa spil.

Da juleaftenen var oprunden saas fra nær og fjern folk med fakler paa vej til den ny kirke i lunden ved Varnæs. Der var baade døbte og udøbte blandt disse, de første kirkegængere i Sundveden. Rygtet havde bredt sig, at den hvide Krist og hans moder var mægtigere end den stærke Tor og den blide Freja.

Monica havde skænket sit krucifiks, det hun havde bragt med sig fra sin hjemstavn, til kirken, og det var blevet anbragt over alteret.

Den gamle kvinde var dybt bevæget ved at overvære denne første kristne gudstjeneste i hendes ny hjemstavn. Nu var hendes barndoms ø, det skønne og frugtbare Sicilien i de vantro saraceneres vold, men hun trøstede sig ved at have fundet et nyt hjem her i nord i de store skove med de blanke søer og grønne enge, hvor en børneflokk var vokset op, som var hendes alderdoms trøst og glæde.

Og mens klokkerne kimedede ind i den stille vinternat, følte mangan én blandt den store skare, som havde søgt til kirken, at en ny tid var ved at oprinde, en tid, hvor det enkelte menneskes frihed og selvstændighed mere skulle respekteres, og hvor mildere sæder ville vinde indpas.

Men der skulle gaa mange sekler endnu, inden de sidste hedenske sæder og skikke glemtes.

E f t e r s k r i f t .

Varnæs kirke ejer et krucifiks af stor kunstnerisk interesse. Sagkyndige udtaler:

•Korset er fra middelalderens slutning, selve figuren et par hundrede aar ældre.»

Rent kunstnerisk tilhører den den tidlige slesvigske gotik, som er paavirket af Nordfrankrigs tidlige gotik. — Figuren er nok gotisk, men har bevaret visse romanske træk i sin udformning. En mærkværdighed. — Figuren bærer paa sit hoved en gotisk tornekrone, men den ligger løst paa hovedet. Rundt om hele hovedet er der skaaret en fals eller rille, som ikke passer til tornekronen, men tyder paa, at hovedet oprindeligt har baa-ret en anden krone, nemlig den romanske stils kongekrone, som i den *tidlige* middelalder var sejerstegnet!

Krucifikset har altsaa oprindeligt baa-ret en guld- eller forgyldt krone, som senere er blevet erstattet med en gotisk tornekrone.»

En af de sagkyndige har anslaaet krucifiksets alder til det 9.—10. aarhundrede. Men mere sandsynligt er det, at figuren, som har stor kunstværdi, er skaaret efter et ældre forbillede og maaske oprindeligt baa-ret forbilledets guldkrone.

Den oprindelige trækirke i Varnæs er omkring aar 1100 erstattet med den nuværende kirke af marksten.

Mesterlyset

Af *Bernhard Hansen.*

Pastor Emmanuel Kold skulle for første gang prædike i Sønderlyng kirke juleaften.

Provst Nordfeld var blevet syg og maatte efter lægens ordre holde sengen, skønt modstridende; thi hvad kunne sengen vel hjælpe ham, naar han skulle svigte sin gamle sognekirke og sin trofaste menighed i julen. Det, den gav ham af hvile for et gigtsvagt og forpint legeme, tog den sjæleligt fra ham igen.

Men det ræsonnement kunne han roligt spare dr. Joachim Sten for. Han var en dygtig læge, en kendt mediciner endda. Han havde en livserfaring bag sig og vidste nøje, hvordan en sygdom skulle behandles, men sjælesorg efter kirkens læst var ham en latterlig antikvitet. Sjæl var en fiktion, det vidste enhver læge, en tilflugt for livsangste naturer, en abstraktion, godtroende præster pyntede livet med. Kød og blod, aandedræt og forbrænding var livets 4 hjørneste, var menneskets arbejdstavle og det eneste, en læge kunne beskæftige sig med. Laa blot disse hjørneste, som de skulle: Lodret, vandret og i den rigtige vinkel, var alt i den skønneste orden, og huset, man byggede derpaa, fast og urokkeligt.

Saadan var dr. Stens livssyn, skønt provst Nordfeld i over 30 aar havde foreholdt ham, at et saadant facit med al sømmelig respekt for lægevidenskabens forskning og resultater i egentligste forstand ikke havde

noget med liv at gøre, og slet ikke med livssyn, saa havde han dog ikke kunnet ændre det en knappenaalsbredde over mod den arbejdstavle, provsten kaldte sin: Under, liv, aand og evighed. De hjørnestene fattede lægen intet af. De var ham for luftige, enfoldiges leg med sandheden og et forfærdende fata morgana lige over for realiteternes nøgne kendsgerninger.

Derfor havde han heller ingen medlidenhed med en nidkær kirkens tjeners suk, da han gav provst Nordfeld ordre til at holde sengen og lade jul være jul. »Nej, kære provst«, sagde han og lagde sin haand paa hans let svedige pande, »nu er det kødet, der har ordet. Og nu skal De pænt rette Dem efter kødets tyngdelov, ellers vælter det hus, De tror, De kan bygge paa aand og under og evighed. De har at holde sengen, til jeg giver Dem lov til at staa op igen.

Farvel. God bedring. Den kan jo komme hurtigere, end vi skønner i dag.«

Ude paa den halvmørke lange korridor, mødte lægen pastor Kold, der lige var vendt hjem fra et dødsleje og var i fuld ornat.

»God dag doktor, hvordan gaar det med provsten?« kom præsten lægen i forkøbet. »Det er jo forfærdeligt med hans sygdom nu lige ind under jul med alle de mange møder i missionshusene og saa fire gudstjenester lige ud i ét fra julcaften til 3. juledag, der i aar falder paa en søndag.«

»Ja, det er det vel, som I præster nu har vænnet jer til at lægge det hele an. Men paa Deres spørgsmaal kan jeg kun sige Dem dette, at sengens lagner i aar bliver provstens messesærk. — De første 14 dage —. Naa, nej, det bør De ikke vide. De kan jo sidde derinde og snakke over Dem. Nej. Men julen? Den gaar ikke! Begynd De bare at øve Dem. Hvad gaar De her som hjælpepræst for,

naar De alligevel ikke har været paa prædikestolen herude?»

Den unge præst blev bleg.

»Ja egentlig skulle jeg vist slet ikke tale med Dem om det, eller De med mig, hr. doktor. Men jeg skal sige Dem, for ikke at blive uhøflig over for Dem, hvordan det ligger. Da jeg kom herud for et halvt aar siden som nybagt kandidat, sagde jeg til provsten: Sæt mig til alt det arbejde i menigheden, De kan betro mig: Besøg hos de gamle, samvær med de unge, konfirmandlæsning i de yderste skoledistrikter, men skaan mig for prædikestolen, saa længe De kan. Den er jeg bange for. Og det er jeg endnu. Ikke mindst nu ved juletider.«

»Se, se —. Naah — —. Hmh. De tror altsaa ikke paa det der med jomfruen, unge præst.«

»Hr. doktor. Hvis Deres diagnoser hos Deres patienter er lige saa overfladiske, saa Gud hjælpe Dem. Jo, saa sandt som jeg bærer kirkens hellige ornat, jeg tror. Men netop derfor er jeg bange for en prædikestol.

Farvel, doktor.«

»Undskyld. Det var ikke min mening at saare Dem. Farvel, pastor Kold.«

Nogle dage før jul havde provst Nordfeld det saa meget bedre, at han kunne tage en længere samtale med hjælpepræsten om de mange travle juledage, der nu stod lige for døren.

»Jeg tror ikke, jeg kan hjælpe Dem med Deres prædikener, min kære unge embedsbroder. I fyrretyve aar har jeg selv prædikeret i overfyldte kirker, naar klokkerne juleaften havde ringet julen ind. Og hver gang har jeg oplevet det samme, at julens skønhed har overmandet mig og gjort min prædiken til et farvestraalende maleri. Jeg tror, vi præster lige som har vænnet os til at gøre julen til kirkens universalmærke. Som

de gamle adelsslægter havde for skik at give deres adelige afstamning udtryk i deres vaabenskjold: En ulv, en falk, et sværd o. s. v., saadan har man gjort juleaften til kirkeaarets vaabenmærke. Vi er ved at glemme Jesus for julefesternes straalende symbolik, og hvad værre er, vi sender menigheden bort, uden at den har staaet ansigt til ansigt med det, som julen er: Et fattigt menneskes indgang i Guds rige, den, der blev os givet i vor daab og følger os i al evighed, og fornyer sig i vore hjerter, hver gang i holder jul, og minder os om, *at jul er aand.*

Men maaske vi slet ikke evner denne bjergbestigning, og skulle vi en enkelt gang faa naade dertil, hvad saa med de sjæle, vi er sat som hyrder for? Evnede de saa at følge os, hvis vi førte dem bort fra de græsgange, der er deres livs nærliggende behov, og hen til egne, der blinder deres sanser og i deres blindhed lader dem skue Gud, ansigt til ansigt? Gud naade os, om vi gjorde det, hvis magten dertil blev os givet. Da gjorde vi julen til et tordnende Sinai og os selv til uværdige tjenere i vort hellige kald. Da blev jul vore fattige sjæles dommedag.

Ak, hvor vi evner lidet.

Jeg er verdens lys, siger Jesus. Og vi præster gør dette lys til en tindrende kerte paa julens ranke gran. Og vi fortæller om den gran, der stod ved siden af livstræet i paradishaven og fik en hemmelighed betroet af dette, lige før havens porte smækkede i bag Adam og Eva, og livstræet vendte tilbage til den himmel, hvorfra det var kommet.«

»Om mange, mange aar vil jeg vende tilbage til jorden igen, men ikke som et træ, men som Guds enbaarne søn, ham, der skal berede alle mennesker, der vil tro ham, et evigt liv,« hviskede livstræet granen i øret, før en hvirvelvind rev det bort.

»Jeg forstaar slet ikke, hvad det er, du siger,« sagde granen. »Vil du komme igen som et menneske? Har du tabt din forstand?«

»Forstaar eller ikke forstaar! Det er ikke det afgørende, nu da syndens mørke er blevet jordens dragt. Men nu har jeg sagt dig, hvad der vil ske. Og evner du at gemme denne hemmelighed, da skal du til gengæld faa lov til at slaa med friske grønne grene hele aaret rundt. Og naar jeg saa engang kommer som menneskesønnen, da skal du alene af alle træer faa lov til at vidne blandt mennesker, at Jesus er kommet, og at det er blevet jul paa jorden.

Men for at alle skal kunne se dig midt i syndens mørke, da skal Guds hellige præster paa jorden sætte hvide kerter paa dine grønne grene. Og himlens engle skal dale ned over dem med ild fra julens stjerne, og dine kerter skal lyse for alle jordens folk som en ny dag paa en ny jord.

Da skal lyset paa de hedenske altre kastes i baal ved jordens yderste grænse og overgives til evig undergang og død.

Men julens hellige stjerne og julegranens tindrende lys skal blive en lysbro mellem himmel og jord, og engle og menneskebørn skal med én tunge istemme lovsang og pris til almagtens mester og julens herre:

*Herre, vor Herre, han troner i himlen.
enevoldskonge er han over alt.
Stjernerne lig er om højsædet vrimlen,
høvdingeskaren blandt tjenere talt.*

Der var kommet højtid over provstens endnu lidt trætte stemme. Men her holdt han inde og lagde sig tilbage i sengen.

»Ja, der kan De se, kære kollega, min juletale blev

Jeg sad i en af Europas skønneste katedraler.

atter til billeder og symboler, retfærdiggjort maaske ved ordet, der blev kød, men ydmygende for en, der paa en snart 70-aarig livsvandring har søgt mesterlyset selv, ikke dets afglans, og slet ikke dets symbol, men det mesterlys, der er aand og sandhed og er himmelsk jul.«

Juleaften var Sønderlyng kirke fyldt med vokne og børn. Lysene straaledede fra vinduer og stolestader. Organisten præluderede. Sagte og nænsomt til indledning, men med brus som af engle, før præludiet gled over i et festligt forspil til Brorsons indtrængende julesalme »Mit hjerte altid vanker i Jesu føderum«. Saadan en aften blev selv de tunge romanske hvælvinger i Sønderlyng kirke som et himmelhvælv over slægtens lykkelige børn, et syngende tog mod et genfundet Eden.

Pastor Kold var selv lyslevende med, men saa tog han sig i det. Om lidt er det dig, dig alene, lød det for hans ører, paa en prædikestol, rejst til Guds ære, ikke til din ophøjethed og forherligelse, og paa en juleaften. Han skælvede, men skjulte sin bevægelse.

»Gud være mig naadig«, var hans indledningsbøn paa prædikestolen.

Saa læste han en tekst af Joels bog, som provsten havde godkendt: Og det skal ske derefter, at jeg vil udgyde min aand over alt kød. Og se, eders sønner og døtre skal profetere, eders gamle skal drømme drømme og eders unge skue syner. —

»Gud hjælpe mig«, føjede han til og stod længe tavs.

»Er jeg mon en af eders unge, der skal skue syner og fortælle jer disse i kødets lignelse?« begyndte han stille. »Er jeg det, saa maa min julehilsen til jer blive, hvad provsten sagde til mig, da jeg, lige før jeg gik herover, stod ved hans sygeseng: Mesterlyset, min søn, som er det ord, Johannes taler om i sit hellige evange-

liums første kapitel, er julens lys. Men det vindes ikke ved menneskers nøje og sved. Heller ikke ved din. Men har du som Samuel lyttet ved midjenat til Herrens røst, saa gaa med Gud.

Og Gud har givet mig et forunderligt syn. Jeg sad i en af Europas skønneste katedraler. Jeg ved ikke hvor. Toner og sang lød omkring mig, men jeg saa intet, for jeg havde bind for mine øjne. Da sangen døde bort, fornam jeg, skønt jeg ikke forstod det sprog, der taltes, at en præst stod paa kirkens prædikestol og med melodisk mandig stemme talte til sin menighed. — Skønt han talte længe, blev jeg hverken træt eller uopmærksom. Stilheden omkring mig betog mig og holdt mig fast.

Da pludselig genkendte jeg et ord i hans tale, et eneste: *Jesus*. Og bindet for mit øje faldt af, og tusinder af lys blussede op og blændede mig, mens kirkens vældige rum genlød af himmelske toner: Ære være Gud i det høje. Fred paa jorden. Guds velbehag med mennesker.

Og da jeg saa omsider atter kunne se mig om, ja, da sad jeg nede blandt jer, mine sognefæller, her i Sønderlyng kirke, og alle havde vi haft bind for øjnene; men da ordet *Jesus* — julens eneste ord — naaede vore hjerter, da faldt bindet fra vore øjne, da fik vi julens lys at se, og da tændtes det mesterlys, der læger sjælens vé og evner midt i mørkets og tidens vaade at vise syndere julens naade.«

Der var mange at sige farvel til i kirkedøren, da pastor Kolds første præstejul var sluttet, blandt dem ogsaa dr. Joachim Sten.

»Glædelig jul, doktor!«

»Tak i lige maade, pastor Kold!« svarede dr. Sten med eftertryk og fortsatte tankefuldt:

»Mesterlyset, mesterlyset! Ja, vist saa, kære pastor.

Men saa skal jeg nok til at have nye brilleglas i mit gamle stel. Og den recept har jeg vel ikke selv jus praticandi til at udstede.«

»Nej, dr. Sten. Det har De ret i. Der kommer Deres jus til kort. Thi:

*Kun de øjne,
der er aand og sjæl til vilje,
læger julens vé,
evner herligt
gennem mørket mesterlyset
underfuldt at se.»*

Saa ka' du hilse og sige, om ded maa være, som ded er og blive, som ded vår.

(Nilaus).

Banketter gæstes af forskellige grunde: franskmanden for at dupere de tilstedeværende med sin kones smukke dekolleté, amerikaneren for at fortwlle sin sidemand ved bordet et par saftige vittigheder, russeren for at vise sine partifæller, at han endnu ikke er blevet likvideret.

(Gusenko).

*Og deri lykken netop jo bestaar,
at den umiddelbar, ved skjulle kræfter,
hen til sin elskte genstand naar.*

(Alladin).

(D)

FØR OG NU

Efterfølgende vers, som giver et gribende indtryk af den stemning, der efter krigen 1864 havde grebet fædrelandssindede sønderjyder, er skrevet aaret efter den ulykkelige krig af daværende landbrugskandidat, den 20-aarige Jacob Michelsen, der senere fra 1887 til sin død den 16. februar 1899 var Sprogforeningens formand. Ved krigens udbrud 1864 havde Jacob Michelsen haft til hensigt at melde sig frivillig, men han skulle først have taget sin eksamen ved Landbohøjskolen i København, og da den var overstaaet, var krigen forbi. Senere foretrak han i henhold til Wiener-freden at aftjene sin værnepligt i Danmark, og fra 1867 til 1868 gjorde han tjeneste som løjtnant ved 7. bataillon i Nyborg. Som dansk undersaat maatte han i en aarrække holde sig borte fra deltagelse i dansk arbejde, men efter at han i firserne var blevet prøjsisk undersaat, blev han, der nu sad som gaardejer i Kolstrup ved Aabenraa, advokat Beckers efterfølger som formand for »Foreningen til Bevarelsen af det danske Sprog i Nordslesvig«.

Digitet er overladt Sprogforeningens Almanak af hans søn, fhv. amtslægø, dr. med. Mads Michelsen.

*Jeg sang engang om Danmark med let og freidigt Bryst,
Jeg sang, som jeg for Tungen bedst var skaaren;
Og gjennem Tonen bæved en sønlig Frygt og Lyst,
Som alt i Barnets Hjertedyb var sødt og baaren.
Jeg priste stolt og henrykt min Moders Deilighed,
Og i den vide Verden jeg vidste intet Sted,
Hvor der var godt at være som hos hende.*

*Ak, dengang syntes Lykken at bo i hendes Sind,
Af Øiets Glands og Læbens Smil den talte;
Ak, dengang blomstred Roser paa hendes skjære Kind,
I Sang og Latter alle Suk hun kvalte.
Om snehvid Tinding slynget hun bar en Laurbærkrands,
Thi Seirens Engel fulgte i blodig Vaabendands
Nys hendes Børn og gav dem evig Hæder.*

*Hun var saa tryg og sikker. Ved Fredstraktaters Magt
Hun søied nu til Et, hvad før var skillet.
Vel Oprørshavet dønned, men Stormen havde lagt
Sig helt, — hun troede den var evig stillet.
Hun tænkte det var helligt, som svoret stod paa Prent,
Om hendes Odel freded en Mur af Pergament,
Europas Ligevægt var hendes Værge.*

*Hun leflede med Venner, som hendes Hænder bandt,
Hun læred paa sin Fortids rige Hæder.
Hun sov, mens falske Grander mod hende Rænker spandt,
Ja, reves alt forud om hendes Klæder.
Jeg aned intet Uraad, skjøndt Nød og Død var nær,
Med Kjærlighedens Blik saae jeg alt i Rosenskjær
Og lagde glad i hendes Skjød mit Hoved.*

*Da saae mit Øie Danmarks gjenvundne Herlighed.
Opstanden var de store gamle Minder,
I Glemsel lagt, at Tiden har stærkt vendt op og ned
Og hugget Folkets Storhed rent i Splinter;
Til Liv steg Nordens Enhed af hundredaarig Grav,
Dets frie stærke Sønner Alverden Love gav.
Ja, det var deiligt, men det var — kun drømme.*

*Jeg vaagned, da Kanonerne ved Dannevirke sang,
Da Fod for Fod vor Skare veg tilbage.
Jeg saae vor Kraft var ringe og nær vor Undergang,
Men aldrig hørte jeg end bange Klage.
Og vore fagre Venner? — Ja, én var angst for Blod,
En anden lod os hilse: »jeg passe skal min Bod!«
Saa sank vi da i Knæ, men frelste Æren.*

*Ja, til Europas Skændsel forblødte vi os brut,
Vor Bøn om Hjælp fandt intet aabent Øre.
Dybt hyller Rettens Grundlag sig ind i Mulm og Nat,
Spydstagen, rød af Blod, tør Styret føre.
Nu haanes Tro og Love, nu brydes Pligt og Ed,
Det er som i Tiden vi langt tilbage skred,
Som skulde Folkelivet gaa tilgrunde.*

*Jeg synger nu om Danmark som Sorgens blege Mø,
Der sidder taus og synes stille bede,
Der græder for de Søønner, som fage maatte dø,
Men frelste ei den Sag, hvorfor de strede,
Der skuer fuld af Smerte og Længsel til den Strand,
Hvis Børn trods Fjendeaaget sig flokke Mand ved Mand
Og strække Armen ud mod Moderfavnen.*

*Og har min Moder feilet, saa har hun givet Bod,
En Bod saa tung, at knap hun kan den bære.
Ak, hun har alt for dyrt med sit varme Hjerteblod
Betalt en sørgelig, men sikker Lære:
»Ei har den Svage Venner, og mindst paa Farens Dag,
Paa Egennyttens Vægtskaal bli'er lagt den bedste Sag,
Indtil Vorherre alter reiser Retten«.*

*Uddrømt er Barnedrømmen, trohjertet Lid forgaaet,
Men skærpet Syn og større Kløgt er vunden,
Og for de Saar, som Kampen og Lidelsen har slaaet,
Der Lægedom engang skal blive funden.
Næst Gud min Moder bygger paa Kraft i Søønns Haand,
Paa Ild i Pigens Hjerte, paa Liv i Barnets Aand. —
Det gjælder nu at hærdes, ville, vaage.*

*Det gjælder nu at kaste al Halvhed overbord,
Nok i sig selv at vandre trange Veie,
At præge Alvor dybt i al Gjerning og hvert Ord,
For Maalet glad at offre dyrest Eie.
Det gjælder at annamme med Taal en Martyrdaab,
At holde ud i Striden endog mod Haab med Haab,
I Tro til Ham, der tugter Den, han elsker.*

*Saulunde stander Danmark med rent, men brustet Skjold,
Med Kors, med tunge Tab, med Sorg i Sinde.
Engang jeg elsked hende, ak, nu har tusindfold
Jeg kjærere den stakkels blege Kvinde.
Saavidt et Folk kan trykkes, men aldrig slaaes i Kvag,
Hvis selv vi Haand det rækker, saavist skal gry en Dag,
Da alle sine Børn hun salig favner.*

I dette demokratiske Europa er menneskenes modtagelighed for dressur blevet meget stor. Mennesker, der let slager ved og let bøjer sig for reglen. De er hjordmedlemmer, selv om de er højest intelligente, og de er præparerede. Den, der kan befale, vil ved haanden have dem, der maa adlyde.

(Nietzsche).

Kun hvis en nations egne instinkter er sunde, vitale og modstandsdygtige, kan den finde sin egen rette mentalitet. Kun de systemer, som har selve livets sandhed i sig og er i overensstemmelse med den biologiske sandheds inderste og ukrænkelige love — kun de har chancen for i det lange løb at hævde valpladsen.

(Paul J. Reiter).

(N)

~~2~~

E. 1834-1914

Drømmen om Dannebrog

Af Ester Arnum. (F)

Der er blevet baade talt og skrevet om, at vi gamle burde nedskrive nogle minder og oplevelser, og derfor vil jeg gerne gøre et beskedent forsøg. Jeg er født i Bovlund, ti aar efter ulykkesaaret 1864, som de ældre i min barndom talte meget om. Der var dengang i Bovlund kun en eneste tysker, og det var kommuneforstanderen, men det skal siges, at han ikke var ondsindet eller gjorde nogen fortræd.

I mit hjem opbevaredes 7 Dannebrogssflag, som tilhørte byen. De laa hengemt i en stor kiste paa loftet, og hvert foraar, naar tøjlet i kisten skulle luftes, kom flagene ogsaa for dagens lys. De blev bredt ud paa græsplænen, der var godt skjult af en tjørnehæk, saa de ikke kunne ses fra vejen, og saa fik min søster og jeg lov til at holde vagt og passe paa, at den tyske gendarm ikke skulle faa øje paa dem.

Det var dengang de fleste i Nordslesvig troede paa, at løftet i paragraf 5 ville blive indfriet, hvorfor mange af de gode unge mennesker rejste til Danmark eller til Amerika for ikke at komme i den tyske soldatertrøje. Min broder Jens var én af dem og kom i boghandlerlære i Svendborg, men fra den dag, han rejste over grænsen, var det ham strengt forbudt at besøge sit hjem. Alligevel drev længslen ham hjem baade i ferien og ved juletid.

I vor naboby var der en god dansksindet kromand, der godt var klar over, naar min broder var paa besøg, og da gendarmen en dag fortalte ham, at han skulle ud og kontrollere, om der var

danske undersætter hjemme for tiden, skænkede kromanden godt i glasset for ham med det resultat, at gendarmen blev saa fuld, at han helt glemte sit ærinde. Alt imens blev kromandens karl sendt til vort hjem med en advarsel. Min bror blev saa omgaaende anbragt hos en nabo, og den følgende dag slap han godt over grænsen.

I den tid, da min søster Bothilde og jeg gik til præsten, døde min mor. Under hendes sygdom var frøken Thalbitzer hos os en tid og hjalp til med at pleje hende. Hun rejste først efter mors begravelse og efter vor konfirmation.

Som 16-aarig rejste jeg til Askov for at være i huset hos min ældste broder Jens, som dér havde købt en lille boghandel, og i vinteren 1894—95 oplevede jeg en uforglemmelig tid som elev paa Askov højskole. Efter nogle aars forløb rejste jeg til Kiel for at lade mig uddanne til jordemoder, og da jeg senere praktiserede i Haderslev fik jeg, det var vist 1912, besøg af en ung tysk student, søn af en advokat. Han ønskede at tale med mig, fordi jeg ved folketællingen havde opgivet, at mit modersmaal var dansk. Det var ikke rigtigt, sagde han, og jeg burde nu skrive, at mit modersmaal var tysk, fordi jeg havde faaet min uddannelse i Kiel. Og, tilføjede han, vent blot til vi først skriver 1920, saa bliver al dansk tale forbudt! Saa De kan lige saa godt lade mig ændre Deres angivelse derhen, at Deres modersmaal er tysk.

— Nej, svarede jeg, mine forældre var danske, og det er jeg ogsaa, jeg kan ikke handle mod min overbevisning.

Saa gik han.

I Haderslev arbejdede jeg som frit praktiserende jordemoder, men da jeg gav ansøgning ind om at maatte drive praksis i Vedsted sogn og henvendte mig til præsten dér, tog han mig med til amtsforstanderen. De var begge meget flinke og forekommende, og de lovede mig, at jeg nok skulle høre fra dem om en otte dages tid. Men da tiden var udløbet fik jeg en skrivelse fra amtsfor-

standeren, i hvilken det hed, at da man var vidende om, at jeg deltog i danske møder i forsamlingshuset i Haderslev, havde man ikke brug for mig.

Jeg var i Haderslev fra 1899 til foråret 1914 og maatte da forlade byen paa grund af svigtende helbred. Den følgende sommer tilbragte jeg hos gode venner ved Mullerup havn, tæt ved Slagelse, og da jeg paatænkte at rejse tilbage til Sønderjylland, skrev min ældste søster, som var bosat i København til mig, at jeg skulle komme ind til hende, da grænsen var spærret. Det medførte, at jeg blev i København i 5 aar, og i den tid uddybedes mit venskab med Anna Thalbitzer. Hun var da allerede oppe i alderen, men ikke desto mindre gjorde hun et stort arbejde for at hjælpe de sønderjyder, der var i krigsfangenskab. Hun sendte breve og pakker til dem og gjorde alt for at være dem til trøst under deres ophold saa langt fra hjemmet. Hun var for øvrigt med til at oprette den første sønderjydske forening i København, og senere var hun, saa længe kræfterne slog til, med i det sydslesvigske arbejde. Hendes fader, oberst Thalbitzer, havde været med baade i krigene 1848 og 1864.

Men jeg vender tilbage til barndoms- og ungdomsminderne.

Jeg husker, at vor gamle røgter, der hed Poulsen og havde været hos os i mange aar, om aftenen den 8. april havde været med til at blusse paa en mark paa Christian den Niendes fødselsdag, »å blos få æ kong«, kaldte vi det. Pludselig opdagede deltagerne, at gendarmen var i anmarch, og saa stak de alle af med undtagelse af gamle Poulsen, som ikke var godt til bens. Han blev staaende, og gendarmen gav ham nu ordre til at give møde i retten i Toftlund den følgende dag.

Det maatte han naturligvis, men far fulgte med ham og var ogsaa nærværende under det paafølgende forhør. Men gamle Poulsen var ikke saa helt let at køre rundt med. Da han blev spurgt om, hvor og naar han var født svarede han:

»Æmel æ mog å æ tarre«.

Alle hans svar var derefter saa umulige, at de ingen vegne kunne komme med ham. Det blev til en bøde paa 3 mark, som far betalte, og saa fik han sin gode røgter med hjem igen.

Far var mange aar formand for Den nordslesvigske landboforening, og det kunne ogsaa medføre vanskeligheder med myndighederne. Da der ved et dyrskue var blevet talt lidt for dristigt under fællesspisningen, medførte det, at man fra den tyske øvrigheds side søgte at faa landboforeningen forbudt. En dag, da far var paa klapjagt i Gestrup, gjorde vores nabo mor opmærksom paa, at hun ville faa besøg af nogle tyske personer. Han var næppe kommet ud af døren, før de tyske herrer, der ledsagedes af en gendarm og en stor hund, iført en kappe med blanke knapper, traadte ind ad døren. Da far ikke var hjemme, maatte mor holde for. Hun var ikke særlig stærk i det tyske, men hun forstod dog, at de forlangte hun skulle aabne skufferne i fars skrivebord.

Det kan jeg ikke, svarede hun, for min mand har nøglen.

Ja, saa maatte der prøves med andre nøgler, og saa skete der det, at den første, hun prøvede med, passede, hvorpaa de tyske herrer satte sig til at gennemse fars papirer og breve, medens gendarmen og hunden holdt vagt i forstuen med paabud om, at ingen maatte forlade gaarden. Det lykkedes dog en af vore karle at slippe ud af stalden med en hest, og saa gik det afsted efter far. Da han kom hjem, førte de en flere timer lang samtale med ham, hvorefter de tog bort, medførende 21 breve, som far aldrig fik tilbage, men landboforeningen blev reddet.

*

Gamle farmor, Tilla Arnum, der tidligt var blevet enke, var god til at fortælle, naar hun besøgte os. Hun fortalte engang, at hun under trearskrigen havde haft indkvartering af et par slesvig-holstenske soldater, og en søndag formiddag, da hun havde folkene inde for at læse dagens evangelium (Math. 6, 24) og en prædiken for dem, var ogsaa den ene af soldaterne, en

dragon, som var dansktalende, tilstede. Da folkene var gaaet ud, rejste han sig, gik hen til bedstemor, gav hende haanden og sagde:

— Nu skal I have tak, I har prædikedet for mig i dag som nogen præst. I læste ordene for mig »Ingen kan tjene to herrer«, og det er sandt. Jeg var dansk soldat, men lod mig købe til at gaa med de slesvig-holstenske oprørere, men nu véd jeg nok, hvad jeg har at gøre.

Saa sagde han farvel, tog sin hest og red mod nord. De hørte aldrig fra ham siden.

I mit hjem hændte det ogsaa, at vi fik indkvartering. Engang havde vi saaledes indkvartering af en tysk major og nogle menige, og en aften, da far og majoren sad og talte med hinanden, spurgte majoren, hvordan det kunne være, at befolkningen her ikke talte tysk. Dertil svarede far, at vi havde hørt til Danmark i tusinde aar, men havde maattet vige for overmagten i 1864, og i forbindelse hermed fortalte han saa bedstemors oplevelse fra treaarskrigen. De vil saa nok kunne forstaa, tilføjede far, at vi ikke kan være andet end danske. Majoren, der var sydtysker og vel nok en »Musspreusser«, var heller ikke uforstaaende.

— Sie haben recht, svarede han.

Jeg mindes ogsaa, at vi engang havde besøg af den kendte skuespiller og oplæser Julius Døcker, der tidligere havde været operasanger. Han satte sig til klaveret og spillede en sang af lægen Ove Krak (den senere udgiver af vejviseren og Kraks blaa bog), der hed »Sønderjydens Sang«. Han sang den saa smukt, at vi aldrig glemte den, og den blev senere tit sunget i mit hjem.

Fra Bovlund skulle Døcker til Gram og Øster Lindet, men forinden blev han taget af gendarmen og ført over grænsen. Det var dengang strengt forbudt baade præster og foredragsholdere at besøge os. Den, der bedst kunne færdes blandt os, var vor gode ven, skjalden Morten Eskesen, og det var festlige stunder, naar han besøgte os. Saa kunne han sige: »Kom nu børn, saa synger

vi«, og paa den maade lærte han os melodierne til Karsten Thomsens sange. I en bog af Martensen Larsen, »Glimt gennem Forhænget«, fortæller pastor Tordur Tomasson bl. a.: Engang spurgte jeg Morten Eskesen, hvordan det kunne være, han kunne færdes saa frit i Sønderjylland under preusser-herredømmet. »Joh,« svarede han, »for jeg har Guds engle med mig«, og da Tordur Tomassen dertil bemærkede, at vi andre dog ogsaa mente at gaa englevagt, naar vi var i samme ærinde, saa den velsignede gamle mand paa mig med et straalende blik og sagde: »Ja, men jeg kan jo se dem.«

Da jeg var Barn, drømte jeg engang, at jeg stod ude i haven med et lille Dannebrogflag i haanden, svingende det frem og tilbage, medens jeg raabte Hurra! nu er vi danske, og nu hører vi til Danmark igen. Jeg blev saa glad, at jeg vaagnede, men den drøm har altid senere staaet for mig som et budskab oven fra om, at retfærdigheden engang nok skulle ske fyldest. Da der i sin tid lød en røst om, at det kun var taaber, der troede paa en genforening med Danmark, tænkte jeg: lad dem kun snakke, for end lever den gamle af dage. Og saa skete det efter den store krig, at jeg fik mit lille Dannebrog indviet ved afstemningen i 1920.

Og saa kom genforeningen med den store fest paa Dybbøl, som jeg ikke havde kræfter til at deltage i, men der blev flittigt læst om den store begivenhed i aviserne. Hvor var det en forunderlig tid! Jeg var da flyttet til Møgeltønder, og to gange med aars mellemrum kom kong Christian med sit følge kørende forbi, og mit lille flag var med til at hilse ham. Ak, alle de skønne begivenheder, man fik lov at opleve, og saa da de danske soldater kom forbi og spillede de kendte danske melodier, da maatte man græde af glæde.

En skøn oplevelse var det ogsaa, da danske skuespillere og foredragsholdere kom herved. Professor Vilhelm Andersen, kan jeg huske, bad os om at synge »Vort Modersmaal er dejligt«, men

det var en sang, der ikke maatte synges jasket eller for hurtigt, for det var en fortællende sang. Og, sagde han: »I sønderjyder bør holde paa jert sprog, for det er det, der ligger vort aller ældste sprog nærmest. Jeg tænker her paa sproget paa guld-hornene.«

Lad mig slutte disse spredte minder med at gengive »Sønderjydens Sang« af Ove Krak, skrevet 1879:

*De siger, nu er døren lukket
og sagen bragt tilende,
vort stakkels haab for evigt slukt
om atter hjem at vende!
Nej, haabets træ skal skyde skud
og aar for aar vel løves,
end er ej kampen kæmpet ud,
først nu rekrutten øves.*

*I høje herrer, som saa frækt
med ret og sandhed spiller —
vi har ej sværdets tunge vægt
og diplomatens briller,
men vi behøver ej mod jord
at slaa med skam vort øje,
og vi paa ham urokket tror,
der kan den stolte bøje!*

*Een efter een vi gamle gaar
til ro uovervundne,
men ej I vore unge faar
ved løgn og rænker bundne!
Hvad vi har talt, hvad vi har tænkt,
det smeder de til vaaben,
og der blev porten daarlig stængt,
hvor hjertets vej staar aaben!*

*Vel gør I haard vor fængselslund
ved smaaligt os at kue —
det hvide kors paa røde bund
vi aldrig mer tør skue!
Men om I snuser i hver krog
og dér forgæves leder —
»Gud signe gamle Dannebrog«,
min dreng hver aften beder.*

*Saa syng ej eders sejrssang,
I har slet intet vundet,
den kampens dag endnu er lang,
som skæbnen os har spundet!
Men vi vil sætte haab mod haab,
hvor tit end haabet glipper —
og slipper Danmark ikke os,
vi aldrig Danmark slipper.*

Foruden de vanskeligheder, statistiken har fælles med andet erkendelsesarbejde, har den en særlig vanskelighed, der kommer af, at den undertiden bruges af dem, der ikke forstaar at bruge den, og undertiden af dem, der vil misbruge den.

(Einar Cohn).

Saa kommer der en fremmed magt og tar det hele og styrer for vos, for ded itte vi ku' være ens om ded og styre vos sæl.

(Nilaus).

G. M. S. 1882

Vagtmesteren i knibe

Af H. P. Jørgensen.

Paa Tinglev-egnen staar den dag i dag en lade med bliktag. Den er opført af en mand ved navn Bojsen, saa kan man selv gætte paa, hvad det er for en lade. Men den har sin historie, som her skal berettes om, og det er i forbindelse med en af de tyske gendarmere eller vagtmestre, som de ogsaa kaldtes, i tiden efter aarhundredskiftet under fremmedherredømmet.

Egentlig burde deres historie skrives, for de spillede paa en maade en meget betydelig rolle i nationalitetskampen, især da naar de var ivrige i tjenesten. Nogle undtagelser var der, men ellers optraadte de paa en maade, saa den danske befolkning maatte faa det indtryk, at de kun var blevet anbragt rundt omkring i de forskellige amtsdistrikter for at chikanere den. Følgen var naturligvis, at de blev betragtet som et onde af den slags, der skulle holdes lidt løjer med.

For det meste var det landsfremmede personer, der efter tolv aars tjeneste i hæren var gaaet over i politiets tjeneste, og de kunne derfor baade være »stramme« og tjenstivrige. Utallige var de bøder, de fandt lejlighed til at velsigne dansksindede folk med. Til gengæld blev disse »fønfølgelser« omhyggeligt noteret i de danske dagblade, hvor de gjorde deres virkning, men lige modsat af den, der var tilstræbt fra myndighedernes side.

Her skal der fortælles om en vagtmester, der omkring aarhundredskiftet var blevet stationeret i Tinglev. Han var

sydtysker og aldeles ukendt med befolkningen dér paa egnen, og da han tilmed gerne yndede at ville være »in Dienst«, som det hedder paa tysk, varede det ikke længe, inden han kom i et udpræget modsætningsforhold til distriktets beboere. Paa ét omraade havde han dog forstaaelse for egnens »smagskultur«. Det var, naar det gjaldt grogger eller tevandsknægte, og som følge deraf gik det ikke saa sjældent paa, at han kom trækkende hjem med en bjørn.

Saa hændte det, at han en smuk maj-dag i fuld uniform med pikkelhat og »Kaisermantel«, sabel, handolér og pistol kom trækkende med en af landevejens farende svende, som skulle transporteres til Tønder for der at blive indsat i arresten. Fyren havde ligget, og da man i Tinglev ikke havde andet fængsel end sprøjtehuset, var det altsaa nødvendigt for vagtmesteren at foretage den lange tjenesterejse. Da han med sin fangst var naaet halvvejs til Kravlund, blev han passeret af den før nævnte Bojsen, der var klar over, hvor rejsen for de to gik hen. Han satte fart paa sin gig, idet han i det samme undfangede en plan om, hvorledes der kunne spilles vagtmesteren et puds og sige ham tak for sidst.

Bojsen havde nemlig en lille regning at skulle have gjort op med den tyske pikkelhat-bærer, som altid var paa nakken af ham, siden han for et par aar tilbage i tiden havde stillet sin toft til raadighed for de danske, som ikke havde kunnet faa et lokale til afholdelse af et politisk møde. Der blev nu rejst et stort telt paa toften, og resultatet var, at det blev til et mægtigt og vellykket dansk møde.

Som tænkt saa gjort, Bojsen holdt ind i rejsestalden ved Kravlund kro og fik fat paa kromanden, der lige som han selv var en lun rad, for med ham at slaa raad om, hvilke løjer der kunne laves med den tyske vagtmester. Da denne kort efter kom forbi med sin »Bos«, havde de stillet sig op foran kroen, ivrigt beskæftigede med at klaske hinanden i

hænderne, og netop som gendarmen naaede frem til dem, faldt tilslaget. Det vakte naturligvis hans nysgerrighed, ogsaa fordi han lugtede lejligheden til at blive meddelagtig i det paafølgende lidkøb. Han anede forstaaeligt nok ikke, at det netop havde været hensigten med komedien, men da han blev budt med inden for, undslog han sig alligevel først, fordi han ikke kunne forlade sin fange.

— Hvad gør det, sagde Bojsen og kromanden, han kan jo sidde paa bænken hos os, saa har vi da hold paa ham.

— Naa, ja, saa gik det vel an, mente vagtmesteren.

Dermed var han gaaet i fælden, for de to kumpaner havde aftalt, at de tevandsknægte, der skulle nydes, skulle kromanden brygge ude i køkkenet, og den til vagtmesteren skulle være ekstra stærk. I saadan en hede kunne man nok trænge til at faa halsen skyllet, sagde de til gendarmen, og kort efter stod de første punse paa bordet. Den anden omgang fulgte straks efter, for man kunne, som det hedder, selvfølgelig ikke gaa paa eet ben, og da den tredie kom, spurgte vagtmestren ikke, hvor den kom fra. Tværtimod følte han sig nu oplagt til at vise sine gymnastiske færdigheder, for som gammel tysk »Feldwebel« var han naturligvis en ganske gewaltig stor »Turner«. Saa kom den fjerde puns paa bordet, men da den var nedsvælgnet, gjorde Bojsen og kromanden tegn til hinanden, gaaende ud paa, at nu var det vist bedst at faa ham afsted. Dels kunne de gymnastiske øvelser godt udarte sig til en uønsket voldsomhed, dels kunne de maaske ogsaa selv faa ubehageligheder for den sags skyld.

Vagtmesteren iførte sig nu hele krigsmalingen, »Kaisermantel« og hele gehængen, som han havde lagt fra sig, og gav sig paa vej til Tønder med sin fange. Til at begynde med gik det ganske godt, men senere hen begyndte det at slaa klik for den ellers saa stramme ordenshaandhæver, og lil sidst for han frem med pludselige tilløb, som om han

ville stange. Det syntes bossen nok saa lidt usædvanligt ud, og da de var kommet et godt stykke uden for Kravlund, lige før Fredstrup plantage, stak han af i fuld fart hen over den nyplantede plantage med de dybe damppløjede furer.

Med et brøl satte gendarmen efter ham, men gik paa hovedet i grøften, og der blev han liggende, ude af stand til at rejse sig igen.

Bojsen og kromanden havde til deres store morskab betragtet hele tildragelsen paa afstand og blev enige om, at gendarmen sikkert havde bedst af at blive liggende, hvor han laa, indtil han havde faaet sovet rusen ud. Hvordan det gik »Bossen«, var der ingen, der fik noget at vide om. Han er maaske blevet fanget af en anden gendarm, eller ogsaa har han hyttet sig.

Samme sommer var det, at Bojsen ville bygge sig en ny lade med tilhørende stald. Han havde allerede tidligere tilstillet landraadskontoret i Tønder flere udkast til laden, men havde faaet dem kasseret alle tilhobe. Sagen var den, at Bojsen ville have sin stald tækket med jernblik, men da landraaden var tilhænger af den saakaldte hjemlige byggeskik, havde han forlangt, at den skulle tækkes med straa, i og for sig et prisværdigt forlangende, men Bojsen mente nu, at jernblikket var mere praktisk og mindre brandfarligt, og den byggemaade ville han have gennemført, selv om det skulle gaa til med lodder og trisværker.

Hvad han nu havde at gøre var at indsende en tegning med paategning om, at laden ville blive tækket med straa-tag. Den blev ogsaa godkendt, men blev derpaa nedlagt i skrivebordsskuffen, for laden skulle nu engang være som Bojsen selv ville have den skulle være. Dermed var alle vanskeligheder dog ikke overvundet, for nu viste det sig, at han ikke kunne formaa nogen som helst bygmester til at overtage arbejdet med ladens opførelse. Saa var der ikke andet for ham at gøre, end selv at optræde som bygmester.

Han arrangerede sig derfor med et par dygtige svende og begyndte at bygge løs paa fuld kraft.

Det gik ogsaa godt til at begynde med, indtil vagtmesteren en dag viste sig paa arenaen. Han ville gerne tale med bygmesteren.

— Ja, det var da Bojsen selv.

— Han er jo bygherre, svarede gendarmen nok saa bøs, saa han kunne da ikke ogsaa være bygmester. Han maatte enten være det ene eller det andet. Hvor var saa forøvrigt den tavle, der viste, at han var medlem af »Bauberufsgenossenschaft«?

Efter loven skulle der dengang ophænges en saadan tavle ved hver nybygning, og den havde Bojsen ikke, men han lovede, at han nok skulle faa den tilvejebragt.

— Jawohl, svarede vagtmesteren, men indtil den var blevet ophængt, hævde man at standse arbejdet. Alt maatte hvile.

Nu gælder det om at blive medlem af et saadant selskab saa snart som muligt, tænkte Bojsen, men det faldt ham ikke ind at lade arbejdet ligge. Tværtimod arbejdede han og svendene nu med øget fart, men holdt altid udkig efter vagtmesteren, og saa snart han var i farvandet forsvandt baade Bojsen og svendene ind bag køkkenbordet. Men saa en skønne dag gik det alligevel galt. Da gendarmen kom forbi, kunne han ikke undgaa at lægge mærke til, at der alligevel blev fortsat med arbejdet. Rød i hovedet som en kalkunsk hane forlangte han at faa plakaten at se.

— Ja, den var ikke ankommet endnu, men tilladelsen var givet.

Nu forlangte den bøse herre at faa tegningen at se, og Bojsen havde da ingen anden udvej, end at hente den godkendte tegning frem fra skrivebordsskuffen. Men den samstemte jo ikke med selve byggeriet, og derfor dekretede vagtmesteren i lovens navn byggeriet standset paany.

Bojsen fandt det nu tilraadeligt at følge den vrede mand lidt paa vej, og da de var kommet ud paa gaden, standsede han, saa vist paa vagtmesteren og sagde i en bestemt tone:

— Hvis De, min gode hr. vagtmester, ikke sofort lader mig være i fred, saa skal jeg sørge for, at De inden otte dage kommer af med trøjen. De husker vel nok, at De for ikke saa længe siden drak Dem fuld i Kravlund kro, hvorefter den fange, De skulle føre til Tønder, benyttede lejligheden til at stikke af fra Dem. Den fange var en efterlyst morder fra Hamborg, saa det kan blive en alvorlig sag for Dem.

Nu skete der en fuldstændig forandring i gendarmens optræden. Først blev han fuldstændig maalløs, men saa slog han hælene sammen med et smæld, gjorde kort omkring, og med haanden til huen forsvandt han med et:

— Moin, Herr Bojsen!

Efter den tid havde Bojsen fred for vagtmesteren, og laden blev bygget færdig efter bygherrens og bygmesterens egen tegning, med bliktag og det hele, saadan som han selv ville have det. Bojsen slap med en bøde for ureglementeret byggemaade, og saadan staa laden der, som nævnt, den dag i dag som et minde om vagtmesterens vandgang.

Kort efter udbrød krigen, og med den forsvandt ogsaa vagtmesteren. En dag fandt man ham druknet i et vandhul ved Ribelandevej i nærheden af Tønder. Om han var forulykket efter at have nydt for mange tevandsknægte, eller om en anden havde forbrudt sig mod ham, blev aldrig opklaret. Det eneste man vidste var, at han havde været i konflikt med nogle marinesoldater, der gjorde tjeneste paa flyvepladsen.

ENHVER ER TYV I SIN EGEN NÆRING

*Alt, hvad do sirre og sæje,
er løgn i din hals, min ven!
Vel er vi bønder troskyldte
og temle ukyndte — men
forteel vos itt, Hans Madsen
først slov sin moster ihjel
og så drov til mærked og soeld hind
for haltrirre skjæpp mjel.*

*— Løgn og løgn — hven I tæjer e
så bogstav'le og gråent,
skønt her i e verd'n kån det jen vær
liså såndt som det åendt.
Det kund æ snart bevis' jer,
men det er til ingen nytte'.
Da I er så møje kloghe,
så skal æ gjenn hold bøtt'.*

*Nej! lad voss bare hør' e!
Men gør det itt for grovt.
Bønder må go og bevæg' sej
javnt og støt o dæ' tovt.
Løgn og svindel vil altid
få sin straf og sin løen.
Skænk jer en puns! og kom så
bare frem med din skrøn'.*

— Godt! Ja — Hans Madsens moster
kån vi rule la' ligg —
men hoeld, hvad æ no fortæll jer
inden for sie vegg,
for slap det ud, kån novve
leet pust det op som en blees,
og den kån brist', før en tænke,
og gi smæk o e nees.

En sød og uskyldte forbrydels',
der sikkert vil blyv forladt
og sjel Vorherr kigge mildt til,
er å snyd' lidt i skat,
for folk blyvve rebbed' og plyndre,
og en må sæj med Pær Syv:
Snyres et lyss for nejle,
så gæ det ud. — Er det lyv?

Hér var en boend, der ærre —
vistnok en klække sum.
Og hvad fæk han itt for sin åvling?
Men Gud velsigne di fromm.
En dætte bløv gyvt — det koster,
hven itt e gæster skal nøjs
med våndgrød og tørr kartøfle,
som ved fatte Pær Høj's.

En søn kost' ham pæng — og begghe
satt han ind o et stej
og gav dem et par tusind kroner
for å hjælp dem o vej.
Det skuld en månd vel hå rådej til,
og det skal en itt misund',
sjel om di nok så dygte
no og da gæ til grund'.

*Han var en mând, der kund handel,
og en styvbenne hest,
tjenle til å blyv slavde,
prakked' han o Jøn Præst.
Enhver er tyv i sin næring.
Det er en gammel vis'.
Og ålt som e lyuskraav strammes,
fælder sândhed i pris.*

*En søn o e lândboskuel
betald han løen og trot fro,
og jet med det åendt, kån I tænk' jer,
gør hans indtægte smo,
så da e skatsedl skuld skryvves,
var der sleet ingen ting.
Han tov dem godt ved e nees og
trot di kloghest omkring.*

*Dér sad di og låeld og låj sammel
og stak dæ' hoej i blød,
men hvondt di æend' og væend' e,
var han opp i e stød.
— Det gi' som do stiller e saghe,
knap nok føj til en kat. —
Nej, han gav dem ret, o et lândbrugg
blyvr der ilt til e skatt.*

*Og sjel et par fremmed herre
spur' ham ud og var skrapp.
Men han var mând for å svar' dem
og kund drej dem en knap.
Men det er nok løgn det hiele.
Spør mæ itt, hven det er. —
Da brysted' Jøn Bæk sej: Det stemme
lig' o en prikk, det var mæ!*

Martin N. Hansen.

N. v. s. l. fra D. 1867

Von't de bløv handlet —

Ved P. J. Gad.

Under jordkampen før den første verdenskrig begyndte Jes Mærsk og Kresten Jensen i Vodder at købe gaarde op og udstykke dem — i danskhedens interesse. For en halv snes aar siden, da Peter Gad fra Rabsted besøgte Jes Mærsk i Padborg, fortalte denne ham følgende interessante oplevelser fra den tid. De gengives her i det vestslesvigske folkemaal, de blev fortalt i:

•De begyndt mæ æ Synnegaae, vi fæk en kjøjt o støkket ue. — Novve a æ bygninger blev osse soeld te niebrækind. De vaa raadden æ mest a et, men folk bøj godt aa et. Pæ Hansen Maler kjøjt begge skosten, ka æ hovs.

Den støest, vi haj, vaa stoe Petersens i Bjærk'le. Han vaa dø, o æ arvinger sol en til auktion. Vi haj snakket sammel om, va de ku go an aa gi fo en aa vaa kommen til en stej imell 80 aa 90.000 mk. Da vi kom dæøve, vaa di Bjærk'le'er osse intresse. Vi bøj æ lidt fra begge sie. De Bjærk'lee holdt snæ op, men saa gav æ Willadsen a Gaanse sæ te aa by'. Æ haj bøjen 80.000, Willadsen 80.500. Æ 81.000, han 81.500. Saa bøj æ o jen gang 82.500 aa fæk æ teslav. Novve ædde sol vi en saa te avktion. Aalt sku sæles, joe aa bygninger aa beslav, levend aa dødt. De stoj aa i 3 dav i Peter Tønders Kro. Vi haj atold mæ ham, te han sku ha 10 pg. fo væ puns, han skænket, men det blev ligodt en rejning o 700 mk. fo fotæring o det hele.

Jen mon æ støj o sku astej te Kloster, kom Niels Smej ind aa spue, om vi et ku køf Niels Gads gaee i Raa'e. Æ tyskere haj væn om en. De vaa lidt a Nielses familie. O æ hjemvej fra Kloster drov æ ind aa snak mæ Pedde Timmerman o Chresten Thygesen i Skærbæk om et, o di kom aa te Raa'e o æ dav ædde. Men di vist et rigte, va di sku sej te et. Vi sku sjel ve'et. Vi kjøjt en saa, aa æ avktion sku staa i Raa'e Kro. Vi vaa et stoe a et den fomirre, vi gik dæøve. Men saa kom Hans Pedde Kromand imoe vos, han maa jo ha haj æ øvven mæ vos, aa spue, hva æ østemark sku kost. De vaa et mavve slav, vel en 30 hektar, o

de vaa egentle de vi vaa mest baang fo aa bliv hængend mæ.
6000 mk.! Han bøj 5000 og 5500, o lav vi naaj æ kro; soj han:
»Æ beholder et«.

Saa vaa de ant let nok. Men folk vaa bløvven mee fosigte
mæ aa by aa æ bygning. De vaa egentle møj bæe tømme ind aa
æ Synnegaae, men de blev et næe saa dyc.

Men æ kromand teend mee pæng aa æ østemark, ind vi aa
æ hel gaae. Han sold' et te æ smaafolk dæ ue ad aa læt æ pæng
staa i et.

Hel ue fra Lovrup haj di boj ædde vos te en stoc goj gaae.
Men vi tøl et vov et. — De vaa pinde ejsen møj joe teen.

Og Jes gav et bestemt nik, som jeg godt husker fra den tid,
her er fortalt om.

»Ja«, siger Jes Mærsk's kone, der gaar fra og til, og sætter
kaffe paa bordet, »vi haj manne gaae den gaang, aa saa bløv
dæ inne te vos sjel aa æ siest«.

Maren hentydede her til det skæbneslag, der ramte dem, da
de i 1925 som følge af tab ved kaution maatte opgive gaarden.

Menneskeslægten kan let gaa hen og ødelægge sig selv ved sin egen intelligens. Videnskabens udvikling til forbedring af menneskelige kaar kan let vende sig til menneskeslægten's ødelæggelse.

(Stafford Cripps).

Store anliggender, som brat eller gradvis svulmer op og griber sindene, udvikler en atmosfære, der paavirker baade aktør og tilskuere, men som senere forflygtiges, saa det bliver vanskeligt eller ligefrem umuligt at rekonstruere den og værdsætte dens indflydelse paa handlingens forløb.

(Franz v. Jessen).

Hofdamen paa Østerholm

Ved C. Nørrelykke-Christensen.

— Mange aar er gaaet, siden jeg sidst skrev i denne bog og endnu flere, siden jeg skrev det første afsnit. Da var jeg ung og fuld af mod. I mit hjerte levede drømmen. Nu er jeg gammel og svag. Mine hænder ryster, min krop er skrøbelig og mit haar hvidt. I mit hjerte lever nu kun længslen efter den store hvile. Derfor føler jeg ogsaa, at hvis denne bogs første blade skal udfyldes — saadan som hensigten var — da maa det ske nu. I sin tid var bogen tænkt som en beretning om mit liv. Det er den ikke blevet. Livet blev ikke det, jeg havde ventet. Det oplever vist ingen. Saa meget fik jeg dog ud af livet, at timelig gunst nok kan være behagelig, men aldrig noget man med sikkerhed kan bygge paa. Jeg har oplevet hoffets glæder og verdens hvirvlende forlystelser. Jeg har set lys og mørke skifte, og jeg har lært at erkende, at lidelse og skrøbelighed er naturlige led i den store kæde, der forener timelighed og evighed.

Jeg blev født i Segeberg den 23. januar 1674. Min far var Johan Franz von Aichelberg, husmester og amtmand hos hertug August af Nordborg fra 1676 til 1692. Min moder Anna Sophie f. von Traudenburg. Det meste af min barndom og første ungdom henlevede jeg paa Nordborg slot, senere flyttede jeg sammen med enke-hertuginde Elisabeth Charlotte til Østerholm. Den 20. februar 1702 blev jeg i Umstadt viet til prins Christian Carl af Nordborg, hvem den almægtige Gud tog hjem til sig den 23. maj 1706. T8

børn har jeg ladet se lyset og livet: Wilhelmine Auguste, født den 13. september 1704, gift med greve Conrad Detlev Reventlow, Brahetrolleborg, død 16. marts 1749, og Frederik Carl, Nordborgs sidste hertug, hertug til Slesvig Holsten-Pløn, født 4. august 1706, død 18. oktober 1761 i Pløn. Mit liv har været en kamp for mine børn og deres rettigheder, og Gud den almægtige har været min forbundsfælle. Nu er jeg træt, og mine timer er talte, derfor skal disse linier ogsaa forme sig som en bøn til samme almægtige Gud: Herre min Gud! Jeg har staaet ved tronens fod i denne verden; forund mig nu en lille plads ved din trone og lad mig der genfinde mine hjertens kære.

Reinfeld, Pløn, den 15. juni 1762.

Dorthea Christine f. von Aichelberg. (A)

Østerholm, d. 6. maj 1701.

— Hellere end at sidde her i mit ensomme taarnkammer skulle jeg være gaaet en tur gennem skoven. Men foraarets og skovens lyde gør mig urolig. Jeg har aldrig før haft det som i aar. Mon det skyldes, at jeg i mit hjerte gemmer en drøm og en hemmelighed? Hvor var det et lykkeligt møde ved kongekroningen i Königsberg,*) og hvor var det venligt af fyrstinde Dorthea Johanne at tage mig med og behandle mig som en ligestillet. Men selvom jeg kun er en fattig hofdame, saa forhindrer det mig ikke i at føle, at jeg med sjæl og krop er bundet til prins Christian Carl. Jeg tror da ogsaa, at jeg ikke var ham helt ligegyldig. Havde det været tilfældet, vilde han næppe i den grad have taget sig af mig eller opført sig, som han gjorde. Skade

*) Fyrstinde Dorthea Johanne var datter af hertug August af Nordborg og blev i 1699 gift med fyrst Wilhelm af Nassau-Dillenburg. Hos hende var frk. von Aichelberg paa besøg i begyndelsen af aar 1701 og deltog i denne forbindelse i festlighederne i Königsberg d. 18. jan. samme aar, da Kurbrandenburg blev ophøjet til kongeriget Preussen.

blot at vi ikke i højere grad fik lejlighed til at tale sammen. Men han bad mig dog huske paa timen og bevare ham i venlig erindring, og aldrig har jeg vel haft lettere ved at opfylde noget ønske. Jeg ser endnu hans blide, drømmende øjne, da han rakte mig haanden til afsked. Hvornaar mon jeg igen skal trykke hans haand, og mon det nogensinde sker? Men drømmen kan ingen tage fra mig, og hemmeligheden gemmer jeg i mit hjerte. I morgen skal vi til Nordborg, men i grunden glæder jeg mig ikke. Hertug Joachim Frederik*) er saa helt anderledes end Christian Carl, saa haard og uberegnelig. Og Charlotte Sophie er en hel modsætning til fyrstinden, skæv i kroppen og saa vanskelig at gøre tilpas, hvorfor alle paa slottet ryster for hende.

Dorthea Christine.

Østerholm d. 15. august 1701.

Mere og mere bliver det mig klart, at jeg ikke kan blive her paa Østerholm. At jeg elsker Christian Carl af hele mit hjerte, ja, tilhører ham med sjæl og krop, herom er jeg ikke i tvivl. Til gengæld kan jeg ogsaa klart se forskellen mellem hans og min stilling og dermed det haabløse i at drømme om en varig forbindelse. Lykkelig er jeg over at vide, at min kære veninde, fyrstinde Dorthea Johanne, ikke bebrejder mig mine følelser, men tværtimod af sit ganske hjerte vil støtte mig. Jeg er ogsaa taknemlig for hendes gode og ærlige raad om for en tid at tage bort herfra og endnu mere, at hun allerede har sikret mig ophold paa slottet Umstadt ved Frankfurt. Dog maa jeg erkende, at det gør mig ondt at skulle forlade Østerholm og Als, hvor jeg har haft saa mange lykkelige stunder. Ogsaa haardt

*) Hertug Joachim Frederik (1668—1722) var ældste søn af hertug August, en efter alt at dømme hovmodig og streng herre. Han var hertug i Nordborg fra 1699 og Pløn fra 1706 indtil sin død i 1722. Prinsesse Charlotte Sophie var en søster til hertugen. Hun var invalid og døde ugift paa Østerholm 1720.

fordi jeg ved, at Christian Carl nu er i Felten et sted i det nordlige Italien, hvor han under den store kejserlige felt-herre, prins Eugen af Savoyen, er med til at kaste fransk-mændene ud. Maatte den gode Gud bevare ham i hans far-lige haandværk og beskytte ham mod fjendens kugler, saa han kan vende frisk og sund tilbage

D. C.

Østerholm, d. 12. september 1701.

Der kom brevpost i dag. Endnu ved jeg ikke med sik-kerhed fra hvem, men jeg har mine tanker, og gamle Theo-bald lagde da heller ikke skjul paa, at det maatte være fra Christian Carl. Enkehertuginde har endnu ikke sagt noget. Maaske siger hun heller ikke noget til mig, naar det drejer sig netop om Christian Carl Jeg blev afbrudt af dej-lige gamle Theobald. Han kom med en skaal sommeræbler, som han netop havde faaet af gartneren. Jeg har nu en mistanke om, at hans ærinde var et helt andet. Ligesom tilfældigt meddeltte han nemlig, at brevposten virkelig var fra Christian Carl, der havde det godt og var blevet ud-nævnt til general. Theobald mente dog ikke, at enkehertug-inden var alt for glad ved denne udnævnelse. Hun har nu altid svært ved at glæde sig, naar det gaar Christian Carl godt. Gid den almægtige Gud fortsat maa være med ham og beskytte ham.

Dorthea C. v. A.

Østerholm, d. 21. oktober 1701.

Igen brevpost. Men desværre indeholdende sørgelige tidender. Christian Carl ligger haardt saaret i byen Mailand. Han er under et forsøg paa at rense en skov og forcere et pas blevet ramt i brystet af en fjendllig kugle. Det er dog lykkedes feltlægen at faa kuglen opereret bort, men et langt sygeleje venter ham. Han bliver ikke soldat mere, ja, det meddeles i brevposten, at han allerede har faaet sit

afskedspatent. Men Herren være lovet, at han fortsat lever, og at der skulle være gode muligheder for, at han kan komme hjem. Selv Hendes Naade, enkehertuginde var rystet over budskabet, saa rystet, at hun lod mig læse brevet, hvilket aldrig er sket før

Graaden presser mod mine øjenlaag, og en enkelt taare er faldet ned paa papiret. Men jeg er saa bange og saa tvivlraadig efter det sørgelige budskab. Jeg var fast besluttet paa i løbet af nogle uger at forlade Østerholm for at drage til Umstadt. Heldigvis har jeg endnu ikke indviet nogen i mine planer, og som forholdene ligger nu, kan jeg ikke forlade stedet her. Jeg maa vide Christian Carl vel hjemme igen. Jeg maa se hans drømmende blik og mærke hans haand — er jeg svag? ja, maaske. Men i saa fald beder jeg Gud tilgive min vankelmodighed og lede mig paa den rigtige vej.

D. C. v. A.

Østerholm, d. 1. januar 1702.

— Saa er Christen Carl hjemme igen. Endnu har jeg ikke hilst paa ham, men jeg saa et glimt af ham, da han i morges steg ud af karossen. Theobald har betroet mig, at han er noget svag, men dog bedre og ved flere kræfter end man skulde regne med. Jeg er helt nervøs ved tanken om at skulle møde ham — ogsaa for hvordan mødet vil spænde af. Mon han virkelig husker vort sidste møde?

Dorthea.

Østerholm d. 7. januar 1702.

— Om faa timer er jeg paa vej bort fra stedet her, som jeg aldrig mere skal se. Dagene siden prins Christian Carl vendte hjem har haft uvirkelighedens skær over sig. Ganske vist har vi ikke haft lejlighed til at tale ret meget sammen, men blot det at vide ham nær og næsten helt

Enkehertuginde overraskede os.

rask efter operationen har gjort alt saa helt anderledes. I morges mødte jeg ham uforvarende. Vi fik talt sammen, han erklærede mig sin kærlighed, og vi er nu bundet sammen for altid. At enkehertuginde overraskede os og blev klar over forholdet, maa vi vel tage som en skæbnens tilskikkelse. At hendes ord var fulde af haan og ondskab kom ikke overraskende for mig, men at hun ville lægge haand paa mig, det havde jeg nu ikke ventet. Sent eller aldrig glemmer jeg den sviende lussing. Mine ting er nu pakket

sammen, brevel til ham, jeg elsker, er skrevet og gemt et sted, som kun gamle trofaste Theobald kender. Foreløbig gaar rejsen til Umstadt — og hvad der saa sker, ja, det kender kun han, der staar over alt og alle.

D. C.

Umstadt, d. 31. januar 1702.

Tvivlen er begyndelsen til slutningen, siger man. Men jeg vil ikke tro det. Turen fra Østerholm og her til Umstadt har været lang og streng, og at mit sind har været fyldt af tvivl, det maa jeg erkende. Jeg tvivler ikke paa ægtheden i Christian Carls følelser overfor mig, ejheller hans vilje til at ville gøre alt for at vi kan forenes. Men hvilket pres vil han ikke blive udsat for? Jeg undlod at besøge fyrstinde Dorthea Johanne paa vejen hened. Jeg maatte her til Umstadt for at være sikker paa, at Christian Carl kan komme i kontakt med mig. Og modtagelsen her har været den allerbedste. Fyrsteparret er i Paris, men amtmand von Curti og frue har givet mig den allerhjerteligste modtagelse. Selvom de ikke spørger, har jeg indtrykket af, at de aner, hvad det hele drejer sig om. Maaske bør jeg ved en passende lejlighed aabne mig for dem — hvis tankerne skulle faa overmagt, eller Christian Carl skulle indfinde sig. At dette maa ske haaber og beder jeg til.

Dorthea Christine.

Umstadt d. 17. februar 1702.

— Jeg er saa lykkelig, saa overvældende lykkelig! Christian Carl kom i dag. Da vognen rullede ind i slotsgaarden, troede vi, at det var fyrsteparret. Men det var altsaa Christian Carl. Meget er sket, siden jeg forlod Østerholm, men min tvivl er gjort til skamme. Alt har Christian Carl vel endnu ikke fortalt mig, men saa meget staar dog klart, at der har været holdt familieraad med deltagelse fra hertug Joachim Frederik, Nordborg, brødrene Ernst August

og Frederik Vilhelm*) fra Augustenborg, hertug Philip Ernst**) fra Lyksborg og flere andre. Hensigten med familieraadet var at overbevise Christian Carl om, at sand lykke aldrig kan gro frem af en forbindelse med en saa ringe person som mig. Den fyrstestolte Joachim Frederik var ordfører. Han gjorde gældende, at en forbindelse med mig ikke kunne tillades af hensyn til slægtsforbindelsen med det danske og det preussiske kongehus. Hertil svarede Christian Carl kort og godt, at jeg ikke var nogen barberdatter fra Kiel***) eller en berygtet Anna Sophie Cantelberger fra Celle. Dette fik de to fætre fra Augustenborg til at fare op og blive truende. Resultatet af familieraadet blev, at Christian Carl fik forelagt et dokument til underskrift og hvis indhold gik ud paa, at han ved at indgaa ægteskab med mig skulle afstaa besiddelserne paa Ærø til stamhuset Nordborg, give afkald for sig og sine efterkommere til hertugdømmet Nordborg og ligeledes aflægge den fyrstelige rang og blive jævnbyrdige med adelen samt antage navnet von Carlstein. Endvidere skulde han tage ophold i udlandet for ikke at vække forargelse hjemme, idet man dog vilde tilstede ham et vist beløb i aarpenge. Haarde betingelser at faa stillet af sin mor og bror, men betingelserne blev da ogsaa omgaaende fejtet til side, idet han sønderrev dokumentet. Og nu er han her. Foreløbig er jeg alt for lykkelig til at kunne tænke klart. Om faa dage skal vi holde bryllup. Det sker efter alt at dømme i dybeste stilhed. Maatte alt arte sig vel og blive til lykke for os alle.

Dorthea Christine v. Aichelberg.

*) Ernst August og Frederik Vilhelm var sønner af den i 1689 afdøde første hertug af Augustenborg og stifteren af den augustenburgske linie, Ernst Günther, og altsaa fætre til Christian Carl.

**) Hertug Philip af Lyksborg var sønnesøn af den første hertug af Lyksborg og stifteren af den lyksborgske linie.

***) Hentydningerne havde adresse bl. a. til en ældre bror til de to Augustenborgere, der havde indgaaet ægteskabelig forbindelse med en barberdatter fra Kiel, hvorfor han blev udstødt af familien.

Umstadt, den 20. februar 1702.

Midt i al min lykke maa jeg skrive dette. I dag blev Christian Carl og jeg viet til hinanden. Det skete her paa slottet i overværelse af amtmand von Curti og hustru. Efter vielsen overrakte Christian Carl mig et bevis for, at vi var lovgyldig viet af en herrens tjener. Et tilsvarende bevis er blevet tilsendt enkehertuginde paa Østerholm. Nogle dage skal vi blive her paa slottet, inden vi rejser til Italien. Fremover skal vi bo paa Søbygaard paa Ærø, som nu bliver bragt i orden. Jeg takker Gud for hans store naade og beder ham hjælpe og styrke mig til at udfylde min plads ved Christian Carls side, hvordan saa end forholdene vil udvikle sig.

D. C.

Sønderborg, den 24. november 1702.

Fattig paa jordisk gods, men alligevel rigere end nogensinde før! Saadan udtrykte min kære Christian Carl sig efter at han med fast haand havde undertegnet det dokument, som saa sandelig vil gøre os fattige paa jordisk gods. Endnu fatter jeg ikke helt følgerne, men det kommer vel. Indtil i gaar var alt idel lykke. Vi har haft nogle aldeles dejlige maaneder sammen. Først var vi i Italien, siden i Dillenburg, og nu var vi paa vej til Ærø, hvor vi var ventet paa Søbygaard om faa dage. Men saadan skulle det ikke være. Vi kom her til Sønderborg i aftes og tog ind paa Færgegaarden. Vi havde imidlertid næppe rejst os fra aftensmaaltidet, før prins Ernst August af Augustenborg, guvernør for Als og Sundeved og boende paa Sønderborg slot, blev meldt. Han var stolt og hovmodig og meddelte os uden omsvøb, at Hans Naade Kongen var meget fortørnet over vort ægteskab, indgaaet mod familiens vilje og ønske. Videre overrakte han min kære Christian Carl et dokument hvis hovedindhold meget nær svarede til det, som man ved familieraadet paa Østerholm forelagde ham, og hvis to ho-

vedpunkter er, at Christian Carl skal afstaa sine besiddelser paa Ærø til broderen Joachim Frederik mod et privilegium en gang for alle, en passende aarpenge samt tilladelse til at bebo det her i Sønderborg saakaldte Ernst Güntherske hus*). Endvidere skal Christian Carl fraskrive sig alle rettigheder til Hertugdømmet Nordborg saalænge broderens mandsstamme blomstrer.

Christian Carl bad ham gaa, efter at hans ærinde var forrettet. Men inden han gik, bemærkede han med hovmod i stemmen, at dokumentet skulle være underskrevet til i dag, idet han samtidig pointerede, at en ulydig undersaat udsætter sig for at miste alt. I dag er dokumentet underskrevet. Uvis ligger herefter fremtiden, men alligevel er jeg forvissat om, at alt vil ordne sig til det bedste.

Dorthea Christine.

Sønderborg, d. 15. maj 1703.

— Foraaret er nu over os. Og med foraaret kom ganske pludselig gamle Theobald fra Østerholm. Han bragte ikke noget budskab fra det sted, som nu ogsaa for ham var blevet for trangt, men bad os paa sin stilfærdige maade om tilladelse til at blive hos os. Og det fik han selvfølgelig lov til. Den gamle hushovmester er en dygtig havemand, og jeg glæder mig allerede til at se ham faa sat styr paa haven. Ellers lever vi en stilfærdig tilværelse her i det Ernst Güntherske hus. Christian Carl holder af at gaa lange ture i omegnen, ligesom han ogsaa er begyndt at tage paa fiske-ture. Og nu kan gamle Theobald følge ham. Selv har jeg nok at bestille. Vore midler er ikke alt for store, men vi klarer os dog. Maatte det ogsaa være tilfældet fremover.

Dorthea Christine.

*) Nævnte bygning laa i Perlegade og var opført af Ernst Günther før han byggede Augustenborg slot. Huset blev senere enkesæde for de augustenburgske hertuginde, men stod paa omhandlede tidspunkt tomt. Under bombardementet natten mellem 2. og 3. april 1864 blev huset ødelagt.

Sønderborg, d. 27. maj 1706.

— Christian Carl er ikke mere. I gaar blev han bisat i kapellet i Nordborg fulgt til det sidste hvilested af et følge saa stort, som næppe nogensinde tidligere er set paa Als. Men ingen af hans slægtninge var blandt følget. Hvor har det været mærkelige dage. Den 18. maj var gamle Theobald med Christian Carl paa fisketur i Vemmingbund. Mens de opholdt sig paa havel, kastede et stort skib anker i nærheden, antagelig for at sætte en syg mand i land. Da jollen med den syge mand passerede forbi Christian Carl og Theobald førte et vindpust et klæde over til dem. Klædet ramte Christian Carl i hovedet, som næsten blev indhyllet. Hverken han eller Theobald sagde noget, da de vendte hjem, men dagen efter blev Christian Carl syg, og da lægen kom, kunne han med sikkerhed fastslaa, at det var den frygtelede pest, han var angrebet af. I min fortvivlelse sendte jeg bud til enkehertuginde paa Østerholm i haab om, at hun ville udvirke, at Christian Carl kunne komme under behandling af livlægen paa Nordborg. Hendes svar var blot dette, at hun kun kendte een søn, og han havde det godt. Christian Carl blev daarligere for hver dag, og pønsdag d. 23. maj lukkede han sine øjne. I disse dage har gamle Theobald været mig en enestaaende hjælp og trøster. Og nu sidder jeg tilbage ene med min lille Wilhelmine Auguste, som snart fylder to aar, men heldigvis ikke fatter ret meget. Og under mit hjerte banker endnu et hjerte. Maatte jeg faa styrke og mod til at leve livet som en enlig mor maa gøre det i min situation. Herom beder jeg den almægtige Gud hjælpe mig.

Dorthea Christine.

Sønderborg, d. 21. juli 1707.

— Frederik Carl er nu snart et aar. En rigtig solstraale er han for os her. Andre betragter ham som noget andet.

I hvert fald har jeg i dag bragt i erfaring, at enkehertuginde paa Østerholm har foretaget sig noget, som viser at hun ingenlunde er os mildere steint end før. Det var min oprigtige hengivne raadgiver, grev Frederik Reventlov til Stubbe, der i dag kunne berette over for mig, at enkehertuginde med jægeren Gyntelberg har gjort et forsøg paa at faa Christian Carl og mit ægteskab kendt ugyldigt. Gyntelberg har været i Umstadt med det formaal at fjerne bladet i kirkebogen, hvor vor vielse var indskrevet. Lykkeligtvis ville skæbne, at Reventlov samtidig opholdt sig i Frankfurt og fandt ud af skurkestregerne. Anslaget mod os er altsaa denne gang mislykkedes, men hvem ved hvad fremtiden gemmer i sit skød.

Dorthea Christine.

Sønderborg, d. 22. februar 1718.

— For 10 dage siden sendte jeg et bønneskrift til hertug Joachim Frederik. Jeg bad ham tage imod Frederik Carl ved sit hof, saa han kunne lære, hvad der sømmer sig for en søn af en fyrstelig prins at vide. I dag kom afslaget. Hvordan jeg skal klare fremtiden og børnenes opdragelse, ved jeg ikke. Kapitalen er næsten brugt, de fleste af mine smykker solgt, men Gud har hjulpet mig og vil nok hjælpe igen . . .

Dorthea Christine.

Sønderborg, d. 17. maj 1718.

Gamle trofaste Theobald er død. I gaar blev han stedd til hvile heroppe paa kirkegaarden. Og i dag blev jeg kaldt op til borgmesteren. I enrum fik jeg overrakt 500 gylden, som oprindeligt var bestemt som en bryllupsgave til Vilhelmine Auguste, og dernæst alle de smykker, som jeg troede var solgt, men som gamle trofaste Theobald havde ladet vurdere hos en guldsmed og saa af sin egen kapital udbetalt

mig værdien. Bekymringerne er nu borte i hvert fald for en tid. Jeg kan fuldføre det, jeg har sat som mit maal: at give mine børn en god opdragelse. Herfor takker jeg den almægtige Gud i himlen.

Dorthea Christine.

Sønderborg, d. 3. november 1722.

— Siden hertug Joachim Frederiks død den 25. januar i aar har jeg ikke haft ret mange rolige timer. Sønner efterlod han sig ingen af, hvorfor jeg straks gjorde mine børns arvekrav gældende saavel hvad angaar Nordborg som Pløn. Hertug Johan Ernst Ferdinand af Rethwisch har gjort det samme, men han er blevet afvist af kong Fr. d. IV, der yderligere har sat hertugdømmet Pløn under administration. Endnu har kongen dog ikke svaret paa den henvendelse som mine børns formyndere D. Reventlov og von John har overbragt og hvori der fremhæves, at frasielsen af de fyrstelige rettigheder ifølge dokumentet af 24. november 1702 kun skulle gælde saalænge Joachim Frederiks mandsstamme blomstrede. Jeg føler dog, at der nu maa handles, og jeg har af samme grund med von John som talsmand rettet en henvendelse til dronning Anna Sophie*) og bedt hende tage sagen i sin haand. Jeg ved, det kan være et farligt spil, men jeg tror, at det er den eneste vej frem i øjeblikket. . . .

D. C.

*) Anna Sophie var datter af den senere storkansler Conrad Reventlov til Clausholm og stifteren af grevskabet Reventlov-Sandbjerg paa Sandbjerg. I 1712 blev hun af kong Fr. d. IV bortført fra Clausholm og af en »flensborgsk Konrektor, som i dette Øjemed blev gjort til Hofpræst« viet til ham paa venstre haand. Kongen var i forvejen gift med Louise af Meklenborg. Forholdet varede til 1721, da dronning Louise døde, og allerede tyvende dagen efter blev Anna Sophie Reventlov viet til kongens højre haand. Anna Sophie blev kronet og erklæret for Danmarks dronning.

Sønderborg, d. 22. november 1722.

Henvendelsen til dronningen synes at være lykkedes, selv om jeg endnu ikke tør tro det. Hertil har jeg været udsat for alt for mange skuffelser. Saa meget staar i hvert fald fast, at vi er kaldt til København, hvor vi vil faa anvist værelser paa slottet. . . .

D. C.

Københavns slot, d. 16. decbr. 1722.

— Vi kom hertil for tre dage siden. Allerede i gaar var vi i audiens, hvor kongen personlig gav os meddelelse om, at han var blevet overbevist om, at han ved sin afgørelse i 1702 havde taget fejl. Dette skyldes dels manglende kendskab til forholdene, dels at han var blevet villedt af hertug Joachim Frederik. I erkendelse heraf erklærede Hans Naade*), at Frederik Carl herefter vil være at regne som prins af det kongelige danske blod og af huset Holsten - Sønderborg og som den eneste rette arving til hertugdømmet Nordborg og de samme tilhørende besiddelser og herligheder, ligesom jeg blev ophøjet til fyrstinde af samme hus, og Vilhelmine Auguste til prinsesse. I aftes deltog vi i et gallataffel paa slottet, hvor vi var placeret lige overfor kongen og dronningen og iøvrigt var genstand for megen opmærksomhed. Alt synes herefter at skulle ordne sig til det bedste. Herfor takker vi vor Gud og Fader i himlen, i hvis haand vi fra begyndelsen af lagde vor sag.

Dorthea Christine.

Københavns slot, d. 25. jan. 1723.

— Enkehertuginde paa Østerholm er død. En dag mel-

*) I »Kjøbenhavns Posttrytter« for 1722 hedder det om omtalte begivenhed: »Den 15. december haver hans kgl. Majestæt i sær Naade erklæret den unge Greve af Carlsten til at være Hertug af Nordborg og en Prinds af det kgl. danske Blod, hvorpaa samme Hertug med andre Kongens høje Betjente til det Kongelige Middags Taffel blev herligen tracteret.«

lem jul og nytaar modtog hun meddelelsen om den lykke og retfærdighed, som er overgaaet os. Saa stærkt et indtryk gjorde det paa hende, at hun dagen efter ramtes af et slagtilfælde, der fuldstændig lammede baade hendes legemlige og aandelige evner. Den 20. januar døde hun, og om faa dage stedes hun til hvile i fyrstekapellet i Nordborg. Gud være hendes sjæl naadig.

D. C.

Nordborg slot, d. 28. marts 1723.

— Efter nogle faa dages ophold i Sønderborg kom vi her til Nordborg i gaar. Vi besøgte først gravkapellet og bøjede knæ ved vor kære Christian Carls kiste. Maatte han ogsaa have oplevet denne stund. Meget er sket, siden jeg sidst var her paa slottet, og meget vil ske i den kommende tid. Maatte vi forundes kraft og styrke til at handle paa rette maade. Hertil give Gud os sin velsignelse.

Dorthea Christine.

Nordborg slot, den 29. november 1729.

— Mere end 6 aar er gaaet, siden jeg sidst skrev i denne bog, og i morgen forlader vi Nordborg for stedse. For en maaned siden overtog Frederik Carl residentskabet i Pløn, mens kongen nu overtager det nordborgske fyrstendømme. Dagene siden da har været præget af travlhed, og naar vi nu forlader stedet her, følger ogsaa de jordiske levninger*) af min salige Christian Carl. Gud i himlen være os alle naadig.

Dorthea Christine.

*) Nordborg kirkebog for 1729 oplyser om flytningen følgende: »Efter at Fyrstinden her paa Slottet, Dorthea Christine, samt hendes Prinsesse, Wilhelmine Auguste den 30. November herfra rejste med hendes ganske Hof, for at residere herefter paa Slottet Reinfeld, saa at den nordborgske Regering nu aldeles her haver en Ende, saa blev den højlsal. Hertug og Herre, Frederik Carls Hr. Fader tagen af den højfyrstelige Begravelse her ved Kirken og efter Ordre til Vands ført til Lybæk for at bisættes i den højf. Begravelse i Pløn . . .«

Reinfeld slot d. 15. december 1729.

— Saa er vi velankommen hertil. Vor afrejse fra Nordborg formede sig som en hjertelig hyldest fra befolkningens side, men kunne ogsaa være endt som en tragedie. Netop som vi passerede æresporten og salverne lød, gennemborede en kugle hertugens hat. Skudet var affyret af jægeren Gyntelberg fra Østerholm, hvis lig man senere har fundet i en hængemose, hvor han havde skjult sig for sine forfølgere. I sandhed, Gud har en egen evne til at øve ret og skel, og vi er jo alle syndere, der har hans naade behov.

Dorthea Christine.

Efterskrift:

— Hertug Frederik Carl, som altsaa blev den sidste hertug i Nordborg, indgik 18. juli 1730 ægteskab med komtesse Christine Armgard von Reventlov, en niece til Danmarks dronning Anna Sophia Reventlov. Med hende fik han fem børn. En søn døde i en ung alder, og en af døtrene, Charlotte Amalie Vilhelmine, blev gift med hertug Christian Frederik den ældre af Augustenborg. Gennem dette ægteskab blev »Hofdamen paa Østerholm« tipoldemor til Chr. d. VIII's dronning Caroline Amalie. Dorthea Christine v. Aichelberg, hofdamen paa Østerholm, døde den 22. juni 1762.

Kilder:

1. Optegnelser ved frk. Johanne Carstens, Augustenborg.
2. Kirkebøgerne for Nordborg, Notmark og Pløn.
3. Johs. Raben: Nordborg igennem 800 aar.
4. samme : Fra Notmark sogn.
5. samme : Træk af Sønderborgs historie.
6. Dansk Adelskalender, Augustenborgernes historie, dokumenter paa Rigsarkivet, Københavns Postrytter, m. v.

(skl. s)

Alsinge smø

Af Christian Delf. (F)

Æ skal fåteæl en histori om Marisofi. De va i Olbol i e begyndels ow e halfemse i forrige århundne.

Naturlevis hæ møjl fåandre sej sin dengang, om de så æ i Olbol. Ja, dæ æ låffen møjl vand te havs, som en seje.

Dæ gik en stue rend egemmel e by, fro Olboldam å nie te »Kydys Nue«, å den gik vi unge å våjge i å fange hundstigle, å somti-fåldt vi i e vand å kam sin hjem å fæk en æendfuld own i e kyef te åld den aend skræk å æellenhe. Men de æ en histori for sej.

Nenn for e præstgå i e sikk lå dæ lidt for sej sjæl fie gammel småmandshuus med bindingsværk å stråtag. Dem kåldt vi æ Krogh«. Å om te e Krogh gik dæ en smal vej, dæ va temle humple å dygte skirren i vintedaw.

Omm i de siist hus i e Krogh buuj Krisjon Brok. Han va nuemand. Å så ho han dejæ stej te en kue å mas mæ. Naturlevis ho han å Stinne, hans kuen, en stue flok bøen, som skik å brug va i di tic. Dæ va syv pigge å trie drenge. Så kan I nok tænck jæ, te de itt oldti va så leet å kom langs, men di va flitte å strøwsom å klared sej evikkesom hielt orndle. Leet va de jo i de hiele town itt dengang, i de mindest itt for småfolk. Da bløw dæ imirle-tid itt snakke så møjl om krise å den slaws ting, som no tedaws. E fattehus va så nowe næe den jennest hjølp trængend folk kund tænck å få, å de sat di miest streeben emue.

Ind i Brokkes owtejt buej Niels å Marisofi. Om gammel Niels va dæ itt stuet å sej, and ind te han ho væt en true slidre old

sin daw. Om Marisofi kund dæ deæremue skrywes en hiel buugh. Hun va kun lill å deæte umanicrle tyk. Spue vi hind, hvo gammel hun va, ga hun sej ud få å væ lawnt øwe hundne oe.

Vi høen holdt møjl ow Marisofi, å dæ va snaet ingen æend o, hvad hun kund find o å bild vås indl.

Hindes ejen høen va vovsen for læng sin å spredt for old e vind. Et par va ggywt i Kjøffenhavn å en søn va sogår i Kallefånen.

Hvæt oe i e sommeferie fæk hun besøg åw hindes dættes høen fro Kjøffenhavn. Dem kund Marisofi no lieg træk mæ, for fuld ow spillope å røwstræge de va hun, å dæ va jo manne gammeldaws indretninge å vondle handtieringe, som e kjøffenhavnere itt ho fåstaend o.

Såend ho no Jenny, den yngest ow di jæ dættebøen møjl stajn å grublesie, væn hun såv, hvondt di kjenne smø. Føst i e hal-femse kjenne di miest indno sjøl, i de mindst i Olbol da.

Så va de, te Marisofi fæk jit ow hindes lys indfold. »Hye«, so hun en skjønne daw te Jenny, »væn do no næste uug rejse hjem, kund de så itt væ morsomt, hvæn do fæk et par pond smø mæ, som do sjøl hæ kjenne?« De bløw e piig jo møjl glaj øwe, å et par daw ettre skikke Marisofi hind sin rundt te e naboe å spøe, om hun itt sawt kund få en lild dråf fløe, da hun vild te å kjenn nowe smø, dæ skuld med hjem te Kjøffenhavn.

E naboe va lawntfro ovvisend — di vidst jo beskien — å hvæt stej fæk vå Jenny da et godt svat owflåt mjølk å døjsel ow mæ.

Law hun sin ho fat old di manne fløe sanke sammel, fæk hun dem i e kjenn, som di ho løend ind ved Stinne Brok, å så arbre hun o så jøwet, te Marisofi so: »De æ da hadde esselt, som do jonnere o, la mæ tej e lidt a dej«. Men de mått hun o ingen mæ. Kun ow å te fæk »Bedste« lov te å prøwe, om hun itt kund mærk e smø, indte hun sen a jen gang so, te no var e dæ!

Tej kun å rend ind te Brokkes, so hun sen, å bej om å løen e smøtrow. Law Jenny sin beneke ow ætte e ramedie, så kan de nok veæ, te Marisofi fæk trafilt med å fyld et pa pond machrin i e

kjenn. Lav Jenny sen kam å fæk oldt dejæ smø opfiske, va hinnes glæj naturlevis stue.

De stakkels macherin bløw no sålte å ælte, indte Bedste med kinnemin erklæe, te no va de godt.

Æ true itt, te nowe dansk mejerist med nok så manne poænge novetic hæ væt mie stolt ow sin produktion, ind Jenny va, da hun et pa daw etre dampe ow de Kjøffenhavn med sit smø.

Dæ æ urren tvivl jen å annen dæøve, dæ hæ fåt lejlehe te å smæg de sjelden produkt, som dejæ alsinge smø i virklehe va.

De æ no manne oe sen, å Jenny løve kanskie dæøve i Kjøffenhavn som en fin daem, dæ itt mie gi sej ow med å kjenn smø.

Hvad Marisofi angeæ, så so hun tit, væn hun hye om gammel folk, dæ itt ho e godt: »Ja, Herreguj, en ved itt, hvad en sjøl skal blyw te o jens gammel daw«. Sandt æ de, te hun bløw et sælle skroch i di siest oc, da hun sad ved hinnes dætte oim i Osbæk.

No æ hun fâlængst gawn ål støvets gang å ligge o e kærgå som jen ow di navnløs, dæ ålle fæk en stien.

Men jen ting æ viss, vi æ manne, dæ indno mæ glæj å taknemlehe minnes Marisofi.

Lykkelig den mand, der foran alderdommens port kan synge ungdommens glade sange.

(Jørgen Frank).

Kan vi gøre Gud til vor medarbejder i alle ting, fordi han altid er os nær for at hjælpe os til at gøre det rigtige, saa vil vi blive i stand til at omskabe civilisationen paa storslaaet vis til bedste for vore medmennesker.

(Stafford Cripps).

MINDEORD

F.

Hans Jepsen Christensen

Ved Hans Jepsen Christensens død den 25. september 1956 er der opstaaet en tom plads paa vigtige omraader indenfor den folkelige og økonomiske udvikling i Sønderjylland; thi med ham er en af vore gaaet bort, som i mange aar før og efter genforeningen gjorde næsten enestaaende fyldest som sine folkefællers usvigelige og utrættelige talsmand. Hans løbebane blev i sjælden grad til folkegavn og grøde. Hans eftermæle i det følgende maa svare dertil.

Hans Jepsen Christensen var født i Nørby i Vishy sogn i 1880 og opvokset i et bondehjem, om hvilket han har sagt, at baade far og mor efterlod de ti børn en god slægtsarv ved at indpode dem respekt for og kærlighed til fædrenes minde gennem hele den pietetsfulde maade, de fortalte om barndomshjem og slægt. Han nemmede tidlig betydningen af den danske modstand overfor den preussiske stats stræben efter at udslette vor nedarvede nationale tilværelse ved tysk skole og paa mange andre maader. I aarene lige efter aarhundredskiftet havde de ny danske slægtled sit gennembrud. De unge mænd og kvinder, som dengang var kommet til skelsaar og alder, var sig i stigende forhold bevidst, at en meget betydningfuld folkelig opgave ventede paa dem. Der lagdes maaske først mærke til dem paa vesteregnen og i de nordlige sogne. Blandt dem var Hans Jepsen Christensen, som havde købt gaard i Høgsbro ved Hviding i 1904. Aaret efter giftede han sig med Kjestine Gotthardsen fra sin hjemegn. De havde begge levet med i det sunde ungdomsrøre, som raadede i

vore første forsamlingshuse, og de var præget af den aand, som de havde lært at kende paa danske højskoler.

Det varede ikke længe, før den unge gaardmand fra Høgsbro begyndte at tage del i det offentlige livs drøftelser, særlig i forhandlinger om varetagelsen af vort nationale spørgsmaal. Hans første indlæg vidnede om en betydelig begavelse og udslag af en stærk vilje til at gøre sine meninger gældende. Han deltog derfor ogsaa i de brydninger, der opstod i forbindelse med H. P. Hanssens rigsdagsvirksomhed efter redaktør Jessens død.

Da formanden for Den nordslesvigske Skoleforening, den gamle hadersmand Andreas Tyssen Hansen i Randerup, i 1910 trak sig tilbage, var H. P. Hanssen vidtskuende og fordomsfri nok til at virke for, at H. Jepsen Christensen, dengang 30 aar gammel, paa aarsmødet i Graasten blev valgt til Tyssen Hanssens efterfølger. Hans økonomiske kaar var saa fattige paa dette tidspunkt, at han kun havde raad til at anvende sin fritid paa arbejdet, har han skrevet. Men han følte det som en stor glæde at faa lov til at virke i sit folks tjeneste og se den betydelige fremgang fra aar til aar. Dermed begyndte hans livs største og vigtigste indsats — alt andet uforalt. Det blev en gerning, som han indtil sin død røgtede med en beundringsværdig kærlighed og forstaaelse, i begyndelsen sammen med den højtfortjente kasserer Hinrich Thomsen fra Roost.

Det er meget vanskeligt at værdsætte denne virksomhed efter fortjeneste. Vil man maale den i tal, drejer det sig om mange tusinde af unge sønderjydske mænd og kvinder, der alene i Hans Jepsen Christensens formandstid og ved hans medvirken er gaaet ud til deres gerning over den danske efterskole og højskole. Det hændte ofte, at de derved blev dygtiggjort til at optage pladsen som ledende skikkelser i deres hjemstavn. Naar det lykkedes at hævde danskheden i vor landsdel trods alle onde anslag indtil genforeningen, skyldes det ikke mindst denne skare af unge stridsmænd og kvinder.

I 1920 stod Hans Jepsen Christensen saaledes allerede paa en fremskudt post i Sønderjylland. Det skyldtes imidlertid ikke blot denne ene indsats, som i og for sig var stor som enkeltmands værk, men ogsaa hans økonomiske dygtighed og hans øvrige virksomhed paa kulturelt omraade. Det havde nemlig vist sig, at han trods al offentlig optagethed paa rejser til forhandlinger og som foredragsholder var en dygtig bonde paa sin gaard, og det er noget som vesteregens landmænd forstaaer at vurdere.

Man kunde derfor trygt, da genforeningen nærmede sig med store opgaver, der skulle løses, sætte ham over mere. Det var saaledes en selvfølge, at han som Skoleforeningens formand blev valgt til formand for det af »Vælgerforeningen« nedsatte udvalg, som skulle fremsætte forslag til den fremtidige ordning af vort skolevæsen under dansk styre. Naar man nu efter saa mange aars forløb skuer tilbage og søger at bedømme denne virksomhed, maa man forbavs over den klarhed og forudseenhed, der kendetegnede dette arbejde. Man maatte naturligvis nøjes med at skabe nogle enkelte og tydelige retningslinjer, som skulle danne grundlaget for den sønderjydske skole. De var i hovedsagen hentet fra Grundtvigs og Kolds skoletanker og fik navnlig ogsaa med hensyn til behandlingen af det tyske mindretal en fast og klar formulering ved Hans Jepsen Christensens og Jacob Appels indflydelse. Denne lille lov kom til at staa sin prøve i praksis og fik saa at sige en international rækkevidde.

Det andet afsnit af denne mands livsgerning, som omfatter hans offentlige gerning paa andre omraader efter genforeningen, er maaske mere kendt. Efter hans fortid var det givet, at navnlig hans sønderjydske landsmænd ville udnytte hans sjældne arbejdskraft i rigt maal. Det skete i overvældende grad. Han blev tingvalgt medlem af landstinget fra 1920—47. Medlem af dette tings finansudvalg 1926—47, af rigsretten og det udenrigspolitiske nævn. Han blev saaledes en indflydelsesrig mand paa Christiansborg, ikke blot indenfor sit eget venstreparti. Som formand for udvalget til administration af statens midler til dansk sprog og kultur i udlandet tog hans gerning særlig sigte paa Sydslesvig. Hans store betydning for løsningen af det omfattende skole-spørgsmaal dernelde er med rette blevet stærkt fremhævet ved hans død. Som medlem af Den sønderjydske Fonds bestyrelse har han været med til at yde hjælp til mangfoldige mennesker, der efter genforeningen var kommet i trang. Det samme kan siges om ham som medlem af bestyrelsen for »Laanekassen for Sønderjylland« og som næstformand indenfor »Landeværnet«. Han var en god raadgiver i alle økonomiske spørgsmaal. Han sad som medlem af Tønder amts skoledirektion til 1954, hvor han med sin rige erfaring var med til yderligere at udbygge vort sønderjydske skolevæsen.

Ingen anden mand i Sønderjylland har i et saa langt aaremaal været optaget af det offentlige livs foreteelser, og tallet paa de medmennesker, som tidlig og silde opsøgte ham, var ham tak-

nemmelige for hjælp og vejledning, var meget stort. Som offentlig paaskønnelse var han dekoreret med kommandørkorset af 1. grad.

Men trods alt maa det ikke glemmes, at han først og fremmest var den vestslesvigske bonde, som styrede sin gaard mønster-værdigt. Han følte sig vistnok næppe bedre tilpas, end naar han efter ugens slid kunde hvile lidt ud paa hjemlig grund og frem for alt blandt den befolkning, i hvilken han havde sin rod, som han kendte til bunds, og hvis aandelige og materielle tarv han med en saa sjælden dygtighed og troskab varetog indtil sin død.

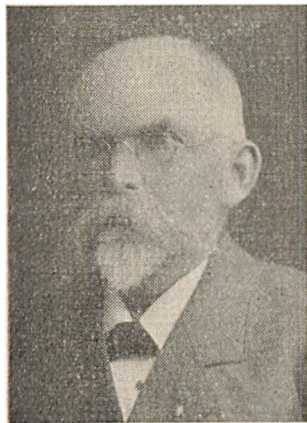
Nicolai Svendsen.

F. ~~Andersen~~
Kjær, ~~Landskone!~~ Ballum)

Hans Lorenzen, Ballum

Da Hans Lorenzen i Ballum den 5. marts 1956 afgik ved døden, afsluttedes dermed et mærkeligt og sjældent smukt levnedsløb. Han var ikke vestbo af fødsel og blev trods ophold og virke i denne by aldrig en typisk marskbonde. Men han

opnaaede med sine store evner, sin indføling med forholdene og trofasthed overfor befolkningen, der gav sig udslag i økonomisk, kulturel og national henseende, en betydning, der vil bevare hans navn paa stedet til de seneste tider. Den mindsten, udført af billedhuggeren Kvederis, som man har rejst i Ballum by for at hædre hans minde, er et vidnesbyrd om, hvor højt denne mands gerning blev værdsat af det nuværende slægtled.

Han var født i aaret 1862 i Stubbæk i Aabenraa amt, fik læreruddannelse paa Tønder seminariums danske afdeling samtidig med

den senere redaktør Jens Jessen og opnaaede nærmest sin første ansættelse ved en tilfældighed som andenlærer i Ballum. I 1910 blev Lorenzen førstelærer der i byen og giftede sig med Hansigne Jessen, datter af hans formand i embedet, en kvinde, som jo ogsaa i forbindelse med en enestaaende virksomhed skulle opnaa navnkundighed i Sønderjylland. Ved dette ægteskab skabtes

(N)

et hjem, som efterhaanden blev et af landsdelens rigeste, folkeligt set, naar man nævner den mangfoldighed af kræfter, der her havde deres oprindelse og var med til at bære udviklingen under fremmeherredømmet.

Skønt Hans Lorenzen — trods stillingens begrænsning dengang — blev en dygtig lærer, nøjedes han ikke dermed, men deltog ogsaa saavidt muligt i det offentlige livs foreteelser. Han var allerede i 1909 med til at oprette en sparekasse og medstifter af Nordslesvigs Afholdsforening og en af dens førende mænd. Som saadan virkede han i vide kredse for afholdssagen og kom derved i nært samarbejde med mange mennesker. Det var paa en tid, da den preussiske tvangspolitik hærgede landsdelen, og myndighederne krævede ham derfor, som det hed »i tjenestens interesse« forflyttet til en landsby i Ditmarken; thi hans virksomhed paa nævnte omraade foregik naturligvis ved dansk sprog og tankegang. Hans Lorenzen nægtede at tage den preussiske regerings anvisning til følge og tog sin afsked, som bevilgedes ham uden pension efter 25½ aars gerning i skolens tjeneste.

Na blev han en fri mand, dog til at begynde med under beskedne kaar. Men hans skæbne kom i høj grad den danske befolkning til gode, hvis fremragende tillidsmand han blev. Han overtog svigerfaderens ejendom og varetog i udstrakt grad offentlighedens tarv. Det kan her kun omtales i korthed. Hans Lorenzen gav tilskyndelsen til oprettelsen af et stort dansk forsamlingshus og fik dannet en selskabelig forening og ungdomsforening. Paa det økonomiske omraade fik han dannet en kvægavlforening. Han var formand for fattigkommissionen, næstformand i digelaget, medlem af det af Vælgerforeningen i overgangstiden nedsatte skoleudvalg. Han var en kort tid amtsforstander o. s. v. Foruden havde han røgtet hvervet som kredsdagsmand. Her kan indskydes, at tyskerne ved krigens udbrud i 1914 kvitterede for hans fortjenstfulde gerning ved at arrestere ham og hans familie, en skæbne, som jo overgik saa mange dengang.

Efter afstemningen i 1920, da ægteparret havde overtaget en af sognets største gaarde, og fru Hansigne fortsatte udgivelsen af sine bøger og havde travlt med at genoplive de tønderske kniplinger, blev dette ny hjem det sted, hvor genforeningsarbejdet særlig trivedes. Det var derfor ogsaa en stor oplevelse for familien, da kong Christian den Tiende med sølge her aflagde besøg under sin første rejse til vesteregnen. I aarene derefter ser vi Hans Lorenzen som skatteraadsformand, amtsraadsmedlem,

medvirkende ved det første valutaraad. Han var formand for den konservative vælgerforening og et par gange opstillet som rigsdagskandidat.

Ind imellem fik han tid til at foretage lange udenlandsrejser, og han var utrættelig som deltager i nationale og historiske møder og overalt værdsat paa grund af sin store veltalenhed.

Medens han efterhaanden af hensyn til sin høje alder maatte opgive tillidshverv, fulgte han utrætteligt med i udviklingen indtil sin død. Han var dekoreret med 1. grad af ridderordenen.

Nic o l a i S v e n d s e n .

F. Cornelius Hansen, Flensborg

Den 20. oktober afgang grosserer Cornelius Hansen, Flensborg, ved døden, 79 aar gammel. Med hans bortgang mistede Flensborg by en af sine mest betydende borgere, Sydslesvigs danskhed en af sine allerbedste mænd.

Nævnes Cornelius Hansen, træder tillige to af hans nære venner frem i mindet: N. M. Uldall og I. C. Møller. Alle tre gik handelsvejen, bosatte sig efter en grundig uddannelse i vor hjemstavns hovedby, skabte hver for sig højt ansete virksomheder og fik stor indflydelse indenfor befolkningen — hver med sine interesser, men alle tre ved en udpræget, aldrig svigtende dygtighed. De blev købmænd i ordets bedste forstand, holdt paa handelstandens gode, solide overleveringer, men havde samtidig et vaagent øje for tidens krav og dens fremskridt.

Cornelius Hansen var født den 5. juni 1876 i Nørby (Aabenraa amt) som søn af gaardejer H. C. Hansen og hustru, født Elberg. Han

kom i handeslære i Aabenraa, uddannede sig videre i Flensborg, Kiel og Lybæk og stiftede i 1904 firmaet Hansen & Co. i Flensborg. Kort efter indgik han ægteskab med en flensborgerinde, Marie Erlandsen. Det blev en lykkelig forbindelse, der for Cornelius Hansen varede livet ud.

Grosserer Hansen, der i afstemningstiden havde været formand for det danske tillidsraad (en stor organisation af tillidsmænd), valgtes i 1921 til formand for Dansk Skoleforening, en overordentlig krævende post, som han, enstemmigt genvalgt gang efter gang, beklædte indtil 1951 (ved sin tilbagetræden valgtes han til æresformand). Endvidere havde han sæde i den danske menigheds første repræsentantskab. I 1937—46 var han formand for Det danske Fællesraad, og 1946—49 varetog han posten som præsident for den nyoprettede Sydslesvigske Forening.

Men ogsaa paa andre omraader paatog Cornelius Hansen sig betydningsfulde hverv. I 1924—29 var han medlem af Flensborg byraad (derefter i en periode raadmand); 1945—52 virkede han som vicepræsident for Flensborg Industri- og Handelskammer, 1937—55 som formand for Union-Banks tilsynsraad. Desuden havde han i 25 aar sæde i A/S Flensborg Avis's tilsynsraad, i den sidste tid som dets højt værdsatte formand.

Cornelius Hansen lagde aldrig skjul paa sit danske sindelag; men den fremragende dygtighed, det ædruelige syn og den stilfærdige færd, der prægede hans handlinger, skabte fra alle sider tillid omkring ham og knyttede en ubetinget anseelse til hans navn. Ikke mindst kom hans landsmænd til at sætte stor pris paa ham. Det laa ikke for Cornelius Hansen at søge frem til de ledende hverv. Men han undslog sig ikke, naar de, der stod ham nær, bad ham om at paatage sig ansvarsfulde opgaver paa fremskudt post. En af vore nationale organisationer kunne saaledes, som ovenfor nævnt, i samfulde tredive aar høste gavn af hans stærke personlighed, hans rige erfaring, hans dybe indsigt og velunderbyggede fremsyn. Under hans formandsskab skabtes Sydslesvigs danske skolevæsen. Bag Cornelius Hansens enkle, jævne ord sporedes hurtig et dybt og vidtfavnende tankeliv, der syntes uudtømmeligt og tit rørte ved sjælens fineste strenge.

Denne kundskabsrige mand blev fører uden at ville være det, blev den værdifulde raadgiver paa mangfoldige felter. Cornelius Hansen kunne ikke tænkes ud af den sydslesvigske danskheds historie gennem de sidste tre aartier og fik samtidig sin uvurderlige betydning for helheden. Endnu paa dødslejet blev hans rige, afklarede sind en oplevelse for hver den, der kom i forbindelse med ham.

I det fint kultiverede hjem i Flensborg, der ikke blev forskaanet for bitter sorg (en søn døde som ganske ung, en anden blev haabløst syg), færdes nu fru Marie Hansen ene i de skønne, stille stuer. Den ældste søn, Hans Erland Hansen, fører med dygtighed de to store forretninger videre.

L. P. Christensen.

F. (Bagermester Tønder)

Thorvald Petersen, Tønder

Den 3. november 1955 døde bagermester Thorvald Petersen, Tønder, i en alder af 74 aar.

Thorvald Petersen var født i Nordborg og vokset op i et haandværkerhjem, hvor arbejde, gudsfrygt, kærlighed til land og folk, og glæde over livet sad i højsædet. Dette kom til at præge ham hele livet igennem.

Han var født «alsinger», og bevarede sin lyse og muntre øbo-natur indtil det sidste.

24 aar gammel nedsatte han sig i 1905 som bagermester i Tønder, og det lykkedes ham hurtigt at slaa sit navn fast som bager, og efterhaanden blev forretningen paa stedet den førende i sin branche. Han var sin stand en god mand, og brugte mange af sine rige evner i arbejdet for at højne sit fags anseelse og udkomme.

Allerede i 1919, inden genforeningen, blev Thorvald Petersen medlem af Tønder byraad, og gennem hele 37 aar kom hans initiativ og virkelyst til at præge byraadets arbejde. Mere end nogen anden har han været med til at præge byraadets arbejde og byens udvikling i aarene før genforeningen indtil hans død.

Med liv og lyst gik han op i byraadets arbejde, og byraads-møderne og debatterne var festdage for ham. Han kunne være skarp i debatten, nu og da kunne han forløbe sig, men blev han klar over, at han havde virket saarende eller uretfærdig, var han straks klar til at give en undskyldning.

Ofte kunne han dog være med til at udjævne modsætninger af saavel national som social art. Hans danskhed var ægte kærlighed til land og folk uden hadefuldhed overfor anderledes tænkende, og mere end nogen anden har han været med til at præge den nationale tolerance, der paa stedet er gammel af tradition og har givet byen et særpræg. Nævnes skal ogsaa den levende interesse han i aarene før den første verdenskrig viste de dansk-talende egne syd for den nuværende grænse, og at det var ham der i januar 1939 tog initiativet til oprettelsen af Dansk Samraad, der fik en stor betydning under krigsaarene. Om hans rige oplevelser har han fortalt i et bind erindringer.

Valgdagene var hans egentlige festdage, og han har gennem aarene ofret mange kræfter paa at faa danske vælgere til valgurnen.

Maaske havde han drømt om at blive byens første danske borgmester, men denne drøm forundtes det ham ikke at faa opfyldt.

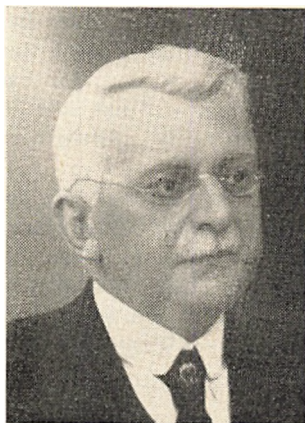
Med Thorvald Petersens død er een af byens markanteste og mest særprægede skikkelser gaaet ud af bybilledet, men hans navn og hans virke for Tønder by vil fæstne sig i historien.

J. J. Paulsen.

Albert Petersen, Nordborg

»Den danske sag og den danske natur« var det første Albert Petersen sagde, da jeg besøgte ham paa hans sidste sygeleje, og det sidste, han sagde, da han bød mig farvel faa minutter, før han døde. Albert Petersen blev født i Nordborg den 7. maj 1868, levede her hele sit liv og døde her den 11. april 1956

Hans sidste ord kunne med rette staa som motto over hans hele virke. Han var hjemstavnsbunden som faa, elskede den alsiske natur og fortsatte sine traveture ud over øen til sine allersidste maeneder. Svært at finde et sted, hvor man

ikke en eller anden gang har mødt ham. Men over alt elskede han sin fødeby, hvorom hans vidtgrenede slægt ogsaa i hovedsagen var bofaste.

Det var vist helt selvfølgelig, at han ved genforeningen blev Nordborgs borgmester, hvilket embede han beklædte til 1946. Han havde været medlem af kommunalraadet ogsaa under fremmedherredømmet og havde brudt manganen lanse med dr. Hahn og amtsforstander Klinker. Nu blev han medlem af Sønderborg amtsraad og indtog næsten en patriarkalsk stilling i Nordborg. Han var medvirkende ved oprettelsen af »Stiftelsen Nordborg Slot« i 1921 og var dens kasserer til sin død. Han var levende interesseret i arbejdet gennem »Nordborg Slots Efterskole«, som har haft til huse i stiftelsens bygninger fra 1922. Han var en kær gæst paa skolen og svigtede nødtigt dens sammenkomster og fester.

Men byens velfærd laa ham navnlig paa sinde. Han kendte dens historie i enkeltheder, og hans sænomenale hukommelse gav sig til kende i hans forbløffende slægtshistoriske kyndighed.

Stejl kunne han være, næsten til stædighed. Og smaa-rasende kunne man blive paa ham; men bagefter glædede man sig over at have mødt en mand, som virkelig havde et staasted. Den type vil altid være ønskelig.

Var det underligt, at netop han følte idyllen truet i sin hyggelige torneroseby, da stor-industrien væltede ind over den med amerikansk tempo? Og saa naede han vel endda at se med glæde paa den travle udvikling.

»Borgmesteren« blev han ved at være til sin død. Og et skønt syn var det at se ham staa med sit kraftige, snehvide haar paa trappen til sit hus, før han begyndte sin daglige vandring gennem byen. — Tomit ikke at se ham der mere! Han var et symbol paa den gamle, stilfærdige provinsby. — Han var ridder af Dannebrog.

Albert Petersen var en flittig bus-passager. Men han kørte nødig længere ud, end han kunne gaa tilbage! Han travlede ikke til Paris gennem Svejts eller til Rom. Og dog havde han set sig viden om. Det ka n man nemlig i sin hjemstavn!

Lykkelig den mand, som ikke har faret videre eller længere, end at hans sidste ord ma a blive: »Den danske sag og den danske natur!«

C h r. D e m u t h.

Jes Mærsk

Det var i de skæbnesvangre dage efter Frederik VII's død, den 9. december 1863, Jes Mærsk blev født i Vodder. Hans hustru, Maren Barsballe, var fra samme sogn, og de har oplevet alle omskiftelser, næsten gennem et helt århundrede. De fleste, hvis navne nævnes i landsdelens historie, er gaaet ud og ind i deres hjem. Maren døde i januar 1953. Jes i december 1955. De har deres grav paa Bov kirkegaard.

Jes Mærsk var en af de første, der blev tysk soldat (i aarene 1884—87). »Vi véd ikke, hvad der er det rette«, sagde hans fader, »du maa selv tage bestemmelsen«. Hvor længe det er siden, faar vi et begreb om, naar vi hører, at naar han var i Tønder, maatte han gaa hjem derfra. Banen fra Tønder nordpaa var endnu ikke bygget.

Jes og Maren Mærsk blev gift 1890 og fik den gaard i Vodder, der ligger overfor præstegaarden, hvor pastor Schmidt, der siden gjorde Vodlernavnet landskendt, boede. »Vi fæk et saa lidt med dem aa gøe«, har Jes fortalt. »De vaa flink Folk. En goj Præst. Aa en døgne Buend. Men tysk, mest hind. Aa di glemt vos et, laav æ Uløk kom øvve vos.«

Det var to verdener, der her stødte sammen. De unge præstefolk, der havde lukket sig op for det tyske og nu med ungdommens idealisme og missionssind gik ind i livslang kamp for det, mødte her det danske bondesind, af naturen afvisende overfor det ny og fremmede. Der fortælles om Niels Østergaard fra Oved, at han ved et gilde, hvor præsten var med, men rejste sig og gik, da de begyndte at synge fædrelandssange, udløste den lidt trykkede stemning ved med sin dybe bas at sige: »Ska vi't syng: »Helt tungt han efter sig foden drog.«

Det blev imidlertid i Øster Aabling i Roager sogn, Jes og Maren Mærsk fik deres egentlige virketid. Der var blevet solgt en større gaard til den preussiske stat, og da der var fare for, at en anden kunne gaa samme vej, opfordrede gode venner

dem til at købe den. Det var i aaret 1897, samme aar v. Køller blev overpræsident. Og her kom de for alvor med i det livtag, tysk og dansk tog de følgende aar i den nordligste del af Sønderjylland.

Jes Mærsk var igangsætter. I hans toft blev i 1903 det store telt rejst, hvor redaktør Jessen holdt vælgermøde med hundreder af deltagere. 1906 startede han med forsamlingshus. Omkring 1910 oprettedes der en lille landboforening i Vodder, Spandet og Roager sogne, og der blev holdt dyrskue ved forsamlingshuset.

Det blev især paa jordkampens omraadè Jes Mærsk kom til at gøre en indsats. Han og hans nære nabo Kresten Jensen begyndte at købe gaarde og udstykke dem, slagtede dem, som det ogsaa kaldtes, naar der var fare for, at de kunde blive solgt til staten. Herom kan der læses andet steds i denne almanak. Men denne indsats blev paa en maade Jes Mærsk skæbne.

Genforeningen med dens fest og travlhed havde de faaet med. Jes var medlem af vælgerforeningens tilsynsraad. Det var en bevæget tid. Mens Jes var Aabenraa-mand, var P. Tønder en virksom og stejl Flensborg-mand. Der blev fortalt, at naar de skulle til møde i Aabenraa, rejste de hver sin vej. Den ene over Vojens, den anden over Bredebro. I alle de mange ting i sogn og amt, der skulle nyordnes, var Jes Mærsk med. Saa maatte de friste den tunge skæbne, der for alle vel staar som den værste, der kan hænde, at man ufrivilligt og med tomme hænder maa forlade det sted, der var grundlag for ens tilværelse.

Ved denne haarde prøve viste de begge en tapperhed og sjælsstyrke, der gjorde et uudslætteligt indtryk paa alle, der blev vidne til det. De gik ikke i stykker og ikke i staa. Jes Mærsk kom i gang med en lille grønthandel, der efterhaanden slet ikke blev saa lille, omhyggelig og præcis som han var. De var levende optaget af, hvad de fik med at gøre i de nye omgivelser. Det var i skellet mellem det gamle Frøslev og det fremvoksende Padborg, og begge steder forstod man at værdsætte den styrke og rankhed her blev lagt for dagen. Guldbryllup og diamantbryllup blev festdage, begge byer tog del i. Jes Mærsk fik dannebrogskorset og blev æresmedlem af ungdomsforeningen. Det var en glæde at gæste dem, fordi de var saa levende og friske og i deres maade at være paa saa helt sig selv fra de yngre aar.

P. J. G a d.

Jacob Petersen, Stevning

Søndag den 22. jan. 1956 døde husm. Jacob Petersen, Stevning, efter nogen tids sygdom, og med ham gik en god alsinger bort. Jacob Petersen var født i Stevning og overtog her i sin tid den ejendom, hans far før ham havde drevet, og hvis ledelse han kom til at forestaa indtil et aarstid før sin død, da han overdrog bruget til en søn.

Med sin sjældent retlinede færd opnaaede Jacob Petersen at blive afholdt og agtet i alle kredse i sognet og ogsaa videre ud, idet han tog interesseret del i saavel det nationale som det kulturelle arbejde. Han besad et betydeligt lokalkendskab, og var gennem en lang aarrække meddeler til saavel Dybbøl-Posten som Hejmdal, en af den slags meddelere, som havde ganske særlig evne til at give udtryk for sine tanker og følelser. Jacob Petersen kom ikke i noget større omfang til at beklæde offentlige tillidsposter. En tidlang var han kasserer i Den alsiske Stormskadeforsikring og var meget virksom indenfor husmandsbevægelsen, ligesom forsvarsbroderforeningens arbejde optog ham stærkt. Utallige er de større og mindre artikler, han gennem aarene fik offentliggjort i den danske presse, og gennem hvilke han ikke blot forstod at holde læserne underrettet om, hvad der skete paa egnen, men ofte gav sine betragtninger et videre perspektiv.

Afdøde var en godhjertet, loyal og gemytlig mand, præget af det lune, som i særlig grad er karakteristisk for alsingeren. Han elskede sin ø og sit folk, hvis anliggender han levede med i i modgangs- og medgangstider. Hans nationale interesser var saa at sige ledetraaden i alt, hvad han foretog sig igennem aarene. Jacob Petersen blev 60 aar.

K. E. L.

Jens Frost, Aabenraa

Da Jens Frost efter at have overdraget sin boghandel til Peter N. Andresen i 1937 overtog stillingen som kustode, d. v. s. vogter og værner af samlingerne i Aabenraa museums nybygning i Havnegade, var dette en virksomhed, der interesserede ham stærkt og som han derfor efter bedste evne varetog med baade flid og omhu. Jens Frost, der var født i Skodborg den 23. januar 1879, døde i Aabenraa den 9. marts 1956.

Museet var efter genforeningen blevet en bykommunal institution og som saadan driftsmæssigt underlagt et byrådsudvalg med borgmesteren som formand. At vide den daglige ledelse i kyndig og kultiveret varetægt har for dette saavel som for det besøgende publikum været af væsentlig og betryggende betydning.

Hertil kom, at Frost i sin husholderske, frk. Marg. Albrechtsen, der sørgede for røgt og renlighed, havde en tro og paapasselig hjælperke.

Blandt samlingerne var det især oldtidsminderne og af disse bronzealderfundene, Frost med forkærlighed omfattede. Man kunde fristes til at tro, at han, født og opvokset, som han var, ude paa den cimbrisk-baltiske højderyg, følte sig som ætling af hint fjerne folkefærd, hvis gravhøje og gravgods vidner om et nyt og højere staaende kulturafsnit med bedre og rigere levevilkaar i vort land. Det var da ogsaa fundet af egekisten i Nybøl, der i sin tid gav stødet til oprettelsen af Aabenraa kredsmuseum. At det saa faldt i Frost's lod at kunne øge afdelingen med to saa betydelige fund som baadegen fra Julsø og en egekiste fra Ønlev, kan man kun glæde sig over.

Jens Frost's mangeartede virke iøvrigt, som pressemand, magistratsmedlem og grænsebo, er kendte og kan derfor her sammenfattes i de ord: Han var vor hjemstavn og sine folkefæller en tro tjener.

M. Michelsen.

Thomas Wind, Bredebro

Med Th. Wind er en ægte vestslesviger gaaet bort. Han fødtes den 11. november 1879 i Ballum-Vesterende — ud mod det store hav — og oplevede her sin barndom. Faderen, som var skræder, havde været med i 64 og var bevidst dansk indstillet. Som lærer havde drengen bl. a. Thade Petersen, P. E. Jensen og Hans Lorenzen. Allerede i 10-aars alderen maatte han ud at tjene som hyrdedreng. I nogle aar var han smaahjemmenes kohyrde paa »Svinemærskens« ved havet. Han lærte saaledes tidligt at staa paa egne ben. Efter læretid hos en skræder i Højer drog udlængslen ham ud »paa valsen«, først til Flensborg og Angel. Her ville man i Sterup have ham til at spille »den danske skurk« i et dilettantstykke til opførelse ved »Erhebungsfeier« den 23. 3. 1898. Han sendte naturligvis afbud og fortrak snart derpaa nordpaa, til Aalborg og København. I Græsted i Nordsjælland kom han til en sønderjydsk mester, som var svoger til den kendte N. H. Rasmussen, og hvis fader som lærer var udvist fra Læk i 64. Det blev hans bedste plads i ungdommens vidtberejste aar. Han skulle nu hjem og springe soldat som pioner i Harburg ved Elben. Men derefter tog han atter nordpaa, til København og videre til Norge, hvor han over Lillehammer (med arbejde i et valseværk) naaede helt op til Trondheim. Meget saa og lærte han paa sin vej, fulgte ogsaa foredrag af berømte mænd, bl. a. nordpolsfareren Sverdrup. Denne lange udfærd i de unge aar, som han selv har fortalt livligt og fornøjeligt om i en privat levnedsskildring, opvejede tilfulde et højskoleophold.

Wind var nu en veludrustet mand, da han i 1904 nedsatte sig som skrædermester i Bredebro og aaret efter giftede sig med sin ungdomselskede, Ane Marie Mørk af en Ballum-sømandsslægt. Økonomisk gik det støt fremad, ogsaa snart som jord-ejer og landbruger. Og inden længe stod han — trods sin aabne

danske indstilling med aktie i det nyrejste forsamlingshus og som tillidsmand for Sprogforeningen — som en betroet mand i kommunens anliggende. Efter krigsdeltagelse 1914—18 ved fronterne blev han straks ved sin hjemkomst i december 1918 valgt til stationsbyens kommuneforstander, var formand for afstemningsudvalget og virkede siden som ledende kommunalmand paa stedet, bl. a. som formand for skolekommissionen, medlem af sogneraadet og kommunekasserer. Under besættelsen tog han i denne egenskab adskillige tørn med aggressive hjemmetyskere. Men i alt, hvad han fik med at gøre, var det hævdelsen af »sandhed og ret«, som prægede hans færd. Et betydeligt udsyn underbyggede denne hans livsindstilling, der skabte respekt og tillid om hans navn. Han døde den 28. august 1956. Vel det folk, som fostred slige sønner.

Jens Holdt.

Ludvig Hybschmann, Fausbjerg

Sognefoged, gaardejer Ludvig Hybschmann, Fausbjerg, der den 14. maj 1956 døde paa sygehuset i Gram i en alder af 83 aar, var en mand, der levede sit liv paa stærke nationale og kristelige traditioner.

Han blev født den 28. februar 1873 paa gaarden Fausbjerg i Nustrup sogn, hvor hans slægt gennem generationer har levet og virket. Hans mor var søster til de kendte sønderjyder Laurids og Peder Skau, et slægtskab, som gav ham en forpligtende følelse af, at ogsaa han maatte yde en værdig indsats for danskheden i grænselandet.

Som ung mand aftjente Ludvig Hybschmann sin værnepligt ved 1. garderegiment i Potsdam. Hans far havde ogsaa været garder, og han var stolt af, at hans søn efter genforeningen kom til at aftjene sin værnepligt ved den danske livgarde. I 1909 giftede Ludvig Hybschmann sig med Kirstine Jacobsen

fra »Haugaard« ved Gabøl, og sammen med sin hustru, der døde for godt fem aar siden, skabte han et godt dansk hjem paa Fausbjerg, et hjem, hvor slægtens nationale og kristelige traditioner blev holdt i hævd.

Efter genforeningen udnævntes Ludvig Hybschmann til sognefoged, et hverv, han bestred til sin død. Han var den første formand for Nustrup Forsamlingsgaard, og i de første betydningsfulde aar af forsamlingsgaardens historie stod han for styret. rank og stout under de omskiftelige tider. Han var desuden formand for Selskabelig Forening, medlem af menighedsraad og skolekommission, medlem af repræsentantskabet for Vojens Andels Svineslagteri, medlem af bestyrelsen for kartoffelmelsfabrikken »Sønderjylland« i Toftlund, tillidsmand for Hedeselskabet, repræsentant for brandforsikringen »Vermund« og vurderingsmand for Den vest- og sønderjydske Kreditforening i Ringkøbing.

Politisk sluttede Ludvig Hybschmann sig straks ved genforeningen til Det konservative Folkeparti, og i en lang aarrække var han formand for Den konservative Vælgerforening for Rødding opstillingskreds samt formand for den lokale vælgerforening for Nustrup sogn. Endvidere var han formand for D. S. K. i Nustrup sogn. Selv om det partipolitiske arbejde til tider optog Ludvig Hybschmann stærkt, satte han den nationale sag langt over partipolitikken, og det var med glæde og stolthed, han kort før Kong Christian den Tiendes død modtog Dannebrogsmændenes Hæderstegn.

Ludvig Hybschmanns minde vil baade i og udenfor sognet blive bevaret i ærbødighed.

N. P.-H.

Eskild Enemark, Vedsted

Til de gode danske familier i Vedsted sogn, Haderslev østeramt, hørte i gamle dage gaardejer Anders Enemark i Høgelund. Børnene tog hjemmets nationale indstilling i arv. Den ældste søn, Eskild, født 1889, kom tidligt med i den danske

ungdomsbevægelse og var bl. a. medvirkende ved opførelsen af Vedsted forsamlingshus, der blev bygget paa gaardens grund. Under den sidste krig blev det, som man vil huske, sprængt af tyskerne paa den mest barbariske maade.

I dette forhold har vi forklaringen til, at den unge Eskild Enemark sammen med Marius Bonde fra Skovby blev arresteret straks ved krigens begyndelse i 1914 og af gendarmen ført til Haderslev. Undervejs mødte denne transport den ikke ukendte sognepræst Kühl, som henviste til, at det var løn som forskyldt, der ramte dem og ligesindede. Redaktør Nicolai Svendsen i Haderslev var allerede skudt, det vidste han.

Saa galt gik det jo ikke. Men Eskild Enemark og hans kammerat maatte med paa turen til »Dänholm«, og aaret efter indkaldtes han til krigstjeneste og deltog i begivenhederne baade paa vest- og østfronten. Han naaede først hjem fra Rusland lige før jul 1918, og da var der god brug for ham.

Eskild Enemark afløste den tyske amtsforstander og ledede i 1920 afstemningen i Vedsted sogn. Som følge af sine gode evner og nedarvede anlæg blev han i aarene der fulgte efter, i genforeningstiden senere kaaret som tillidsmand i et stort antal meget vigtige og krævende bestillinger, nemlig som sognefoged, næstformand i Christiansfeld skattekreds, tillidsmand for Den almindelige Brandforsikring for Landbygninger, vurderingsmand i Sønderjyllands Kreditforening, kasserer for Andelsmejeriet og i flere aar formand for forsamlingshuset. Politisk tilhørte han det konservative parti.

Alle de nævnte hverv er tilsammen et bevis for denne mands betydning og et vidnesbyrd om det tab, det var baade for hjemmet og det offentlige liv, da han efter menneskelig beregning alt for tidlig afgik ved døden den 20. april 1956. Budskabet blev modtaget med sorg i vide kredse.

En trofast støtte havde Eskild Enemark ved denne store virksomhed i sin efterladte hustru, en datter af Thomas Fromm paa

Grarupgaard. En bror faldt i krigen. Blandt hans søskende kan nævnes fru Margrethe Madsen i Roost, der er leder af Den nordslesvigske Kvindeforening, og seminarielærerinde frk. Inger Enemark i Tønder. N. S.

A. Andersen

Hans Lorenzen, Bolderslev

Sprogforeningens tillidsmand gennem et halvt aarhundrede, fhv. gdr. Hans Lorenzen, Bolderslev, døde den 14. marts 1955. Han hørte til det slægtled, der er blevet kaldt »Haabets mænd« og foreningens pionerer.

Hans Lorenzen var landmand. I 1873 blev han født paa den gaard, som han i 1907 overtog og drev videre efter sin far. Det var fædrenes hellige virke, at dyrke jorden, han førte videre og gjorde det godt baade med et ydmygt og viljestærkt sind.

Ikke underligt, at han tidligt kom ind i dansk nationalt arbejde. Faderen havde været frivillig dansk soldat i 1848; og efter 1864 blev genforeningshaabet holdt levende i hjemmet. Allerede før han overtog gaarden i 1907, var han tillidsmand for Vælgerforeningen, en tillidspost, som han beklædte til Vælgerforeningens ophør i 1920. Samtidig var han blevet tillidsmand for Sprogforeningen, og dette hverv røgtede han med kærlighed til faa

aar før sin død. Da egnens danskhed kort efter aarhundredskiftet manglede et hus at samles i, var Hans Lorenzen manden, der sammen med to andre raske mænd købte et dertil egnet hus, lod det indrette og stillede det til raadighed som dansk forsamlingshus, der hurtigt blev rammen om et lykkeligt dansk foreningsarbejde.

Hans Lorenzen var en rodbunden mand, han var god at gæste for den, der gerne ville høre om henfarne slægters liv og virke, derfor ogsaa hans varme interesse for alt, som klart viste vor landsdels danske fortid. Det var ham en lykkelig opgave at være med til at rejse en mindsten paa marken »Løgpold«,

som af overleveringen udpeges, som det sted, hvor Sønderjyllands landsting er blevet holdt op gennem hele middelalderen indtil 1523. Nogle aar senere afstod han »Løgpold«, som derpaa indlagdes som natur- og mindepark og tillige indrettedes som nødeplads. Ogsaa dette var for Hans Lorenzen en stor og kær opgave. Allerede i 1910 var Hans Lorenzen dansk repræsentant i kommuneraadet, og det var naturligt, at det blev ham, der fik len vanskelige post, men tillige lykkelige opgave at være formand i det første danske sogneraad. Det faldt ligeledes ganske naturligt, at han blev formand for Bolderslev andelsmejeri fra genforeningsaaet helt til 1945. Det var et tillidshverv, som han helt gik op i, og det er et vidnesbyrd om hans dybe respekt for realiteterne.

Hans Lorenzen var en vennesæl, beskeden og retlinet karakter, han bar med rette Dannebrogsmændenes hæderstegn. Nu er han ikke mere, men mindet om en god mands liv og virke kan gøre sindet glad og fylde det med taknemlighed. Æret være Hans Lorenzens minde. A a g e J e n s e n .

Lauritz J. Petersen, Over Jerstal

Paa tærskelen til aarsskiftet, den 29. december 1955, døde købmand Lauritz J. Petersen, Over Jerstal, i en alder af 81 aar.

Lauritz Petersen var landmandssøn fra Aalkær ved Nustrup og blev født den 20. maj 1874. Som ung mand kom han i købmandslære i Toftlund, og det viste sig meget snart, at han her var kommet paa sin rette plads. Kort efter afslutningen af sin uddannelse — i 1894 — blev han antaget til at lede den købmandsforretning, der var knyttet til Mathias Skaus kro i Over Jerstal. Fire aar senere forpagtede han forretningen for at drive den for egen regning, og andre fire aar senere købte den unge mand baade forretning og ejendom.

Kroen ombyggede kan til stationshotel, og købmandsforretningen udvidedes og moderniseredes.

Lauritz Petersen havde hverken tid eller lyst til at paatage sig offentlige hverv, og naar han desuagtet blev kendt ud over landsdelen, var det i kraft af det forretningstalent og den flid og dygtighed, der satte ham i stand til at skabe en af landsdelens betydeligste landhandeler, omfattende baade kolonialvarer, isenkram og manufakturvarer.

I 1919 købte han en nyopført forretningsbygning paa den modsatte side af landevejen, og hertil flyttede han manufakturforretningen. Hans to sønner, Jakob og Peter Petersen, tog sig efterhaanden af købmandsforretningerne, og L. J. Petersen helligede sig mere og mere driften af hotellet, som han udvidede og moderniserede, og som, ikke mindst takket være hans dygtige hustrus ledelse af køkkenet, vandt ry viden om.

L. J. Petersen kunne drøfte mange forskellige emner med folk, der kom ind paa hotellet, baade politiske og sociale, men mærkede han, at han var paa bølgelængde med dem, varede det ikke længe, før samtalen kom til at dreje sig om nationalitetskampen i grænselandet, og helt siden den bevægede tid omkring afstemningen i 1920 laa den sydslesvigske danskheds sag ham i særlig grad paa sinde, og han var altid rede til at yde støtte til de landsmænd, der ikke kom hjem i 1920, men som nu var danskhedens forposter syd for grænsen.

Selv om L. J. Petersen med flid søgte at undgaa offentlige hverv, følte han det dog som en kær pligt at være tillidsmand for de gamle nationale foreninger, og i en aarrække var han ogsaa tillidsmand for Det konservative Folkeparti.

I 1942 afstod han manufakturforretningen til sin ældste søn, Jakob Petersen, i 1944 overlod han kolonial- og isenkramforretningen til sin anden søn, Peter Petersen, og i 1945 solgte han hotellet. Dermed havde L. J. Petersen helt frigjort sig fra den gerning, han havde ofret sin ungdoms og manddoms kræfter, og sammen med sin hustru trak han sig tilbage til det hjem, han havde bygget lige overfor det sted, hvor han havde levet og virket i saa mange aar. Han fulgte stadig levende interesseret udviklingen hjemme og ude, og især glædede han sig over ethvert tegn paa danskhedens vækst og trivsel syd for grænsen. Det var en hjertelammelse, der afsluttede L. J. Petersens virksomme liv.

N. P.-H.

Peter Chr. Petersen, Bylderup

Den 2. august døde en af grænseegnens gode danske mænd, et par uger før hans 60 aars fødselsdag.

Det var den største begravelse i sognet i mands minde, fra fjern og nær var man mødt for at følge en afholdt og respekteret mand til graven.

Ved den efterfølgende sammenkomst i Slogsherredhus blev der udtalt mange gode mindeord om afdøde.

Peter Chr. Petersen var født i et hjem med gode gamle slægts-traditioner og stærkt knyttet til slægten. Efter konfirmationen var han elev paa Skibelund Efterskole. I 1915 maatte han i trøjen, uddannedes i Slesvig og kom til østfronten.

Kort efter kom han i fangenskab og maatte slide nogle lange aar i Sibirien. Ved omvæltningen i Rusland i sommeren 1918 lykkedes det ham sammen med nogle andre sønderjyder at komme til København. Da han under de daværende forhold ikke kunne komme hjem, tog han den følgende vinter paa Grundtvigs Højskole. Han levede fuldt med i de store begivenheder omkring afstemningen og genforeningen.

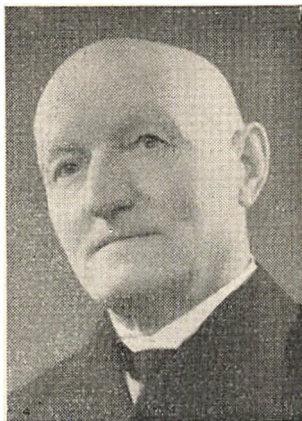
P. Chr. Petersen blev gift med Johanne Mathiesen, Bylderup, og overtog slægtsgaarden. Hans gode evner og alsidige interesser medførte, at der blev betroet ham mange tillidshverv, bl. a. var han kasserer i Slogsherreds Landboforening, medlem af menighedsraadet, kirkeværge, sogneraadsmlem m. m. Han udførte de ham betroede hverv samvittighedsfuldt og var en trofast og virksom støtte i det nationale arbejde.

Det var altfor tidligt vi maatte sige Peter C. Petersen det sidste farvel. Han efterlader sig mange gode minder og døde tro mod sine forpligtelser.

C.

Jes Th. Kæstel, Dybbøl

Onsdag den 29. august 1956 afgik fhv. sogneraadsformand og sognefoged, gdr. Jes Th. Kæstel, Dybbøl Langbro, ved døden i en alder af 84 aar. Kæstel, der var født i Nybøl kro, blev i 1898 gift med Helene Hansen, datter af gdr. H. P. Hansen, Langbrogaard, og samme aar overtog han Dybbøl Langbro, som han drev med stor dygtighed gennem mere end en menneskealder. Begge ægtefæller var udgaaet af gode danske hjem, og det var naturligt for dem i fremmedherredømmets tid at yde deres til fremme af den danske sag. Det gjorde de paa en stillfærdig, men inderlig maade, og vandt derved i respekt og anseelse i alle kredse, de kom i berøring med. Tidligt blev Kæstel draget ind i det offentlige liv, og fik sin naturlige placering i sogneraadet og som sogneraadsformand efter 1920, en post, han beklædte til 1936, og i de da forløbne 16 aar varetog han sognets interesser med den samvittighedsfuldhed, der var et særpræg for ham. Han sad desuden i menighedsraadet i ikke færre end 40 aar.

Da kræfterne efterhaanden begyndte at svigte, afstod Kæstel gaarden til sønnen Hans Kæstel, der for et par aar siden solgte den til Sønderborg by, idet han fik Snedgaard i bytte. De sidste fire aar var Jes Th. Kæstels svaghed stadig tiltagende, og da han i slutningen af juni maaned i aar fik en kraftig maveblødning, var man klar over, at kræfterne ikke ville slaa til. Efter et par maaneders forløb indtraf døden.

Kæstel efterlader sig foruden hustruen fire sønner og tre døtre. En søn er rektor Peter Kæstel i Haslev, en anden kænner Georg Kæstel i Sønderborg, mens Jørgen Kæstel er gaardejer i Ulkebøl og Hans Kæstel som nævnt har Snedgaard i Dybbøl sogn. De tre døtre er gift ind i gode danske familier i Smøl, Dynt og Refsø i Sommersted sogn.

K. E. L.

Anders Kølvråa Nielsen, Tønning

Drager en jyde til København for at blive der, tager man ikke fejl ved at gaa ud fra, at han forinden har kalkuleret med storbyens muligheder: Stilling, karriere, social placering, og hvad der ellers ligger i dette plan.

Drager han til Sydslesvig, maa han lægge opstigningstankerne til side. Han maa tværtom gøre status paa sig selv. Thi derhen drager han kun, eller bør han kun drage, hvis han vil give sig selv og ikke ønsker sin tjeneste omsat i løntariffer og gratialer.

Er det nu sandt, at jydens sans for pengepungens overvægt er hans beslutningers katalysator — jeg véd det ikke, har kun hørt det — ja, saa tæller Anders Kølvråas afgørelse om at tage en livsgerning op i Sydslesvig mere end dobbelt. For en jyde, det var han, af det reneste vand, født i Resen den 19. september 1899. Hans sindige gang, foden fornam jorden, endnu før den naaede den, hans ords langsomhed og vægt, ja, selv hans stovte, let

ludende skikkelse, alt var jysk, umiskendeligt. Derfor var ogsaa hans ja til Sydslesvig, een gang givet, fast og urokkeligt som et munkeløfte.

Tønning var en fjern, fjern sten i det virke, der skulle hegne grænsens udmark. Faa, meget faa, troede, at den nogensinde ville kunne komme til at passe ind i Sydslesvigs danske mur. Derfor fik han ikke mange ord med paa vejen, da han drog derned, Anders Kølvråa. Men rejste gjorde han, sammen med sin hustru, født Duggen, begyndte paa den nøgne mark, følte vel ogsaa undertiden at han kastede sit brød paa vand, men blev ved. Sejgt og uden klage stred han sig gennem krigsaarene, støt og uden at glemme jorden under sig stod han som den nybyggede Uffe-Skoles førstemand, da krigen var omme, og vaarbrudet kom. primus inter pares, ikke mere, men mindre ikke heller. Hans arbejdsdag var uden akkord. Saa underligt det lyder, var der flere

kræfter i ham, end hans granvoksne legeme kunne holde til. Han faldt, pludselig og uventet, staaende. Han døde den 25. maj 1955. En dyb sorg for hans nærmeste — og os alle, men ret be-
dømt en lykkelig udgang.

Anders Kølvråa, Tønning og Ejdersted blev under dansk skoles synsvinkel ét. — Hans arbejde kan gøres af andre, men hans personlige præg over dagen og vejen er borte med manden. Vi er alle blevet fattigere ved hans død.

Hans gerning er hans minder værd. Æren over det skal ikke savnes.

Bernhard Hansen.

Marie Warming, Døstrup

Marie Warming, der var født den 11. oktober 1873 i Skast ved Bramminge, døde den 14. august 1956.

Som saa mange unge fra det gamle land ønskede hun at se forholdene sønden aa og det medførte, at hun kom til Døstrup sogn, og her blev hun 1899 gift med gaardejer Jørgen Andersen Hansen, Vinumgaard. Dette ægtekab varede kun i 12 aar, og i 1913 indgik hun ægte-
skab med Peter Warming.

Marie Warming blev en dygtig husmoder paa gaarden i Vinum, men blev ogsaa stærkt interesseret i det folkelige og nationale arbejde. Hun var altid villig til at bringe et offer, naar det gjaldt en god sag. Marie Warming var i mange aar kredsformand for »Den nordslesvigske Kvindeforening«, men det var Sydslesvig og folkefællernes kaar syd for Skelbækken, der stod hendes hjerte nærmest. Sydslesvigerne har i Marie Warming mistet en trofast ven, der altid var rede, naar det gjaldt en indsats for dem.

C. S.

Iver H. Østergaard, Gabøl

Sprogforeningens Almanak har specielt sin værdi for samtid og fremtid ved at være et arsenal for det sønderjydske nationale liv og virke gennem aarene. Dette sidste afspejles ikke mindst gennem de rids af bortgangne mænd og kvinder,

som Sprogforeningens Almanak hvert aar bringer. Ikke blot »førerne« — »de store«. De faar altid deres rigelige part. Men grundstammen i en landsdelsbefolkning er alligevel den, der er bestemmede for befolkningens værdi og styrke. Her hører Iver Østergaard, Gabøl, hjemme. Han blev født i Gabøl den 17. juli 1898 og døde her den 10. marts 1956. Hans fader, Anders Bojsen Østergaard, dannede sammen med sin hustru Anne Kathrine og deres tre børn et levende og altid interesseret hjem.

Men A. B. Ø. var svagelig og led særlig under aandedrætsvanskeligheder. Dette bevirkede, at Iver Østergaard under sin opvækst senere kom paa Vester Vedsted Efterskole og senere paa en dygtig dreven sjællandsk bondegaard. Men paa grund af faderens svaghed og at han selv hele 6 gange blev angrebet af gigtfeber, blev Iver Østergaard paa slægtsgaarden, som han ved faderens død 1930 overtog.

Men han havde allerede da i adskillige aar sammen med sine to søstre formaaet at videreføre det udmærkede hjem, gæstfrit og humørfyldt, som det var. Og dette blev fortsat og yderligere udfyldt, da Marie Midtiby, Videbæk, i 1941 rykkede ind som husmoder og nu blev hjemmets midtpunkt i en atmosfære, saa alle gerne saa indenfor og befandt sig vel der.

Iver Østergaard var interesseret i alt godt i hjemmekredsen og ude. Dette ses umiddelbart af, at han var tillidsmand for Sprogforeningen, Skoleforeningen, Nordslesvigsk Landboforening, formand for Ungdomsforeningen for Nustrup sogn, i bestyrelsen for Selskabelig Forening og Forsamlingsgaarden.

Etappevis byggede han den gamle straatækkede gaard op

og først laden 1930, saa stalden 1938 og — betegnende nok — sidst i 1948 stuehuset.

Iver Østergaard blev med aarene ligesom sin fader mere og mere angrebet af sin astma, hvad der hindrede ham i fuld udfoldelse som landmand.

Men han bevarede og gik meget op i sin hobby som »jydsk hestemand«. Og han naade her store resultater ved at lægge »Matadorer« til, som solgtes nordpaa. Og han var i sit »Es«, naar han som dommer ved de store og mindre skuer vurderede de fremstillede dyr.

Iver Østergaards hjem og virke var udpræget dansk sønderjydsk. Godt at det kan videreføres i samme aand af hustruen og deres 4 kvikke børn.

J. G.

Jørgen Gudemoos, Sønderborg

Torsdag den 11. august 1955 afgik direktør Jørgen Gudemoos, Alsisk Frøavl, Sønderborg, ved døden som følge af et hjerteslag, kun 47 aar gammel.

Jørgen Gudemoos var født i Hundslev, hvor han i sin tid overtog fødegaarden efter faderen, der faldt i første verdenskrig. I en aarrække drev han gaarden samtidig med, at han var repræsentant for Faxe Kalk, og da hans svoger, forretningsfører Gustenhoff, døde i 1950, fik Gudemoos overdraget ledelsen af Alsisk Frøavl, hvorefter en søn overtog gaarden derhjemme i forpagtning.

Jørgen Gudemoos kom tidligt til at indtage en fremtrædende plads i «det nationale og kulturelle arbejde paa sin hjemegn. Han blev formand for den lokale skolekommission og for skolenævnet og ledede som formand arbejdet indenfor Notmark sogns ungdomsforening. Han var sjælen i bestræbelserne for at faa oprettet den nye skole i Notmark og for at faa oprettet det nye forsamlingshus i sognet. Især var det ungdommens anliggender, der optog ham, bl. a. som medlem af amtsbestyrelsen for

Sønderjydske Idrætsforening, og i besættelsesaarene udfoldede han en meget energisk virksomhed, idet han fandt sin naturlige plads indenfor modstandsbevægelsens rækker.

Efter at Gudemoos var kommet til Sønderborg, tog han ogsaa her livligt del i det offentlige liv, bl. a. som medlem af bestyrelsen for foreningen »Norden« og Grænseforeningen for Sønderborg amt. Personlig var han et vennesælt, varmhjertet og elskværdigt menneske, der vandt sig mange venner i vide kredse.

K. E. L.

Lassen

Martin Lassen, Vinum

Martin Lassen døde den 10. maj paa Tønder sygehus, efter et fædselsuheld dagen i forvejen.

Han var født den 6. februar 1885 i Vinum, søn af gaardejer Mads Lassen. Efter i to aar i Ratzeborg at have aftjent sin

værnepligt, tog han paa Ryslinge Højskole og overtog i maj 1914 fædrengaarden i forpagtning — den 29. oktober indgik han ægteskab med Lucie Clausen, der som han selv var fra Vinum. Allerede i august 1914 var han blevet indkaldt til krigstjeneste og gjorde hele krigen med.

Efter hjemkomsten tog Martin Lassen med flid og dygtighed fat paa driften af fædrengaarden, som han havde været borte fra i saa lang tid, og kort tid efter at han havde overtaget den. Hans indsats som praktisk landmand gav ogsaa synlig frugt. Da han for en del aar

siden overlod gaarden i forpagtning til en søn, var det en af sognets mest veldrevne.

Fra ungdommen af var han stærkt interesseret i det folkelige og nationale arbejde, var i en aarrække tillidsmand for de nationale foreninger.

En lang række offentlige hverv blev paalagt ham. Saaledes var han voldgiftsformand for Løgumkloster retskreds og formand for skolekommissionen i mange aar. Han var medlem af sogne-

raad og menighedsraad, og formand for D. S. K. til sin død.

Med Martin Lassen er en af dem, der i de unge aar oplevede udlændighedstiden, men med inderlig glæde oplevede genforeningen og var med til at virkeliggøre den, baade folkeligt og fagligt, gaaet bort.

C. S.

Christian Hansen, Sølyst

Christian Hansen — den hyggelige vært paa »Sølyst« i Augustenborg — havde paa en ganske særegen maade bidraget til, at vor landsdel igen var blevet et med moderlandet. Hans kærlighed til hjemstavnen var saa stor, at han maatte delagtiggøre andre i den, og derfor tog han paa foredragsrejser nord for Kongeaaen og fortalte sine tilhørere om forholdene hernede og den kamp, som sønderjyderne havde staaet i. Overalt, hvor han kom, blev folk begejstrede for ham. Han talte frit fra leveren og opfordrede sine tilhørere til at rejse herved for at lære landsdelen at kende, og det skulle vise sig, at hans opfordringer ikke var forgæves. Tusinder af hans tilhørere har besøgt landsdelen, og der er stadig mange, der med glæde og tilfredshed tænker tilbage paa de udflugter til bl. a. Als og Sundeved, som han arrangerede for dem med sig selv som rejsefører. Han forstod at levendegøre Sønderjyllands historie for dem.

Men ogsaa overfor sine egne var han den sønderjydske sags gode talsmand.

Han var formand for Augustenborg og Kettings DSK, sad i bestyrelsen for forsvarsbrødrene og foreningen Dannevirke, var tillidsmand for Sprogforeningen og beklædte desuden en række tillidsposter inden for sit fag, bl. a. var han redaktør af sin organisations blad »Restu«.

Christian Hansen var født i Østerholm, og inden han købte »Sølyst«, havde han haft en købmandsforretning i Hundslev. Han døde den 14. oktober 1955 og blev 70 aar gammel.

H. P.

Hans Peter Carstensen, Tirslund

Flv. gaardejer H. P. Carstensen afgik ved døden den 23. september 1955, næppe 78 aar gammel. Han var født i Hellevad den 14. november 1877.

H. Carstensen, der var opvokset i et godt dansk hjem, besøgte som ung Tune Landbrugsskole, hvilket yderligere bidrog til at styrke hans udprægede, stærkt nationale sindelag. I aaret 1907 købte og overtog han en meget forsømt gaard i Tirslund med et jordtilliggende paa 150 tønders land. Aaret 1910 blev han gift med Margrethe Schmidt, datter af gaardejer Hans Schmidt, Tirslund, som blev ham en god og trofast medhjælp, og da begge var udgaaet fra hjem, hvor arbejdet sad i højsædet, varede det ikke længe, inden der blev lagt mærke til, at der var kommet en ny mand paa gaarden. Bygningerne blev gjort i stand, stalden tildels fornyet indvendig, og jorden bragt i kultur. 1930 brændte gaarden efter

et lynnedslag og blev derefter opbygget i den smukke skikkelse, den har i dag. Den er smukt beliggende nær landevejen med læplantning omkring hele gaarden.

Hans Carstensen fik efterhaanden mange tillidshverv, han var til sin død tillidsmand for Sprogforeningen, som han straks skaffede et stort antal nye medlemmer. En tidsperiode var han bestyrelsesmedlem i Bevtoft andelsmejeri, efter genforeningen i en aarrække formand for skolekommissionen. Han var vurderingsmand i Sønderjyllands Kreditforening og nød som saadan almindelig anerkendelse, han var medlem af repræsentantskabet i Midtsønderjyllands Elektricitetsselskab og var paa mange andre omraader en praktisk og alsidig mand, som fulgte levende med i udviklingen.

Fra sin ungdom saa Hans Carstensen lyst paa tingene og var i besiddelse af et vist maal af vovemod til at gaa i kast med de foreliggende problemer, som i rigt maal mødte ham under hans

ret lange virketid. Derfor klarede han vel nok ogsaa kriseaarene i tyve-trediveerne uden vanskeligheder.

Hvor der var anledning til at give et bidrag til en god sag, gik man ikke forgæves til H. Carstensen, dertil kom, at han var en prægtig nabo, altid tjenstvillig naarsomhelst og ved hvad-somhelst.

Fra begyndelsen var han andelshaver i Bevtøft forsamlingshus, hvor vi altid trofast mødte op, trods de tyske myndigheders protester og chicanerier. Senere, da forsamlingshuset i Tirslund blev opført, tegnede han sig der for en betydelig andel.

Han efterleves af sin hustru, sønnen Carsten, der har gaarden hjemme, og datteren, der er gift med gdr. Ditlev Lau, Stenderup.

Vi, hans venner og naboer, savner ham i vor midte. Han var en af vore bedste mænd og vi ærer hans minde.

O. N a n s e n.

Regering og Folketing

Ministeriet (S)

(30. september 1953 med senere ændringer.)

Stats- og udenrigsminister *H. C. Hansen*
Indenrigsminister *Carl Petersen*
Finansminister *Viggo Kampmann*
Justitsminister *Hans Hækkerup*
Handelsminister *Lis Groes*
Landbrugsminister *Jens Smørum*
Boligminister og minister for Grønland *Johs. Kjærbo*
Undervisningsminister *Julius Bomholt*
Kirkeminister *Bodil Koch*
Trafikminister *Kai Lindberg*
Fiskeriminister *Chr. Christiansen*
Arbejds- og socialminister *Johan Strøm*
Forsvarsminister *Rasmus Hansen*
Økonomiminister *Jens Otto Krag*
Minister u. p. *Ernst Christiansen*

Folketinget

(Folketingsvalg 22. septbr. 1953).

Socialdemokratiet	894.913 st.	75 medl.
Venstre	499.656 »	43 »
Konservative	364.960 »	30 »
Radikale Venstre	169.295 »	14 »
Kommunister	93.824 »	8 »
Retsforbundet	75.449 »	6 »
Uafhængige	58.573 »	0 »
Tysk mindretal	9.721 »	1 »
Udenfor partierne (Grønland)	— »	2 »
	2.166.391 st.	179 medl.

Stemmetal i Sønderjylland.

Socialdemokratiet	34.985 st.	3 medl.
Venstre	25.240 »	2 »
Konservative	16.111 »	1 »
Tysk mindretal	9.721 »	1 »
Radikale Venstre	5.298 »	1 »
Retsforbundet	4.354 »	1 »
Uafhængige	1.603 »	0 »
Kommunister	1.327 »	0 »
	98.639 st.	9 medl.

Valgt i Sønderjylland:

Socialdemokrater: *Andr. Hansen, Fr. W. Teichert, Jens D. Bladt.*
Venstre: *Jørgen Gram, Fr. Heick.*
Konservative: *Lars Clausen.*
Retsforbundet: *Alfred Jørgensen.*
Radikale Venstre: *Ingeborg Refslund Thomsen.*

Nationale foreninger og institutioner

Sprogforeningen.

Formand: fhv. højskoleforstander J. Th. Arnfred, Askov.
Ledelse: Hans Jørgen Hansen, Lysabildskov, fru Anne Marie Skau, Nygaard, Ø. Lindet, fhv. amtsskolekonsulent Nicolai Svendsen, Tønder, redaktør Morten Kamphøven, Aabenraa.
Aarsmødet afholdes sidste søndag i juni.

Sprogforeningens arbejdsudvalg.

Formand: Redaktør Morten Kamphøven, Snareved 7, Aabenraa. telf. 2 28 40. Sekretær: Fru Marguerite Hahnemann, Storegade 5, telf. 2 12 36, efter kl. 16 telf. 2 21 49.

Skoleforeningen.

Næstformand: gdr. Mathias Jepsen, Jejsing, sekretær N. Gott-hardsen, Høgsbro, kasserer.
Aarsmødet afholdes sidste søndag i juni.

Grænseforeningen.

Kontor: Peder Skramsgade 5, I, København K.
Formand: fhv. præsident Holger Andersen.
Næstformænd: Direktør V. Fischer og inspektør N. J. Gott-hardsen.
Sekretær: Kontorchef, cand. jur. Antoni Petersen.

Den nordslesvigske Kvindeforening.

Formand: Fru Margrethe Madsen, Roost pr. Branderup.
Næstformand: Fru Marie Thorup, Øster Lindet. Kasserer:
Fru Karen Fink, Klinkbjerg 1, Aabenraa.

Det unge Grænseværn (D. N. U.)

Kontor: Kastanieallé 24 A, Sønderborg
Formand: Kontorchef Sv. A. Helleesen, Sønderborg, (telf. 3041).
Næstformand: Assistent, frk. Astrid Due, Finsensvej 8 G., Køben-havn F., (telf. GO. 8938 y).

Dansk Amatør Teater Samvirke.

Formand: Pastor Skjerk, Hornslet, Sekretær: Arne Aabenhus, Graasten. Kasserer: Assistent N. A. Hougaard Nielsen, Brinken, Hjørring.

Landssekretariat, Box 5, Graasten.

Ungdomsforeningerne.

Aabenraa amts hovedkreds: Formand: Højskolelærer J. Hviid, Rønshoved, kasserer: Købmand Sv. Jacobsen, Frøslev pr. Padborg (16 foreninger), 1774 medlemmer.

Haderslev østeramts hovedkreds: Formand: Lærer A. B. Keck, Bjerning, Haderslev. Kasserer: gaardejer Aksel Tang, Hytkjærgaard pr. Mastrup. (21 foreninger, 2714 medlemmer).

Røddingegnens hovedkreds: Formand: Gdr. Chr. Christensen, Hjerting pr. Rødding. Kasserer: Gdr. Ejnar Rytz, Brændstrup pr. Gram (13 foreninger, 2178 medlemmer).

Sønderborg amts hovedkreds: Formand: gaardejer M. Mathiesen, Lunden pr. Nordborg. Kasserer: Gaardejer Ph. E. Sibbesen, Gammalgab pr. Broager. (18 foreninger, 2031 medlemmer).

Løgumkloster og omegns hovedkreds: Formand og kasserer: Lærer Alfred Jensen, Ellehus pr. Jejsing (12 foreninger, 813 medlemmer).

Skærbæk og omegns hovedkreds (for Tønder amts nordlige del): Formand: Pastor H. Ebbesen, Døstrup, kasserer: Købmand Knud Hansen, Skærbæk (8 foreninger, 1054 medl.)

K. F. U. M. og K. i Sønderjylland

Haderslev-kredsen:

Kredsformand: Lærer Lassen, Hoptrup Højskole.

Gram-kredsen:

Kredsformand: Pastor Chr. Jessen, Agerskov.

Aabenraa—Tønder-kredsen:

Kredsformand: Kordegn Andersen, Aabenraa.

Sønderborg-kredsen:

Kredsformand: Forstander S. Peters-Lehn, Rinckenæs Ungdomsskole.

Højskoler og landbrugsskoler i Sønderjylland.

Danebod Højskole, Fynshav, Als.

Forstander Frede Terkelsen.

Graasten Landbrugsskole.

Forstander Hans Hansen og L. Lauridsen.

Hoptrup Højskole, Hoptrup.

Forstander P. H. Lauritsen.

Rødding Højskole, Rødding.

Forstander Fogh-Pedersen.

Rønshoved Højskole, Rinkenæs.
Forstander Hans Haarder.
Idrættshøjskolen i Sønderborg.
Forstander J. Søgaaard Jørgensen.

Efterskoler i Sønderjylland

Agerskov Ungdomsskole, Agerskov. Forstander: Agnete Tang.
Hoptrup Efterskole, Hoptrup, Forstander P. H. Lauritsen.
Nordborg Efterskole, Nordborg, Als. Forstander Boye Andersen.
Rens Efterskole, St. Jyndeved. Forstander Godfred Hansen.
Vojens Efterskole, Vojens. Forstander E. Hagelsø.
Rinkenæs Efterskole. Forstander: G. Peters-Lehm.
Sommersted Efterskole: Forstander: M. Linderoth.
Ungdomsskolen i Højer. Forstander: Carla Schibler.

Husholdningsskoler i Sønderjylland

Als Husholdningsskole, Vollerup.
Forstander: Johanne Hansen.
Graasten Husholdningsskole, Graasten.
Forstander: Olga Reppien og Ebba Drewes.

Sønderjydsk Idrætsforening

Formand: Stadsskoleinspektør S. P. Hansen, Aabenraa. Sekretær og forretningsfører: Kreditforeningsfuldmægtig Aage Kragh Iversen, Haderslev.

Formand for gymnastikudvalget: Gdr. Claus Christensen, Lavensby pr. Nordborg.

Formand for idrætsudvalget: Overassistent Gerh. Schmøkel, Haderslev.

Formand for skydeudvalget: Kaptajnløjtnant T. J. Sundvang, du Platzgade 1, Sønderborg.

Repræsentant for kvindegymnastik: Lærerinde frk. Agnete Nielsen, Højer.

Foreningen er delt i 5 hovedkredse. Formænd er:
Haderslev vesteramt: Inseminør Jens Chr. Nielsen, Rødding.
Haderslev østeramt: Gaardejer Hans Simonsen, Hyrup pr. Øsby.

Aabenraa amt: Lærer Sven Gammelgaard, Kollund.

Sønderborg amt: Sognepræst Erik Birkler, Nybøl.

Tønder amt: Lærer Knud Nielsen, Bredebro.

Haderslev Vesteramts Gymnastikforening.

Formand: Kommunalærer Anders Sørensen, Rødding.
Kasserer: Frk. Johanne Poulsen, Rødding.

Historisk Samfund for Sønderjylland

Forretningsudvalg: Arkivar Peter Kr. Iversen, Aabenraa, formand, fuldmægtig Olav Christensen, Haderslev, kasserer, adjunkt Knud Fanø, Tønder.

Redaktionsudvalg for Sønderjydske aarbøger: Adjunkt Knud Fanø, Tønder, landsarkivar Johan Hvidtfeldt, Viborg, arkivar Peter Kr. Iversen, Aabenraa.

Redaktionsudvalg for skriftrækken: Professor, dr. phil. Troels Fink, Aarhus, landsarkivar Johan Hvidtfeldt, Viborg, arkivar Peter Kr. Iversen, Aabenraa, forstander Hans Lund, Tanderupgaard.

Redaktionsudvalg for Sønderjydske Maanedsskrift: Viceskoleinspektør W. Christiansen, Tønder, viceskoleinspektør Chr. Stenz, Flensborg, museumsinspektør H. Neumann, Haderslev.

Amtsudvalgsformænd: Haderslev amt: Sognepræst Tage Holm, Vojens. Sønderborg amt: nyvalg foretages. Tønder amt: Gaardejer Cornelius Schmidt, Døstrup. Aabenraa amt: Skoleinspektør P. Clausen, Aabenraa. Sydslesvig: Pastor H. F. Petersen, Satrup, Angel.

De sønderjydske Danske Samfund

Formand: Gdr. Hans Andersen, Kongsbjerg pr. Tønder. Sekretariatet ledes af redaktør Kai Edv. Larsen, Raadhustorvet 3, Sønderborg.

Organisationer i Sydslesvig.

Sydslesvigsk Forening.

Formand: Rektor N. Bøgh-Andersen, Harreslevmark, (telf. Flensborg 639).

Generalsekretær: Hans Ronald Jørgensen, Nørregade 76, Flensborg, (telf. Flensborg 802).

Sydslesvigsk Vælgerforening.

Formand: Bibliotekar Fr. Mommsen, Flensborg, Lindeallé 1, (telf. 2462 eller over raadhuset).

Sekretær: Herm. Bornholdt, Slesvig, Lollfuss 69, (telf. 3110).

Dansk Skoleforening, Flensborg.

Formand: Redaktør L. P. Christensen, Flensborg, (telf. 2676 og 856).

Skoledirektør: Bernhard Hansen, Flensborg, Duborg-skolen, (telf. 1498 og 2498).

Den danske kirke i Sydslesvig.

Førstepræst: Provst A. Westergaard-Jacobsen, Flensborg, Wrangelgade 14, (telf. 2925).

Sekretær: Erik Matthiesen. Kontor Wrangelgade 14, (telefon 2925).

Sydslesvigs danske Ungdomsforeninger.

Formand: Skoleleder Gerhard Wehlitz, Isted.

Sekretær: Frantz Wingender, Stukos Allé 33, (telf. 156).

Foriining for Nationale Frashe.

Formand: Fhv. landraad Johannes Oldsen, Lindholm, (telf. Nibøl 325).

Sekretær: Christian Jensen, Villa Sønnichsen, Lindholm, (telf. Nibøl 435).

Fælleslandboforeningen for Sydslesvig.

Formand: Gaardejer Erik Paulsen, Musbæk, (telf. Flensborg 1468).

Sekretær: Chefkonsulent Aage Sørensen, Flensborg, Storegade 2, (telf. 975).

Haandværkets Fællesrepræsentation i Sydslesvig.

Formand: Malermester Alfred Albertsen, Flensborg, Lyksborggade 129, (telf. 1742).

Sekretær: Hellmut Tiedemann, Bismarckgade 46.

Den slesvigske Kvindeforening.

Formand: Fru Margrethe Lorenzen, Valsbøl, (telf. Skovlund 261). Konsulenten bor Harreslevmark, (telf. Flensborg 1628).

De sydslesvigske Husmoderforeninger.

Formand: Fru Ellen Jensen, Flensborg, Frederiksdal 40, (telf. 2759).

Konsulent: Frk. Helga Koldborg, Bismarckgade 44, Flensborg.

Det sydslesvigske Sundhedsraad.

Formand: Landdagsmand S. Münchow, Flensborg, Nørregade 125, (telf. 1890).

Sekretær: Reuchel, Skovgade 41, (telf. Flensborg 56).

Dansk Lærerforening, Sydslesvig.

Formand: Førstelærer Lahst Boysen, Arnæs, (telf. Kappel 190).

Sydslesvigske Folkekor.

Formand: Skoleleder Aage Primdal, Kobbermølle-skolen,
Sosti ved Flensborg.

Biblioteker

Der er biblioteker i alle Nordslesvigs kommuner med undtagelse af Adsbøl, Emmerlev, Starup og Grarup. Af pladshensyn er telefon og aabningstider kun anført for de 20 største biblioteker.

Aabenraa, Raadhusgangen, telf. 2566. Udlaan 10—19.

Læsesal vinter: 10—21, lørdag dog 10—19. Sommer 1. 4. — 30. 9. 10—19.

Børnebiblioteket, skolen bag raadhuset, 13-17, onsdag 13-15.

Augustenborg. Telf. 156. Mandag 16—18, onsdag 16—18 og 19—21, fredag 19—21.

Broager. Mandag, onsdag og fredag 14—16 og 19—20

Christiansfeld. Telf. 61446. Onsdag 14,30—17,30, fredag 16—20.

Gram. Telf. 254. Tirsdag 19—21, fredag 16—18.

Graasten. Telf. 51375. Vinter: Mandag, tirsdag, torsdag og fredag. 18,30—20,30, onsdag 15—17 og lørdag 15—16.

Sommer 1. 4. — 30. 9.: Mandag, tirsdag, onsdag, torsdag, fredag 18—20.

Haderslev, Jomfrustien 20, telf. 22656. Udlaan vinter 10—19.

Udlaan sommer: 10—19, lørdag 10—14, (1. 5.—30. 9.).

Læsesal vinter: 10—21. Læsesal sommer: 10—19, lørdag 10—14). Børnebiblioteket: Mandag, tirsdag, torsdag, fredag 14—18, onsdag 14—19. Lukket i juli.

Hoptrup. Telf. 75311. Mandag 19—21.

Højer: Tirsdag og fredag 19,30—20,30.

Løgumkloster. Udlaan vinter: Mandag og torsdag 19—21, fredag 16—18.

Udlaan sommer 1. 4. — 30. 9. mandag 19—21, fredag 16—17.

Læsesal vinter: 19—21,30 undtagen lørdag. Sommer: Samme tider som udlaanet.

Nordborg. Telf. 29. Tirsdag og onsdag 16—18, fredag 16—18 og 19—21, lørdag 13—15.

Padborghus. Telf. 9012. Mandag og fredag 19,30—21, onsdag 16,30—18.

Røddekro. Mandag 14,30—16, onsdag 9,30—11, fredag 19—20,30.

Rødding. Telf. 108. Mandag og onsdag 19,30-21,30, fredag 15,30-18.

Skærbæk. Mandag 16—18, tirsdag og torsdag 19—21.

Sønderborg, Jernbanegade 10, telf. 2631. Udlaan 10—19, lørdag dog 10—14.

Læsesal vinter 10—21, lørdag dog 10—14. Sommer 1. 5. — 31. 8. 10—19, lørdag 10—14.

Børnebiblioteket 14—18 undtagen lørdag.

Tinglev. Vinter: 1. 10.—31. 3.: Mandag, tirsdag, onsdag, torsdag, fredag 19—21, tirsdag og fredag desuden 16—18.

Sommer: 1. 4.—30. 9.: Samme dage 19—20, tirsdag og fredag desuden 16—17.

Toftlund. Telf. 79. Mandag og fredag 17—19,45.

Tønder, Richtsensgade 10, telf. 21206. Udlaan og læsesal, vinter 10—20, lørdag dog 10—16. Sommer 1. 5. — 30. 9. 10—19, lørdag dog 10—16.

Børnebiblioteket 14—17, lørdag dog 14—16.

Vojens. Telf. 41308. Mandag, tirsdag, onsdag fredag 19—21.

Sønderjydske Landsarkiv, Aabenraa.

Landsarkivar: Frode Gribsvad. Arkivar: P. Kr. Iversen. Aaben kl. 9—12 og 13—16. (Telf. 22704).

Erhvervs-institutioner og organisationer

(Formænd, sekretærer og sønderjydske medlemmer).

I. Statsinstitutioner

Statens Jordlovsudvalg.

Kontor: Sct. Annæ Plads 19, København K.

Formand: Gaardejer Niels Chr. Nielsen-Man, Aldershaab, Brovst.

Administrationschef: T. H. Kaare.

Medlem for Haderslev og Sønderborg amtsraads kredse: Gaardejer Einar Simonsen, Fløvtgaard pr. Øsby.

Medlem for Aabenraa og Tønder amtsraads kredse: Folketingsmand Fr. W. Teichert, Søgaard pr. Kliplev.

Kontoret i Tønder ledes af: Kontorchef E. Ibsen. Konsulent: Civilingeniør Th. Claudi Westh, Tønder.

Jordfordelingskommissionerne.

Jordfordelingskommissionen for 9. omraade, omfattende Haderslev og Sønderborg amtsraads kredse:

Formand: Gaardejer E. Simonsen, Fløvtgaard pr. Øsby. Medlemmer: Gaardejer Jørgen Lyck, Vester Sottrup, og husmand Johs. Petersen, Halk. Dommer: Sigurd Andresen, Haderslev.

Jordfordelingskommissionen for 10. omraade omfattende Tønder og Aabenraa amtsraads kredse.

Formand: Folketingsmand Fr. W. Teichert, Søgaard pr. Kliplev, Medlemmer: Gaardejer Kr. Philipsen, Lundtoftbjerg pr. Tørsbøl og amtsraadsmedlem Lauritz Lindrum, Hjemsted pr. Skærbæk.

Jordfordelingssekretariatet: Holbergsgade 23, København K.

Kommissioner ang. jordlodder til husmandsbrug.

Formænd: Haderslev amt: Gdr. Viggo Larsen, Skodborg: Aabenraa amt: Gdr. Hans Schmidt, Kollund. Sønderborg amt: Husmand Jørgen Clausen, Himmærk, Svenstrup, Als. Tønder amt: Gdr. Axel Lund, Sdr. Sejerslev pr. Højer.

II. Private selskaber og landbrugsorganisationer

Det kgl. danske Landhusholdningsselskab.

Rolighedsvej 26, København.

Ledende præsident: Kammerherre Chr. Lüttichau, Tjele, Ørum (Sønderlyng).

Kontorchef: H. Wraae-Jensen.

I bestyrelsesraadet: Forstander Fr. Heick, St. Jyndevad, og forstander L. Lauridsen, Graasten.

Det danske Hedeselskab.

Hovedkontor: Viborg.

Formand: Kmhr., hofjm. Chr. Lüttichau, Tjele pr. Ørum Sdrll.

Direktør: Niels Basse, Viborg.

Mose- og engafdeling, afdelingsleder C. V. Schledermann Larsen, Viborg.

Distriktskontor i Haderslev: Best. Th. P. Nielsen.

— i Tønder: Best. J. P. Knudsen.

— i Aabenraa: Best. N. Jespersen.

Kulturteknisk afdeling, afdelingsleder F. Ebert, Viborg.

Distriktskontor i Kolding: Distriktsing. A. Fredborg.

Filialkontor i Tønder: Afdelingsing. A. Sørensen.

Plantningsafdelingen: Afdelingsleder B. Stenstrup, Viborg.

Plantagedistrikt: Skovrider Kr. Fromsejer, Skærbæk.

Landbrugsraadet.

Kontor: Axelborg, København V.

Præsident: Gaardejer H. Pinstrup, Gravlev pr. Skørping.

Direktør: N. Kjærgaard.

Landboforeninger

De samvirkende danske Landboforeninger.

Kontor: Axelborg, København V.

I formandsskabet: Folketingsmand H. Pinstrup og forstander Johs. Larsen. Sønderjyder i bestyrelsen: Gaardejer P. Chr. Hansen, Nygaard, Bolderslev, og gaardejer Mads Thuesen, Anslet pr. Fjelstrup.

Foreningen af jydsk Landboforeninger.

Kontor: Bispetorvet, Aarhus.

Formand: Gaardejer H. Pinstrup, Gravlev pr. Skørping. I bestyrelsen: Gdr. P. Chr. Hansen, Nygaard, Bolderslev, og gaardejer Mads Thuesen, Anslet pr. Fjelstrup. Sekretær: J. K. Haugegaard.

Fælleslandboforeningen for Nordslesvig.

Formand: Gdr. Mads Thuesen, Anslet pr. Fjelstrup.

Sekretær og kasserer: Konsulent Chr. Nielsen, V. Sottrup.

Bestyrelsen består af de enkelte landboforeningers og de to førstnævnte fællesledelsers formænd.

1. Den nordslesvigske Landboforening.

Formand: Gdr. Ejnar Hansen, Hjerting pr. Rødding.

Konsulenter: Georg Nissen, C. H. Lausten, Niels Lassen, i samarbejde med egnens husmandsforening havebrugskonsulent Anne Knudsen og husdyrbrugskonsulent H. P. Fogtmann, og i samarbejde med Kolding Omegns og Kolding Herreds Landbof. maskinkonsulent Henry Ubbesen.

2. Haderslev Amts Landboforening.

Formand: Gdr. Mads Thuesen, Anslet pr. Fjelstrup.

Kons.: Fr. P. Nielsen, Ladegaard pr. Haderslev og P. R. Madsen, Haderslev, C. Hansen, Haderslev, (regnsk.), husholdning: Frk. Ingrid Pedersen, Virkelystvej 1, Haderslev, telefon 21569. (2135 medlemmer*).

3. Nr. Rangstrup Herreds Landboforening.

Formand: Gdr. Kristian Lund, Gestrup pr. Toftlund.

Konsulent: Th. Petersen, husdyrbrugskonsulent.

Konsulent: K. Harms, regnskabskonsulent.

5. Aabenraa Amts Landboforening. (900 medl.).

Formand: Gdr. P. Chr. Hanssen, Nygaard pr. Bolderslev.

Planteavlskonsulent: C. Poulsen, Rødekro. Fodringskonsulent: E. Larsen, Rødekro. Regnskabskonsulent: P. Mølgaard, Aabenraa.

6. Vis Herreds Landboforening.

Formand: Gdr. Karsten Th. Gregersen, Frøslev pr. Padborg.

Konsulent: N. A. Drewsen, Hokkerup, fru Surlykke Wistoft, Rinkenæs. 400 medl.

7. Den sundevedske Landboforening.

Formand: Gaardejer H. Clausen, Blansskov pr. Avnbøl.

Kons.: Chr. Nielsen, V. Sottrup, fru Surlykke Wistoft, Rinkenæs, (havebrug). 425 medl.

8. Als Nørreherreds Landboforening.

Formand: Gaardejer Jakob Jørgensen, Brandsbøl.

Kons.: Chr. Nielsen, V. Sottrup, og H. Frederiksen, Nordborg, (regnsk.), fru Surlykke Wistoft, Rinkenæs, (havebrug). 230 medl.

*) Samtlige husholdningskonsulenter sorterer under De sønderjydske Husholdningsforeninger.

9. Den alsiske Landboforening.

Formand: Gdr. Chr. Speggers, Miang pr. Kirkehørup.

Kons.: Chr. Nielsen, V. Sottrup. Regnskabskonsulent: P. J. Hansen, Hørup. Fru Surlykke Wistoft, Rinckenæs, (havebrug), fru Else Hansen, Røde-Kro, (hush.). 440 medl.

10. Det blandede Distrikts Landboforening.

Formand: Gdr. Niels Lund, Vester Gammelby pr. Højer.

Kons.: L. Nørgaard, Bredebro, K. P. Kristensen, Tønder, (regnsk.), fru Surlykke Wistoft, Rinckenæs. Husholdningskonsulent: Frk. Snedker, Tønder. 700 medl.

11. Slogs Herreds Landboforening.

Formand: Gdr. Axel Petersen, Rørkær pr. Jejsing.

Kons.: Holger Behrends, Bylderup Bov, fru Surlykke Wistoft, Rinckenæs, (havebrug). 400 medl.

12. Landboforeningen for Løgumkloster og Omegn.

Formand: Gdr. Nis Evardsen, Løgumkloster.

Kons.: Hans Jepsen, Løgumkloster, fru Surlykke Wistoft, Rinckenæs, (havebrug). 320 medl.

13. Landboforeningen for Skærbæk og Omegn.

Formand: Gdr. P. Thysen, Aaved pr. Frifelt.

Kons.: P. V. Johnsen. Skærbæk. 419 medl.

Husholdningsforeninger

Det sønderjydske Husholdningsudvalg.

Formand: Fru Kirstine Hinrichsen, Trøjborg pr. Visby.

Fællesudvalg for nedennævnte husholdningsforeninger, som alle er tilsluttet Foreningen af jyske Landboforeningers Husholdningsudvalg:

Haderslev Amts Landbohusholdningsforening.

Formand: Fru Marie Kortbeck, Anslet pr. Fjelstrup.

Konsulent: Ingrid Petersen, Haderslev.

Nr. Rangstrup Herreds Husholdningsforening.

Formand: A. M. Refslund Poulsen, Bovlund pr. Branderup J.

Konsulent: Jørgine Frank-Jensen, Aabenraa.

Løgumkloster og Omegns Husholdningsforening.

Formand: Fru Asta Fredsted, Landeby pr. Løgumkloster. 220 medlemmer.

Det blandede Distrikts Husholdningsforening.

Formand: Fru Anne Petersen, Døstrup, Sdj.

Konsulent: Frk. Snedker, Tønder. (854 medlemmer).

Slogs Herreds Husholdningsforening.

Formand: Fru Anna Rud Bentholm, Grøngaard pr. Jejsing.

Konsulent: Frk. Grethe Lund, adr.: Rens Efterskole pr.

St. Jyndeved, telf. 48370.

Medlemstal: 618.

De sammensluttede Husholdningsforeninger

i Aabenraa og Sønderborg amter.

Formand: Fru malermester Mathiesen, Broager.

Konsulent: Jørgine Frank-Jensen, Aabenraa, Flensborgvej,
telf. 21341.

Husmandsforeninger

De samvirkende danske Husmandsforeninger.

Kontor: Axeltorv 1, København V.

Formand: Husmand Lauritz Nielsen, Hundstrup pr. V. Aaby. I
bestyrelsen blandt andre: Husmand Jens P. Jensen, Vellerup pr.
Agerskov. Husmand A. Schmidt, Faverholm, O. Tandslet.

Sekretær: Kaare Milthers, København.

De samv. jydsk Husmandsforeninger.

Kontor: Johs. Bjergsgade 5, Aarhus, telf. 23499.

Formand: E. Vestbo, Brosbøl pr. Tarm. I bestyrelsen: Hus-
mand A. Schmidt, Faverholm, O. Tandslet.

Sekretær: Th. Christensen, Aarhus.

De samv. sønderjydske Husmandsforeninger.

Formand: Husmand Jens P. Jensen, Agerskov.

Kons.: A. Laisen, Haderslev, A. Mortensen, Gram, Erik Chri-
stensen, Løgumkloster, Mary Dahl Nielsen, Haderslev.
4749 medlemmer.

Sønderborg Amts Husmandsforening og Kredsforeningen

Sønderjyden.

Formand: Husmand Anders Schmidt, Faverholm, O. Tandslet.
Telefon 7821.

Husdyrkonsulent: Peter Nielsen, Kirkehørup. Telf. 74. Plante-
avlskonsulent: Erik Knudsen, Broager. Telf. 258. Husholdnings-
konsulent: Didde Danielsen, Tandslet. Telf. 7710.

24 foreninger. 1700 medlemmer.

Kvægavlsforeninger

Sønderjydsk Fællesledelse af Kvægavl.

Formand: Gdr. Holger J. Hansen, Tinggaard pr. Aabenraa.

Kons. Jørg. Frank, Nordborg, og B. Vinge Madsen, Vojens, 11 kvægavlsforeninger, deraf 8 med kunstig sædoverføring = 45,000 køer. 95 kontrolforeninger, omfattende 3,800 besætninger med ialt 42,000 køer.

Sønderjydsk Fællesledelse for Avlen af rødt dansk malkekvæg:

Formand: Gdr. Jakob Møller, Vester Sottrup.

Kons.: Kr. Dahlgaard Jensen, V. Sottrup.

4 omraader med kunstig sædoverføring, der tilsammen har 2945 medlemmer med 37.408 behandlede køer, 46 kontrolforeninger med 20.606 køer.

Sønderjydsk Avlsforening for sortbroget dansk malkekvæg.

Formand: Gdr. Jens Holm, Langager pr. Skodborg J.

Kons.: B. Vinge Madsen, Vojens. 170 medlemmer. 3500 køer.

De samvirkende jyske Hesteavlsforeninger

Kontor: Østergade 9, Aarhus.

Formand: Gaardejer H. Chr. Hansen, Robdrup pr. Randers,

og næstformand: Gaardejer Mads Thuesen, Anslet pr. Fjelstrup.

Fjerkræavl.

Fællesudvalget for Fjerkræavlen i Sønderjylland.

Arbejdsomraade i samtlige sønderjyske landbo-, husmands- og fjerkræavlerforeninger.

Formand: P. J. Buchard, Kliplev.

Konsulent: Alfred Pedersen, Nybøl pr. Hjordkær.

Slagterier.

De samvirkende danske Andels-Svineslagterier

Kontor: Axelborg, København V.

(Omfatter 62 andelsslagterier og 20 bi-virksomheder).

Formand: Propr. K. Røhr-Lauritzen, Demstrupgaard pr. Sjørslev.

Sekretær: Direktør H. Behnke.

Slagterier i Nordslesvig.

Andelsslagterier.

Aabenraa: Formand: Gdr. J. P. Møller, Søstgaard pr. Rødekro.
Dir.: Fr. Johansen.

Graasten: Formand: Gdr. H. H. Møller, Blans Østermark.
Dir.: H. N. Skensved.
Rødding: Formand: Gdr. R. Mathiasen, Stenderup pr. Rødding.
Dir.: C. J. Rübner-Petersen, Rødding.
Sønderborg: Formand: Forpagter Chr. Nissen, V. Sottrup.
Dir.: O. F. Bagge.
Vojens: Formand: Gdr. Jørgen Work, Solvang, Oksenvad.
Dir.: Th. Mossing Jensen.

D. L. K.

Aabenraa afdeling:

Formand: Gdr. H. Steffensen, Smedager.
Salgsleder: Gdr. V. Søndergaard, Sdr. Ønlev, Hjordkær.
Bogholderi: Aabenraa Andels-Svineslagteri.

Haderslev afdeling:

Formand: Gdr. Jakob From, Grarupgaard.
Salgsleder: Gdr. Chr. Enemark, Damgade 1, Haderslev.
Bogholderi: Formanden.

Tønder afdeling:

Formand: Gdr. Johs. Petersen, Vestermark, Abild.
Salgsledere: Jørg. Petersen, Døstrup, Nikolei Detlefsen, Højer,
Lorenz Johansen, Bredevad.
Bogholderi: V. Christiansen, Strucksallé, Tønder.

Sønderborg afdeling:

Formand: Gdr. Chr. Nissen, Vester Sottrup.
Salgsleder: Direktør O. Bagge, andelsslagteriet.
Bogholderi: Sønderborg Andelsslagteri.

De danske Mejeriforeningers Fællesorganisation

Kontor: Raadhushuset 3, Aarhus.
Formand: Propr. S. Overgaard, Højbygaard pr. Ormslev.
Sekretær: Direktør L. P. Frederiksen. I bestyrelsen: Gdr.
Chr. Speggers, Mjang pr. Kirkehørup.

De samv. jyske Mejeriforeninger.

Formand: Gdr. A. L. Thomsen, Sofiesminde pr. Hvam.

Sønderjydsk Mejeriforening.

Formand: Gdr. Chr. Speggers, Miang. Sekretær og kasserer:
Statskons. Johs. Jensen, Aabenraa (110 mejerier).

Sønderjydsk Smøreksporfor., Vojens.

Formand: Gdr. Aage Schmidt, Faarkrog pr. Skodborg. Dir.:
Sophus Thomsen, Haderslev. (49 mejerier).

Sdj. Landm. Andels Smøreksporfor., Sønderborg.

Formand: Gdr. Chr. Speggers, Miang.
Direktør: S. Røyggaard Petersen, Sønderborg, (43 mejerier).

Dansk Mejeristforening.

Kontor: Johannevej 10, Odense.

Formand: Mejeribest. L. Laursen, Moselund pr. Randers.

Sekretær: M. Jeppesen, Odense.

Aabenraa amtskr.: Formand: Mejeribest. K. Frosch, Rødekro.

Haderslev amtskr.: Formand: Mejeribest. O. Damgaard, Øsby.

Sønderborg amtskr.: Formand: Mejeribest. T. F. Hansen, Dybbøl pr. Ragebøl.

Tønder amtskr.: Formand: Mejeribest. P. Petersen, Løgumgaard, Løgumkloster.

III. Handelsorganisationerne

Grosserer-Societetets Komité, Børsen.

Formand: Direktør, cand. polit. C. V. Jernert, København.

Provinshandelskammeret.

Formand: Konsul K. Sidenius, Nykøbing F.

Kammermedlem: Købmand Alfred Johansen, Graasten.

Sekretariat: Ved Stranden 2, København K.

Jyllands-afdelingen: Ny Banegaardsgade 45, Aarhus.

Handelsforeningerne i Sønderjylland.

Handelsstandsforeningerne i

Haderslev. Formand: Fabrikant M. Schaumann.

Aabenraa. Formand: Direktør M. Mortensen.

Sønderborg. Formand: Grosserer T. Møller.

Tønder. Formand: Boghandler J. N. Jepsen.

De samv. Købmandsforeninger i Danmark.

Formand: Købmand J. P. Jensen, Rungsted.

Med 130 afdelinger, fordelt i 4 centralorganisationer.

Centralorg. for Jylland, fmd.: Købm. Knud Aagaard, Aarhus.

Derunder de samv. sønderjydske Købmandsforeninger.

Formand: Købmand Th. Schultz, Simmersted.

Haderslev og omegn: Formand: Henrik Sørensen, Haderslev.

Rødding og omegn: Form.: Købm. Claus Krogh, Ø. Lindet.

Toftlund og omegn: Form.: Købm. Andr. Petersen, Rangstrup.

Aabenraa og omegn: Form.: Købm. J. Agger, Aabenraa.

Graasten og omegn: Form.: Købm. W. Mortensen, Kværns pr.

Tørsbøl.

Tønder amts Købmandsforening: Formand: Købmand Chr. Muusmann, Bylderup-Bov.

Tønder Kolonialhandlerforening: Formand: Købmand Niels Jensen, Tønder.

Sønderborg Detailhandlerforening: Formand: Købmand C. Degn, Sønderborg.

Sønderborg amts Købmandsforening: Formand: Købmand H. Sievertsen, Ketting.

Brugsforeningerne.

Fællesforeningen for Danmarks Brugsforeninger, hovedkontor: Njalsgade 15, København S.

Formand for bestyrelsen: Professor, dr. cecon. P. Nyboe Andersen, København. Førstedirektør: cand. polit. Ebbe Groes, København. Bestyrelsens generalsekretær: cand. jur. L. Fabricius, København. Medlem af repræsentantskabet: Gaardejer Laur. Nielsen, Buskmose pr. Rinkeføl.

Handelsafdeling i Sønderborg, Kongevej 48—54.

Forretningsfører: Aage Kappel, Sønderborg.

Ialt 1922 brugsforeninger. Heraf i Sønderjylland 70 foreninger.

IV. Haandværk og industri

Haandværksraadet.

Kontor: H. C. Andersens Boulevard 20, København.

Formand: Oldermænd, skræddermester Poul Persson, R., DM. p. p., København. I bestyrelsen: Snedkermester M. Høyberg-Larsen, Aabenraa, tømremester Chr. Jensen, Bolderslev.

Haandværker- og Industriforeninger i Sønderjylland.

Aabenraa Haandværker- og Industriforening. Formand: Snedkermester N. Høyberg-Larsen, Aabenraa.

Christiansfeld og omegns Haandværkerforening. Formand: Smedemester N. Holm.

Graasten Haandværkerforening. Formand: Bygmester Manner Jacobsen.

Haderslev Haandværkerforening. Formd.: Murermester Johs. Hansen.

Sønderborg Haandværker- og Industriforening. Formand: Bygmester Peter Villadsen.

Tønder Haandværkerforening: Vulkanisør Rasmussen, Tønder.

Haandværkerskolen, Sønderborg: Forstander: Folmer Stevns.

V. Kreditinstitutioner

Sønderjyllands Kreditforening.

Kontor: Aastrupvej, Haderslev.

Direktion: P. A. Callø, M. Thuesen.

Repræsentantskabet: Formand: fhv. borgmester Holger Fink, Aabenraa, næstformand: Gdr. J. Ravn, Simmersted, gdr. M. Refslund Poulsen, Bovlund, gdr. H. M. Boesen, Søndernæs, gdr. Hans Lyck, Varnæs, fhv. landdagsmand Nis Nissen, Aabenraa, gdr. Claus Clausen, Havnbjerg, gdr. J. H. Østergaard sen., Gabøl, gdr. H. Petersen, Iller, murermester Johs. Hansen, Haderslev, byg-

mester P. Villadsen, Sønderborg, gdr. N. Petersen, Rørkær, husmand Hans Carl Petersen, Halk, gdr. Laue Frederiksen, Sillerupgaard, købmand A. Hundevadt, Haderslev, gdr. Haakon Fink, Brændstrup, gdr. P. Heisel, Kassøgaard, købmand Chr. Muusmann, Bylderup.

Vest- og Sønderjydsk Kreditforening.

Kontor: Ringkøbing.

Direktion: P. H. M. Valeur, Jens Jensen, P. Gundesen.

Formand for repræsentantskabet: Gdr. E. Puggaard, Puggaard pr. Gjørding.

Repræsentanter for Sønderjylland: Gdr. Fedder Mathiesen, Randerup, gdr. Poul Outzen, Ellum, og gdr. Peter Nielsen Pedersen, Oxlundgaard, Harreby pr. Fole.

Jydsk Grundejer Kreditforening, Herning.

Direktion: Holger Jepsen, J. Møller, M. Hvirring.

Repræsentanter for Sønderjylland:

Fritz Biehl, Graasten, for Aabenraa-Sønderborg amt.

Jørgen Brodersen, Bredebro, for Tønder amt.

Hans Timmermann, Gram, for Haderslev amt.

Ny jydsk Kjøbstad-Creditforening, Aarhus.

Direktion: Landsretssagfører Otto Larsen, adm. direktør, arkitekt, m.a.a., Ejnar Poulsen og exam. jur. J. Juul-Nielsen. Formand for repræsentantskabet: Landsretssagfører Karmark Olsen, Randers.

Medlem af repræsentantskabet: Konsul Jørg. M. Hansen, Aabenraa, dir. J. P. Skøtt, Haderslev, købmand Carl Borch, Tønder, og bankdirektør H. Müller-Kristiansen, Sønderborg.

Jydsk Hypotekforening.

Kontor: Aarhus.

Direktion: Dir. LRS. Smedegaard-Andersen, Herning, arkitekt Jep Fink, Aabenraa, landsretssagfører Holg. Nielsen, Mariager.

Kreditforeningen af Ejere af mindre Ejendomme paa Landet i Jylland.

Landsretssagfører Aa. Brink Jensen, adm. direktør, medlem af repræsentantskabet for Sønderjylland: Hans Iversen, Stenneskær pr. Varnæs, Evald Lorenzen, Skærbæk.

Hypoteklaanefonden.

Kontor: Skibbroen 10, Tønder. Direktør: P. Hinrichsen. Bestyrelse: Dommer H. H. Stegmann, formand, og forpagter H. Linneth, Møgeltønder.

Laanekassen for Sønderjylland.

Kontor: Niels Juelsgade 11, København K.

Direktion: adm. dir. Orlrik Jensen, overretssagfører Axel Hulegaard.

Bestyrelsen: Generaldirektør K. Korst, formand, kammerherre, dr. A. V. Karberg, fhv. bankdirektør O. Bech, direktør O. Buhl og fra Haderslev østeramt: Kreditforeningsdirektør Callø, formand, statshusm. Andreas Friis, Keldet og folketingsmand Simon From, Bygvraa. Fra Haderslev vesteramt: Gdr. Refslund Poulsen, formd., gaardejer Aage Schmidt, Faarkrog, sparekassedirektør P. K. Lyck, Rødning. Fra Aabenraa amt: fhv. borgmester Holger Fink, formand, gaardejer Chr. Christensen, Rødekro, gaardejer Kr. Philipsen, Lundtoftbjerg. Fra Sønderborg amt: Amsraadsmedlem Anders Schmidt. Faverholm, formand, gaardejer Chr. Schmidt, Dybbøløsten, sparekassedirektør P. Blomgren, Nordborg, og amtsraadsmedlem F. Johansen, Basaa. Fra Tønder amt: Sparekassedirektør V. Beyer, Tinglev, fhv. landstingsm. Alfred Kristensen, Bylderup Bov.

Landeværnet.

Kontor: Tinglev.

Formand: Gdr. Hans Andersen, Kongsbjerg. Sekretær gdr. Kr. Philipsen, Lundtoftbjerg. Forretningsfører: V. Beyer, Tinglev.

JAGTTABEL

PATTEDYR

Maa jages hele aaret:

Egern, grævling, husmaar, (skovmaar er totalfredet), hvaler, ilder, kanin, muldvarp, odder (paa øerne dog fredet fra 1. marts—31. juli), ræv, sæler og væseler.

Maa jages til følgende tider:

Raabuk og sikahjort,	15. maj til 14. juli og 1. okt.—31. dec.
Daahjort og kronhjort.....	1. sept.—28. febr.
Hare	1. okt.—18. dec.
Raa og sikahind	1. okt.—31. dec.
Daahind, kronhind og disses kalve..	1. okt.—28. febr.

Totalfredet:

Elsdyr, pindsvin, skovmaar og flagermus.

FUGLE

Maa jages hele aaret:

Graaspurv, husskade, krage, raage og alle vildgæs (undtagen bramgaas og kanadisk gaas, der er totalfredet, samt graagaas, der kun maa jages fra 1. august—31. december).

Maa jages til følgende tider:

Fiskehejre	1. juli—31. dec.
Havmaager og skarver	1. aug.—30. april
Blisgaas	1. aug.—31. dec.
Regnsøver	1. aug.—31. dec.
Svømmeænder (undtagen gravand, der er totalfredet), graagaas, huldue, ringdue, skovskade, vadefugle (undtagen fiskehejre, klyde, præstekraver, rørdrum, skehejre, skovsneppe, stenvender, storke, trane og trapper) samt vandhøns	1. aug.—31. dec.
Maager (undtagen havmaager) og taffeland	1. aug.—31. jan.
Duehøg, spurvehøg og musvaage (alle andre rovfugle er totalfredet)	1. nov.—31. marts
Ederfugl	1. sept.—31. jan.

Dykænder (undtagen ederfugl, der kun maa jages fra 1. sept. til 31. jan., rødhovedet and, der er totalfredet, skalleslugere, der kun maa jages fra 18. sept. til 31. jan. og tafeland, der kun maa jages fra 1. august til 31. jan.)	1. sept.—28. febr.
Agerhøne, grouse og vagtel	18. sept.—1. nov.
Urhane (hønen er totalfredet)	18. sept.—31. dec.
Alkefugle, allike, hvepsevaage, kjo-ver, lappedykkere, lommer, alm. musvaage, skalleslugere, stormfugle, sjagger, solsort og andre drosler	18. sept.—31. jan.
Skovsneppe	24. sept.—7. april
Fasan	1. okt.—31. dec.

Totalfredet: Bramgaas, gravand, gøg, kanadisk gaas, klyde, præstekraver, ravn, samtlige rovfugle, der ikke er nævnt forud, altsaa: alle falke (undt. vandrefalk), fiskeørn, glenter, gribbe, vintermusvaage og ørne; dernæst rødhovedet and, rørdrum, skehejre, spætter, stenvender, steppehøne, storke, sule, svaner, terner, tjurhane og -høne, trane, trapper, turteldue, ugler, urhøne og vendehals.

Desuden er alle i jagtloven ikke særlig nævnte fugle totalfredet.

Dykænder samt andre fugle og pattedyr (undt. sæler) maa fra motorbaad ikke jages fra 31. maj — 1. oktober og i Øresund overhovedet ikke hele aaret.

Lokalfredninger:

Raavildt er totalfredet paa Fanø til udgangen af 1955.

ÆRØ: I 1954, 1955 og 1956 er skovduer fredet i august maaned. Harer fredes fra 16. november til 18. december. Fasaner fredes fra 16. november til 31. december.

RØMØ: Raavildt totalfredet i aarene 1955, 1956 og 1957.

RINGKØBING AMT: Fasanhøner totalfredes i aarene 1954, 1955 og 1956.

Særfredninger:

I Ribe amt: Fasanhøner fredes i aarene 1955, 1956 og 1957.

I Haderslev amt med undtagelse af øen Aarø: Fasanhøner fredes i aarene 1955, 1956 og 1957. Fasanhaner fredes i oktober og december maaneder 1955.

I Aabenraa-Sønderborg amt med undtagelse af øen Als: Fasanhøner fredes i aarene 1955, 1956 og 1957. Fasanhaner fredes i oktober maaned 1955.

I Tønder amt: Fasanhøner fredes i aarene 1955, 1956 og 1957. Fasanhaner fredes i oktober maaned 1955.

løvrigt henvises til meddelelserne i »Dansk Jagttidende«.

FREDNINGSTIDER FOR FERSEKVANDSFISK

Gedde	40	cm	ingen
Laks	40	cm	1. okt.—31. marts
Havørred	40	cm	1. novbr.—31. jan.
— (i laksevande)	40	cm	1. okt.—31. marts
Sjørred	40	cm	1. novbr.—31. jan.
Bækørred	25	cm	1. novbr.—31. jan.
Sandart	40	cm	1. maj—31. maj
Aal	34,5	cm	ingen
Helt og Snæbel	35	cm	15. novbr.—14. dec.
Krebs, hun	9	cm	1. okt.—31. juli
— han	9	cm	1. okt.—31. marts

For fisk af nedennævnte art er fastsat følgende mindstemaal, regnet fra snudespids til halefinnens spids (totallængde).

Aal	345	mm
Laks	400	mm
Havørred	400	mm
Helt	350	mm
Snæbel	350	mm
Gedde	400	mm

PORTO-TAKSTER

Indlandet.

	Landsporto	Lokalporto
Breve indtil 50 gr., frankerede	30 øre	25 øre
over 50—250 gr. —	40 øre	30 øre
over 250 gr.-1 kg —		80 øre
Brevkort , enkelte, —		20 øre
med betalt svar —		40 øre
Tryksager indtil 50 gr		12 øre
over 50—250 gr.		20 »
over 250 gr.-1 kg		60 »
Do. indtil 7 kg, alene indeholdende reliefskrift til brug for blinde er portofrie.		
Vareprøver og blandede forsendelser		
indtil 50 gr. frankerede		12 øre
50—250 gr. —		20 »
250—500 gr. —		60 »
Brevpakker indtil en vægt af 1 kg, koster 60 øre. 45 × 20 × 10 cm. Rulleform 45 × 15 cm. Maa ikke indeholde skriftlige meddelelser. Skal paategnes »brevpakke«.		

For anbefaling af breve, brevkort, tryksager, vareprøver og blandede forsendelser betales yderligere 40 øre; anbefalede forsendelser skal forudfrankeres.

»Søndagsbreve«. Foruden de almindelige porto erlægges 30 øre. Paa konvolutten skal der staa: »Søndagsbrev« og den forsynes med diagonalkryds.

Søndagsbreve udbringes kun i postkontorenes bydistrikter og ved enkelte postekspeditioner.

Værdibreve, beløb indt. 1000 kr. 70 øre	}		+ brevporto
Beløb 1000—2000 Kr. .. 80 »		som ovenfor an-	
» 2000—3000 Kr. .. 90 »		ført for breve af	
» 3000—4000 Kr. .. 100 »		samme vægt	
o. s. fr. 10 øre mere for hvert 1000 kroner.			

Pakker. Største vægt 50 kg, største maal som regel ikke over 1½ m i nogen retning (rulle- ell. stangform 2 m), største rumfang 1 m³.

	Fjernzone- porto	Nærzone- porto
indtil 1 kg	80 øre	} 70 øre
over 1—3 kg	100 »	
» 3—5 »	120 »	
» 5—6 »	170 »	
for hvert kg mere, yderligere	50 »	50 »

Nærzoneporto anv. inden for hvert af følg. omraader:

Sjælland med Møn og Lolland-Falster med omliggende øer — Bornholm — Fyn med omliggende øer.

Jylland er delt i 6 zoner ved linier fra øst til vest; der gælder her nærzoneporto, naar afsendelsesposthus og adresseposthus enten er beliggende i samme zone eller i 2 nabozoner. Endvidere har Fyn med omliggende øer og de to sydligste zoner i Jylland indbyrdes nærzoneporto. Læsø har samme nærzoneporto som Frederikshavn, Anholt som Grenaa og Samsø som Aarhus. Zonefortegnelser for Fyn og for Jylland faas ved henvendelse paa posthusene.

Pakker med angiven værdi: Vægtporto som for almindelige pakker + værdiporto 70 øre for det første 1000 kr. af værdien og 10 øre for hvert 1000 kr. mere.

For anbefaling af pakker betales yderligere 40 øre; anbefalede pakker skal forudfrankeres

Ipakker: Foruden den sædvanlige porto 2 kr. mere for hver 5 kg eller dele deraf.

Postanvisninger. Beløb indtil 10kr.....	40 øre
beløb 10— 100 kr.	60 »
» 100— 300 »	70 »
» 300—1000 »	80 »
Indbetalingskort (Giro)	30 »
Postopkrævninger. Beløb indtil 25 kr.	80 »
beløb 25— 100 kr.	90 »
» 100— 300 »	100 »
» 300—1000 »	125 »
beløb over 1000 til 2000 kr.	200 »

Paa postgiroblanketter

indtil 1000 kr. samme takst som ovenfor.

Over 2000—10.000 kr. 50 øre mere for hver overskydende 1000 kr. eller del deraf.

Ekspresudbringning

	i det indre ekspresdistrikt	i det ydre ekspresdistrikt
Pakker	150 øre pr. 5 kg	6 kr.*)
Andre forsendelser	100 øre	5 »

*) Kun af vægt indtil 5 kg.

For udbringning mellem kl. 21,30 og 7 betales det dobbelte.

Udlandet

	Finland, Island Norge og Sverige	Øvrige udland	
Breve indtil	20 g 30 øre	60 øre	Største vægt
— 250 -	40 »	pr. overskydende	2 kg
— 500 -	80 »	20 g 35 øre	
Breve over 500 g takseres som til øvrige udland efter hele vægten.			
Brevkort, enkelte	20 øre	35 øre	
m. svar	40 »	70 »	
Tryksager, pr. 50 g	12 »	12 »	3 kg (en enkelt bog dog 5 kg.)

Særlig grænseporto*) til Tyskland. Brevkort og breve indtil 20 gr.: 30 øre.

Udlandstakster: Spørg postkontoret,

Banepakker.

Enkelte stykker ilgods af indtil 25 kg's vægt befordres uden fragtbrev mellem alle jernbanestationer og billetsalgssteder samt flere dampskibsselskabers anløbspladser, naar de er paaklæbet banemærker, som nedenstaaende skema viser:

Pakker og vægt	Befordringsafstand	
	under 120 km	mindst 120 km
indtil 5 kg	90 øre	120 øre
over 5 kg » 10 »	150 »	200 »
» 10 kg » 15 »	200 »	275 »
» 15 kg » 20 »	250 »	350 »
» 20 kg » 25 »	300 »	425 »

*) Om grænseportoomraadets udstrækning spørg postkontoret.

Drægtigheds-kalender

Finder parring sted	kan fødslen ventes hos			Finder parring sted	kan fødslen ventes hos		
	hoppe	ko	so		ko	faar	so
1. 1.	2. 12.	7. 10.	23. 4.	1. 7.	7. 4.	30. 11.	23. 10.
5. 5.	6. 6.	11. 11.	27. 27.	5. 5.	11. 11.	4. 12.	27. 27.
9. 9.	10. 10.	15. 15.	1. 5.	9. 9.	15. 15.	8. 8.	31. 31.
13. 13.	14. 14.	19. 19.	5. 5.	18. 18.	19. 19.	12. 12.	5. 11.
17. 17.	18. 18.	23. 23.	9. 9.	17. 17.	23. 23.	16. 16.	9. 9.
21. 21.	22. 22.	27. 27.	13. 13.	21. 21.	27. 27.	20. 20.	13. 13.
25. 25.	26. 26.	31. 31.	17. 17.	25. 25.	1. 5.	24. 24.	17. 17.
29. 29.	30. 30.	4. 11.	21. 21.	29. 29.	5. 5.	28. 28.	21. 21.
2. 2.	3. 1.	8. 8.	24. 24.	2. 8.	8. 8.	1. 1.	24. 24.
6. 6.	7. 7.	12. 12.	28. 28.	6. 6.	12. 12.	5. 5.	28. 28.
10. 10.	11. 11.	16. 16.	2. 6.	10. 10.	16. 16.	9. 9.	2. 12.
14. 14.	15. 15.	20. 20.	6. 6.	14. 14.	20. 20.	13. 13.	6. 6.
18. 18.	19. 19.	24. 24.	10. 10.	18. 18.	24. 24.	17. 17.	10. 10.
22. 22.	23. 23.	28. 28.	14. 14.	22. 22.	28. 28.	21. 21.	14. 14.
26. 26.	27. 27.	2. 12.	18. 18.	26. 26.	2. 6.	25. 25.	18. 18.
2. 3.	3. 2.	8. 8.	24. 24.	30. 30.	6. 6.	29. 29.	22. 22.
6. 6.	7. 7.	12. 12.	28. 28.	3. 9.	9. 9.	2. 2.	25. 25.
10. 10.	11. 11.	16. 16.	2. 7.	7. 7.	13. 13.	6. 6.	29. 29.
14. 14.	15. 15.	20. 20.	6. 6.	11. 11.	17. 17.	10. 10.	3. 3.
18. 18.	19. 19.	24. 24.	10. 10.	15. 15.	21. 21.	14. 14.	7. 7.
22. 22.	23. 23.	28. 28.	14. 14.	19. 19.	25. 25.	18. 18.	11. 11.
26. 26.	27. 27.	2. 1.	18. 18.	28. 28.	29. 29.	22. 22.	15. 15.
30. 30.	2. 3.	6. 6.	22. 22.	27. 27.	8. 7.	26. 26.	19. 19.
3. 4.	5. 5.	9. 9.	25. 25.	1. 10.	7. 7.	1. 3.	23. 23.
7. 7.	8. 8.	13. 13.	29. 29.	5. 5.	11. 11.	4. 4.	27. 27.
11. 11.	12. 12.	17. 17.	3. 9.	9. 9.	15. 15.	8. 8.	31. 31.
15. 15.	16. 16.	21. 21.	7. 7.	13. 13.	19. 19.	12. 12.	5. 5.
19. 19.	20. 20.	25. 25.	11. 11.	17. 17.	23. 23.	16. 16.	9. 9.
23. 23.	24. 24.	29. 29.	15. 15.	21. 21.	27. 27.	20. 20.	13. 13.
27. 27.	28. 28.	3. 2.	19. 19.	25. 25.	31. 31.	24. 24.	17. 17.
1. 5.	2. 4.	7. 7.	23. 23.	29. 29.	4. 8.	28. 28.	21. 21.
5. 5.	6. 6.	11. 11.	27. 27.	2. 11.	8. 8.	1. 4.	24. 24.
9. 9.	10. 10.	15. 15.	1. 9.	6. 6.	12. 12.	5. 5.	28. 28.
13. 13.	14. 14.	19. 19.	5. 5.	10. 10.	16. 16.	9. 9.	3. 3.
17. 17.	18. 18.	23. 23.	9. 9.	14. 14.	20. 20.	13. 13.	7. 7.
21. 21.	22. 22.	27. 27.	13. 13.	18. 18.	24. 24.	17. 17.	11. 11.
25. 25.	26. 26.	2. 3.	17. 17.	22. 22.	28. 28.	21. 21.	15. 15.
29. 29.	30. 30.	6. 3.	21. 21.	26. 26.	2. 9.	25. 25.	19. 19.
2. 6.	3. 5.	9. 9.	24. 24.	30. 30.	6. 6.	29. 29.	28. 28.
6. 6.	7. 7.	12. 12.	28. 28.	4. 12.	10. 10.	3. 5.	27. 27.
10. 10.	11. 11.	16. 16.	2. 10.	8. 8.	14. 14.	7. 7.	31. 31.
14. 14.	15. 15.	20. 20.	6. 6.	12. 12.	18. 18.	11. 11.	4. 4.
18. 18.	19. 19.	24. 24.	10. 10.	16. 16.	22. 22.	15. 15.	8. 8.
22. 22.	23. 23.	28. 28.	14. 14.	20. 20.	26. 26.	19. 19.	12. 12.
26. 26.	27. 27.	2. 4.	18. 18.	24. 24.	30. 30.	23. 23.	16. 16.
30. 30.	31. 31.	6. 6.	22. 22.	28. 28.	4. 10.	27. 27.	18. 18.

Beregningskema: Hoppe 336 dage (÷ 1 måned + 1 dag)
 Ko 280 dage (÷ 3 måneder + 6 dage)
 Faar 153 dage (+ 5 måneder)
 So 114 dage (+ 3 måneder, 3 uger og 1 dag)

1 måned = 30,5 dage.

MARKEDSFORTEGNELSE 1957

Vejle amt.

- Blaahøj**, 10. sept. heste.
Brande, 5. marts, 2. april, 7. maj, 26. juli, 3. sept. og 8. nov. heste.
Egtved, 29. april og 3. okt. heste.
Give, 19. febr., 19. marts, 26. april, 12. juli, 6. sept., 24. okt. og 21. nov. heste. Hver tirsdag marked med kreaturer.
Jelling, 24. sept. heste.
Kolding, hver tirsdag eksportmarked med heste og kreaturer.
Vejle, hver mandag eksportmarked med kreaturer; 7. febr., 4. og 25. april og 26. sept. heste.

Ringkøbing amt.

- Dalager**, 10. april, 29. aug. og 11. okt. heste.
Herning, 9. jan., 1. febr., 1. marts, 9. april, 7. maj, 28. juni, 20. juli, 30. aug., 4. okt., 8. nov. og 11. dec. heste. Torvedag hver tirsdag og lørdag, grisemarked hver torsdag. Hver tirsdag eksportmarked for kreaturer.
Holstebro, hver mandag eksportmarked for kreaturer. Hver torsdag marked for tuberkulose- og kastningsfrit levekvæg og grisemarked, 11. jan., 8. febr., 15. marts, 26. april, 1. maj, 13. juni, 26. juli, 12. sept., 11. okt. og 15. nov. heste samt tuberkulose- og kastningsfrit levekvæg.
Lemvig, hver torsdag marked for heste og kreaturer.
Skjern, 14. febr., 18. marts, 26. juli og 12. nov. heste. Hver onsdag marked for heste og kreaturer.
Tarm, 23. april, 11. sept. og 9. okt. heste samt tuberkulose- og kastningsfrit levekvæg.
Ulfborg, 24. april, 28. aug., 10. okt. heste og tuberkulosefrit samt kastningsfrit levekvæg.
Videbæk, 4. marts, 26. april, 26. aug. og 18. okt. heste.
Vinderup, 30. april og 2. okt. heste.

Ribe amt.

- Brørup**, hver mandag marked for heste og kreaturer. 9. marts, 2. maj og 26. sept. heste.
Bække, 8. maj og 20. sept. heste.
Esbjerg, hver mandag eksportmarked med kreaturer.
Grindsted, 14. marts, 25. april, 9. maj, 26. juni, 27. juli, 5. sept., 8. okt. og 16. nov. heste. Hver mandag marked for heste og kreaturer. Torvedag samt grisemarked hver torsdag.
Holsted, 7. jan., 11. april, 26. aug. og 13. nov. heste og kreaturer.
Ribe, 8. marts, 26. april, 3. maj, 2. aug., 13. sept., 11. og 25. okt. og 8. nov. marked med heste og tuberkulose- samt kastningsfrit levekvæg. Hver mandag marked for kreaturer.

Varde, 10. og 24. jan., 14. og 28. febr., 14. og 28. marts, 4., 11., 17. og 25. april, 2. og 16. maj, 13. juni, 11. juli, 8. aug., 5. og 19. sept., 3. og 17. okt., 7. og 21. nov. samt 12. dec. heste og tuberkulose- og kastningsfrit levekvæg. Torvedag hver torsdag.
Vejen, 17. april, 28. juni og 11. sept. heste.
Vorbasse, 6. april, 18. juli og 14. okt. heste.
Ølgod, hver mandag heste og kreaturer.

DE SØNDERJYSKE LANDSDELE

Haderslev amt.

Gram, 8. maj, 17. juli og 16. okt. heste samt tuberkulose- og kastningsfrit levekvæg
Haderslev, hver mandag eksportmarked med kreaturer. Hver mandag grisemarked.

Aabenraa amt.

Aabenraa, hver tirsdag eksportmarked med kreaturer, 5. marts, 16. juli og 17. dec. heste.
Hellevad, 1. maj og 9. okt. tuberkulose- og kastningsfrit levekvæg og heste
Kliplev, 11. april og 12. sept. heste samt tuberkulose- og kastningsfrit levekvæg.

Sønderborg amt.

Sønderborg, hver tirsdag eksportmarked med kreaturer.
Skovby (Als), 27. sept. heste.

Tønder amt.

Arnum, 6. maj og 2. okt. heste samt tuberkulose- og kastningsfrit levekvæg.
Løgumkloster, 19. marts, 18. juni samt 20. aug. heste.
Skærbæk. Hver onsdag marked med heste og kreaturer.
Tønder, hver tirsdag eksportmarked med kreaturer, 12. og 26. april samt 3. maj heste samt tuberkulose- og kastningsfrit levekvæg.

Kendingsbogstaver for motorkøretøjer

K	København	R	Skanderborg amt
A	Københavns amt	S	Thisted -
B	Frederiksborg -	T	Viborg -
C	Holbæk -	U	Aalborg -
D	Haderslev -	V	Randers -
E	Sorø -	X	Aarhus -
H	Præstø -	Y	Vejle -
J	Bornholms -	Z	Ribe -
L	Maribo -	Æ	Sønderborg og Tønder -
M	Odense -	Ø	Ringkøbing -
N	Aabenraa -	FØ	Færøerne -
O	Svendborg -	DK	nationalitets- bogst. f. Danm. -
P	Hjørring -		

Udenlandske motorkøretøjer, der ikke i hjemlandet er internationalt indregistreret, forsynes med dansk kendingsbogstav, udført i rødt med en smal hvid kant, ved indkørsel her i landet. Nummeret er hvidt paa sort bund, og kendingsbogstavet er det som hører hjemme i den jurisdiktion, hvor køretøjet indføres.

Automobil- og cyklelygternes tændingstider

er fra ½ time efter solnedgang til ½ time før solopgang samt i tæt taage.

AUTOMOBILHUSET

T.L.F. 2 34 64 — 2 34 65

AABENRAA

I N D H O L D

<i>Cai M. Woel</i> : Den dyre fred	1
<i>Th. Kaufmann</i> : En brydningstid	15
<i>Bernhard Hansen</i> : Mesterlyset	26
<i>Jacob Michelsen</i> : Før og nu	35
<i>Ester Arnum</i> : Drømmen om Dannebrog	39
<i>H. P. Jørgensen</i> : Vagtmesteren i knibe	47
<i>Martin N. Hansen</i> : Enhver er tyv i sin egen næring	53
<i>P. J. Gad</i> : Von't de bløv handlet —	56
<i>C. Nørrelykke-Christensen</i> : Hofdamen paa Østerholm	58
<i>Christian Delf</i> : Alsinge smø	74
M i n d e o r d:	
<i>Nicolai Svendsen</i> : Hans Jepsen Christensen	77
: Hans Lorenzen, Ballum	80
<i>L. P. Christensen</i> : Cornelius Hansen, Flensborg	82
<i>J. J. Paulsen</i> : Thorvald Petersen, Tønder	84
<i>Chr. Demuth</i> : Albert Petersen, Nordborg	85
<i>P. J. Gad</i> : Jes Mærsk	87
<i>K. E. L.</i> : Jacob Petersen, Stevning	89
<i>M. Michelsen</i> : Jens Frost, Aabenraa	90
<i>Jens Holdt</i> : Thomas Wind, Bredebro	91
<i>N. P.-H.</i> : Ludvig Hybschmann, Fausbjerg	92
<i>N. S.</i> : Eskild Enemark, Vedsted	93
<i>Aage Jensen</i> : Hans Lorenzen, Bolderslev	95
<i>N. P.-H.</i> : Lauritz J. Petersen, Over Jerstal	96
<i>C.</i> : Peter Chr. Petersen, Bylderup	98
<i>K. E. L.</i> : Jes Th. Kæstel, Dybbøl	99
<i>Bernhard Hansen</i> : Anders Kølvræa Nielsen, Tønning	100
<i>C. S.</i> : Marie Warming, Døstrup	101
<i>J. G.</i> : Iver H. Østergaard, Gabøl	102
<i>K. E. L.</i> : Jørgen Gudemoos, Sønderborg	103
<i>C.-S.</i> : Martin Lassen, Vinum	104
<i>H. P.</i> : Christian Hansen, Sølyst	105
<i>O. Nansen</i> : Hans Peter Carstensen, Tirslund	106
Regering og Folketing	108
Nationale foreninger og institutioner	109
Erhvervs-institutioner og organisationer	116
Jagttabel	127
Fredningstider for ferskvandsfisk	129
Porto-takster	130
Drægtighedskalender	133
Markedsfortegnelse 1957	134
Kendingsbogstaver for motorkøretøjer	136
Det danske kongehus (se efter kalendarium)	

Aabenraa

LANDBRUGSMASKINER og REDSKABER

til heste og traktor leveres altid bedst og billigst fra

Dansk Maskinoplæg A/S

Jørgen M. Hansen

Aabenraa - Telf. 2 20 44 - Nørreport 3

Største lager af alle slags reservedele i Sønderjylland

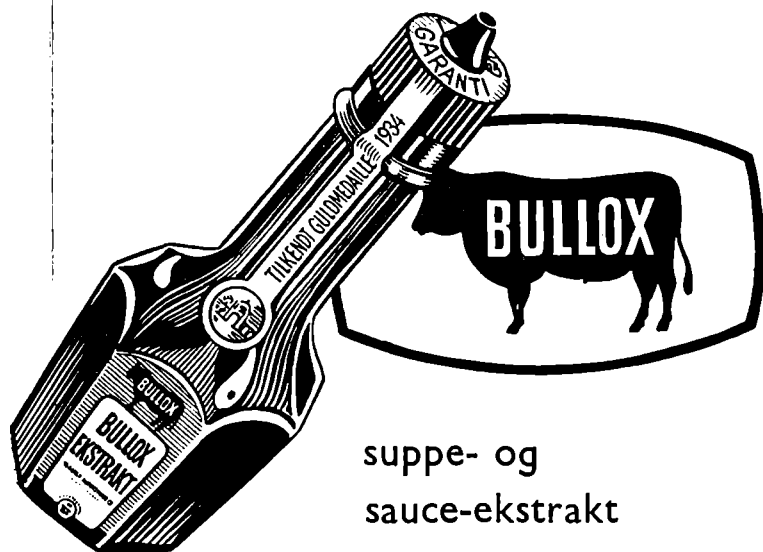
„CERES”

Korn- og Foderstofforretning . Aktieselskab

Aabenraa - Telefon 2 13 21[☎]

*... prøv den nye, fikse
husholdningsflaske med*

BULLOX

suppe- og
sauce-ekstrakt

-flere og flere bruger **BULLOX**

Central-Mejeriet, Aabenraa

anbefaler sine 1. kl.s produkter

Palo PLANTEMARGARINE

Forlang den hos

Deres købmand . . .

Aabenraa Margarinefabrik

Telefon 224 69

J. P. Top's Eftf. A/S

Aabenraa

Telefon 2 13 63* — grundlagt 1897

Jern og staal

Smedeartikler

Landbrugsredskaber

Centralvarme- og

Sanitets-artikler

HUSK! at all i herrekonfektion, arbejdstøj, skotøj og gummistøvler til damer og herrer køber De **BEDST** og **BILLIGST** hos

Christian Jacobsen
Herre Garderobe & Skure
SØNDERTORV
TELF. 2556 - AABENRAA

At sidde godt og
ligge vel kræver
møbler fra

Jensen & Larsen
J.P. 1897
AABENRAA

Den Nordslesvigske Folkebank

Aktieselskab

Oprettet 1872

A A B E N R A A

Telefon nr. 2 12 22 (5 linier)

Aktiekapital kr. 1.000.000,00

Reserver ca. kr. 1.850.000,00

Afdelinger:

Bolderslev Telefon 46526

Felsted Telefon 40609

Hellevad Telefon 49313

Varnæs Telefon 80145

Hjordkær Telefon 66521

Krusaa Telefon 71549

Padborg Telefon 73333

Røde Kro Telefon 62216

Løjt Kirkeby Telefon 42127

LANDBRUGSMASKINER

Køb Deres maskiner, hvor De
kan faa Deres reservedele —

Indhent tilbud fra

ALFRED PAULSEN A/S
tidl.

Hans Beyer A/S og Fa. Alfred Paulsen

Ramsherred 1

AABENRAA

tef. 2 39 73

C. F. Rosenvold

SADELMAGER

Søndergade 6

AABENRAA

Telefon 2 21 16

Mangler De kontorartikler og kontormaskiner?

Asmus Schultz
William Boje's Eft.
Grundlagt 1905

Aabenraa — Telefon 2 35 26

har det hele!

Hoffgaard

Grundlagt 1844 — Aabenraa - Telf. 2 30 05

TÆPPER — GARDINER

— MANUFAKTUR — TRIKOTAGE — KONFEKTION —

C. C. Rode Grundlagt 1855 - Indehaver Chr. Rode
JUVELER og GULDSMED

Storegade 28 - AABENRAA - Telf. 2 22 60

Stort lager i guld-, sølv-, tin- og nikkelvarer.

Landbrugsbøger — Regnskabsbøger — Faglitteratur

PETER N. ANDRESEN

Boghandel

AABENRAA

Telefon 2 20 69

Hans Martin Hansen

Mel en gros

Vestergade 12

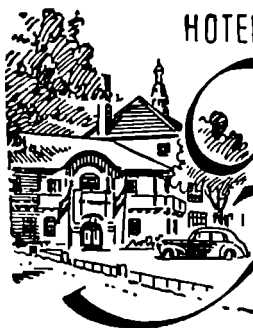
telf. 2 25 88

Aabenraa

**Moderne briller leveres efter lægerecept
Leverandør til sygekassen**

Carl A. Lassen

Urmager og guldsmed. Nørreport 20, Aabenraa. Telf. 23058

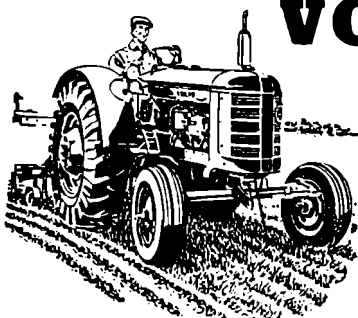
HOTEL OG RESTAURANT

Folkkehjem

AABENRAA

Telf. 2 28 48

J. HINRICHSSEN

VOLVO T 24/25

har 2,2 l motor - vægt 1550 kg.
- her er den rigtige vægtfor-
deling i forhold til motorkræf-
terne.

Derfor: Staar den fast - Ingen
hjulslip - Lavt benzinformbrug.

Landbrugets vigtigste faktor
afgjort en VOLVO traktor!

Eneforhandler for Sønderjylland:

VOLVO

AABENRAA AUTOMOBILHANDEL A/S

Telefon 2 13 33

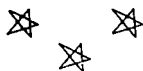
Udenfor kontortid telf. 21337

Vi har det største udvalg i imiteret gulvbelægning i metermaal, afmaalte tæpper, løbere i flere bredder, voksdug for enhver smag, gulvmaatter i alle størrelser, og gælder det tapet, er dette ogsaa vort speciale.

NIELS A. NIELSEN & SØN

Tapet- og farvehandel.
Ramsherred 10

Indeh. H. H. Nielsen,
AABENRAA Telf. 2 31 28

Radioapparater - lysekroner og
elektriske artikler

Lorenz Hansen jr.

A A B E N R A A
T E L E F O N 2 2 1 3 8

Magasin

v. Brdr. Andersen

Telefon 2 20 26
Aabenraa

Gælder det TRICOTAGE — saa

Sønnichsens Varehus

STOREGADE 13 — AABENRAA — TELF. 2 27 09

J. Thorsmark

Indeh.: Brdr. Thorsmark
Aabenraa
Telefon 2 26 23

Guld- og sølvvarer

Ure og optik

Briller leveres efter
lægerecept

Jasmunds

Kiosker og Papirhandel

Telefoner 2 28 12, 2 22 44, 2 28 88, 2 28 09

A A B E N R A A

HERRE *Magasin* ★ ★ ★
CHR · J · CHRISTIANSEN

AABENRAA . TELEFON 22405

A/S Sønderjydsk Frøforsyning

Frøavl og frøhandel

Klinkbjerg 1

Aabenraa

Telf. 2 30 47

KONTOR - LAGER - RENSERI

Antager avlere af kløver-, græs- og roefrø. Fordelagtige vilkaar. Sælger markfrø af de bedste, i forsøgene fastslaaede sorter og stammer. Samtlige leveringer underkastes statsfrøkontrollens selvvirkende kontrol.

Cimbria

Tømmerhandel - Aktieselskab

Telefon 2 20 00*

Aabenraa

Nikolaj Andersen
Sønderjyske Digte og Historier

Ny forøget udgave udkommer d. 15. december. Pris ca. 12,— kr.
Bestilling modtages.

Harald Oo Bojesens Boghandel

Telf. 2 33 52

AABENRAA

Telf. 2 33 52

Anton Nielsen

Søndergade 7 - Aabenraa - telf. 2 23 27

ENESTE SPECIAL-HVIDEVARE- og
UDSTYRSFORRETNING paa pladsen

Vestergade 29

Telf. 2 35 20

Aabenraa

Det store udvalg
til de smaa priser

A. Weibeck
AABENRAA

Telf. 2 34 80

Specialforretning i
tobaksvarer
og **spirituoser**
Stort udvalg i
piber

Alt i ISENKRAM og SPORT

Aabenraa

COLOSSEUM

telf. 2 32 21

Graasten

Magasin du Nord

Alfred Johansen

Graasten — Telefon *5 1674

ULDALL-JESSEN

Graasten — Telefon 5 1056

Alt i manufaktur

Graasten Bank

Telefon 5 1415 (5 lin.)

med afdelinger i Padborg, Krusaa, Kliplev

Ullerup, Bovrup, Egersund og Holbøl

Udfører alle bankforretninger

J. LAUSTEN

Isenkram — glas — porcelæn — barnevogne

Telefon 5 1044 — Graasten

Graasten Bog- og Papirhandel

v./ Chr. L. Thiesgaard

Nygade 1

Graasten

det er dog stadig
den bedste

Andreas M. C. Holst's
Eftflg., Graasten

Carl C. Biehl

Graasten

Telf. 5 1016 - 5 1017

Papir en gros — Bogtrykkeri

BOCKS **B**OGHANDEL
yens ældste

TELEFON 5 12 34

FOLMER BERENTZEN

GRAASTEN

Sønderborg

Helmer & Jørgensen

Indeh.: Viggo Jørgensen & Søn

Sønderborg - Nordborg

Bedste indkøbssted for manufakturvarer, konfektion, udstyr, herre- og drengebeklædning

Axel Helmer

Kongelig hofleverandør

Telefon *3777

Isenkram - Glas - Porcelæn

Jørgen Otsens Bogtrykkeri

Kastanicallé - Sønderborg - Telefon 2969

Andreas Clausen

Bog- og kunsthandel - Sønderborg - Telefon 3800

Bøger i stuen — Kunst paa 1. sal

Den danske Landmandsbank

Hypotek- og Vekselbank

Aktieselskab

Sønderborg afdeling

Alle bankforretninger udføres

A-S BROK & CO.

Sønderborg — Telefon *3176

BYGGEMATERIALER og STØBEGODS

Alsisk

Frøavl a/s

Sønderborg

KONTOR — LAGER — RENSERI og TØRRERI
Frøsalg af de bedste stammer under statsfrøkontrollens
selvvirkende kontrol — Paalidelige avlere antages af
mark- og roefrø. — Endvidere tegnes avl af rapsfrø m. m.

Henvendelse til kontoret, telefon 3618,
eller til konsulent Fr. Slipsager, telf. Fynshav 3

TØJ TIL HELE
FAMILIEN — — —

JØRGEN ANDERSEN A/S, - Sønderborg - Telf. 1945
DET BETALER SIG!

Kulhandel Aktieselskab

S Ø N D E R B O R G

Telefon 2141 (fl. linier)

J. H. Kock a/s

Sønderborg

Grundlagt 1897 — Telefon 3031 (fl. lin.)

Manufaktur

Udstyr

Trikotage

KØB GODT — KØB BILLIGT — KØB HOS

Hans Hansen & Co. A-S

SØNDERBORG

Det førende handelshus

Haderslev - Vojens

Haderslev Kul- og Koks-Kompagni

AKTIESELSKAB

Telefon 22012 (3 lin.)

Kontor Nørregade 27

Naar De vil spare penge

bør De købe Deres manufakturvarer,
trikotage, skotøj hos

A. Hundevadt - Haderslev

Landsdelens stormagasin

Aktieselskabet »HANSBORG«

Haderslev

— T r æ l a s t —

Kul, koks og briketter

Holm & Molzen $\frac{A}{S}$

Haderslev

Telefon 2 37 01 (3 lin.)

H. O. Knudsen 1. classes skotøjsreparationsværksted
Jomfrustien 2
Haderslev

Aut. værksted for ortopædisk fodtøj

Haderslev Bys Spare- og Laanekasse

Nørregade 32 — Telf. 2 11 22

udfører alle slags sparekasseforretninger

Carl Niensens Boghandel

Grundlagt 1765

Nørregade 25

Haderslev

Telefon 22371

Paul Christiansen & Søn

BYGNINGSARTIKLER

Haderslev

Telefon 2 35 70

J. B. Jørgensen

Telefon 22729 — Haderslev — Telefon 22729

GARN OG TRIKOTAGE

Andelsbanken

A. m. b. a.

HADERSLEV-AFDELING

Gravene 21 Telefon 2 13 13

Jels Telefon 49 Vamdrup Telefon 310

Vojens Telefon 4 12 56

Alle bankforretninger udføres for saavel
andelshavere som ikke-andelshavere

Harmonien, Haderslev

Restaurant, selskabslokaler, teatersal og hotel

Hyggelige lokaler — god mad — reel betjening.

Telefon *2 36 68

DEN BEDSTE
DANSKE SENNEPEP

J. S. CHRISTENSEN
AKTIESELSKAB — HADERSLEV

V. Fahrendorff & Søn

GULD — SØLV — URE — OPTIK

Nørregade 20

Haderslev

Telefon 22644

Ole Jensen's bageri

anbefales

Gaaskærgade

Haderslev

Telefon 22670

Haderslev Amts Sparekasse

Gravene 7

Telefon nr. 22544

I n d l a a n :

modtages til bedst mulig forrentning

U d l a a n

hypoteker, haandpant, kaution, kassekreditter

Haderslev

Telefon *21014

RESERVERET

HADERSLEV BANK

Aktieselskab

Grundlagt 1875

Byens og egnens ældste bank

Aktiekapital og reserver over 3,5 mill. kr.

Filialer: Rødding og Toftlund - Kontorsteder: Agerskov
Christiansfeld, Gram, Skodborg, Sommersted, Vojens

Sparekassen for Haderslev Byes Omegn

(Hjørnet Gravene-Nørregade)

modtager indskud til højeste forrentning paa folio

Indlaan paa opsigelse

Afdeling »Egne Hjem«. Afdeling for skolesparekasser.
Som gaver ved hjemmets fester (daab, fødselsdag og
konfirmation) anbefales sparekassebøger i pragtbind.

Hotel Norden

Store og smaa selskabslokaler.

Nyd maden i smukke omgivelser — Moderne værelser.

Telefon *2 40 30

ALPINA

PETER HENNINGSEN

Haderslev - Telefon 22169

URE, GULD- og SØLVVARER

Julius Nielsen, Vojens

Korn - Foderstoffer - Kunstgødning - Trælasthandel

Vojens - Telefon 41315

— *Toftlund - Branderup - Agerskov* —

Eva Margarine

A. BERG — TOFTLUND — Telf. 45
TUBORG-DEPOT

A. H. Ullerup & Søn
TOFTLUND

Kolonialafdelingen: telf. 20 - Postgiro 42923
Isenkramafdelingen: telf. 190 - Postgiro 8599

Chr. Tandrup

Urmager- og guldsmedeforretning
Toftlund — — Telefon 102

Velklædt — saa

Otto Frej

Toftlund, telf. 58 - Skræddermester - Kem. tøjrensning

Peter Henriksen

Aut. forhandler

Toftlund

Ducolakereri

Bedre kaffe næppe end den fra

JEPPE

telefon Toftlund 180

FROSCH'S HOTEL

Toftlund — — telefon 17

Værelser med varmt og koldt vand — 1. kl.s køkken
Reel betjening

Godsk Hansen & Søn

MØBELFORRETNING

Toftlund — telefon 68

Chr. Jensen

KOLONIAL!

v. Søren Jensen

Grundlagt 1877

MANUKTUR — — KONFEKTION

Toftlund — telefon 37

Toftlund og Omegns Sparekasse

telefon 38

Indskud modtages til forrentning

Indbetalingssteder: Tirslund, Branderup, Arrild

Haglskade-Forsikrings-Foreningen

for Nordslesvig

(oprettet 1875, gensidig) reservekapital ca. 70.000

Indmeldelser modtages af tillidsmændene,
kredsformændene og ved henvendelse til **D. Sørensen,**
TOFTLUND - Telefon 28 (bedst mellem 9—12)

Math. P. Høeg

Toftlund

BUTIKSINVENTAR

P. OLESEN

Telefon 35 — Toftlund

KOLONIAL og KØKKENUDSTYR

Toftlund Trælasthandel

LASSEN SCHMIDT

BYGGEMATERIALER — BRÆNDELSE

TOFTLUND — TELEFON 2

Anton Petersen

KORN — FODERSTOFFER — BRÆNDELSE

Toftlund

Telefon 36 (2 linier)

Valdemar Huusmann

MASKINFORRETNING

aut. FERGUSON-forhandler

TOFTLUND — TELEFON 19

Toftlund Korn- og Foderstofforretning $\frac{1}{2}$

Telefon 46

Thomas Bojsen, »Frem«

BRANDERUP . telefon 1

KOLONIAL

KORN- og

FODERTOFFORRETNING

Tirslund Brugsforening

telefon Bevtoft 44230

Carl Truelsen

v/ Peter Truelsen

AGERSKOV — — — TELEFON 3

KOLONIAL

Agerskov og Omegns Brugsforening

v/ V. MADSEN

bringes i velvillig erindring

KOLONIAL: telefon 15 — — GROVVARER: telefon 79

Andelsbanken

RØDDING TELEFON NR. 75 og 91

Rødning Møbelmagasin

Møbler for alle hjem

Liggister paa lager!

Snedkermester S. A. SØRENSEN

telf. Rødning 27

P. Lindberg

maskinforretning

Rødning

Telefon 34

Colfach, Rødning Telf. 8 — 216

Herre- og drengeekvipering.

I. kl. herreskædderi.

Grundlagt 1880

Broderi

Kunstafdeling

Eneforhandling af kgl. kunst

Rødning Andels-Slagteris udsalg

Rødning: Telefon 9

Gram: Telefon 75

Carl Overbeck

OPTIK — URE — SØLV — GULD

Rødning Telefon 169

Frøs Herreds Sparekasse

i Rødning

Stiftet 1872

Telefon nr. 36

Konfektion

Kjoler

Sengeudstyr

Metervarer

Tricotage

Axel Küster

forh. Colfach

Telefon 282

Rødning

Telefon 282

M. Hansen's

MANUFAKTUR- OG KONFEKTIONSFORRETNING

Rødning

Telefon 55

Holst's Boghandel

Rødning

Telefon 133

Kunst - Papir - Fyldepenne - Kontorartikler

Skodborg

Skodborg og Omegns Spare- og Laanekasse

Stiftet 1884

Skodborg

Telf. 6

Garantikapital og reserve 320.000 kr.

Skodborg Korn- og Foderstofforretning ^A/_S

Telefon 4

KORN — FODERSTOFFER — KUNSTGØDNING

Gram - Brændstrup

Gram Teglværk

anbefaler sine DRÆNRØR OG MURSTEN

Gram Tæppefabrik A/S

Telefon 28

Gram

Olaf Aastrup's Efterflg.

Julius Hansen

Gram telf. 43

Mode

Manufaktur

Konfektion

ALT I PRIMA SENGETØJ

N. TIMMERMANN - Gram Savværk

Træløst og savværk — alle bygningsartikler — kul

Kontor: telefon Gram 26 og 260 - privat: telefon Gram 162

Postkonto 9474

Bankkonto: Gram Bank

URE - GULD - SØLV - JUVELER

PETER JESSEN - Gram

Slotsvejen

telefon 70

Tønder

Tønder Mejeri

v/ Chr. Petersen

anbefaler 1. klasses produkter.

Ølenners Dampvaskeri

Skibbrogade 2

TØNDER

Telefon 2 22 68

Telf. Tønder 2 11 11*

Formbrændselfabrik

Cementvarefabrik

JOHS. PAULSEN SCHMIDT

Østergade 2

Tønder

Telefon 2 13 49

Papirvarer - kontorartikler - fotoartikler - regne- og skrivemaskiner - duplikeringsanstalt

Ehm Christensen

VI CHR. EHM CHRISTENSEN

STOREGADE 12 TØNDER TLF. 21143

*Specialhuset
på strøget -*

Tønder Kafferisteri A/S

Telefon 2 23 17

TØNDER

Telefon 2 23 18

Tønder Landmandsbank A-S

T ø n d e r

Kontorer i Skærbæk, Ballum, Brøde, Brøns,
Bylderup-Bov, Frifelt, Højer og Tinglev

Vekselkontor ved grænseovergangen i Sød

Alle bankforretninger udføres

Den Danske Landmandsbank

Hypotek- og vekselbank

Aktieselskab

TØNDER AFDELING

Alle bankforretninger udføres

J. N. Jepsen, Storegade 5, Tønder

Telefon 2 23 41

Bøger, papir, kunst. - anbefaler alt i skøn- og faglitteratur.

Th. Laursens Bogtrykkeri

Jernbanegade 8

TØNDER

Telefon 2 15 50

BOGTRYKKERI — BOGBIND

Højer

Sønderjydske Tæppefabrik

A. R. Kjærby A/S

Højer

Leverer kun gennem forhandlere

Romø

ALFRED SCHMIDT

Kongsmark, telf. Romø 5 52 10

Kolonial — Isenkram — Tekstilvarer —

Kaffe i bedste kvaliteter — Fineste vine

Turistvarer

Stort udvalg i vellagrede tobaksvarer

Løgumkloster

Kolonial - konserves - vin - spirituosa

købes hos

H. BLAABJERG, Løgumkloster - telf. 4 3505

HOLM HANSENS BOGHANDEL

Løgumkloster — telf. 4 3557

Alt i skøn- og faglitteratur - billeder - keramik - fotoartikler

RUDOLF PRASSE, skrædderforretning

Vindmøllegade

Løgumkloster

Løgumkloster Bank

aktieselskab

Kontortid: 9—12 og 14—16

lørdag 9—12

telefon 4 3518*

Agentur i Bedsted Lø — Alle bankforretninger udføres.

Enhver husmoders ønske er at faa vasket hos

CENTRALVASKERIET • Løgumkloster

telefon 4 3647

Hurtigt — behageligt — økonomisk!

De kender vognen — den kommer overalt!

MANUFAKTUR - SENGEUDSTYR - TRIKOTAGE

DAME- og HERREKONFEKTION

CONRAD LANGWADT - Løgumkloster - telf. 4 3332

Sønderjyllands Kreditforening

Haderslev

DET ER UFORSVARLIGT

at eksperimentere med reparation af Deres vogn.

Ligegyldig om det er en stor eller lille reparation, vil De hos os opnaa den bedste service. Lad os forlænge Deres vogns levetid.

Svend Wæver $\frac{1}{2}$

Haderslev, telf. 23475 — Aabenraa, telf. 23008

Nordslesvigsk Landbrugs- og Mejeri-Tidende

Organ for det sønderjydske land- og mejeribrug

Tegn abonnement gennem posthuset

I MERE END 50 AAR

Specialfabrik for
køleanlæg og iskremmaskiner

Er De ikke medlem af
Sprogforeningen,
saa indmeld Dem!

*Dette sker ved et postkort,
der er adresseret til*

SPROGFORENINGEN

Aabenraa

Medlemsbidraget er 2 kroner aarligt

4 bøger om GRÆNSEPROBLEMER

M. Refslund Poulsen

ERINDRINGER I

387 sider, kr. 12,75.

Andet bind udkommer i foråret 1957.

SYDSLESVIG I TEKST OG TAL

En haandbog, redigeret af Johs. Hoffmeyer
og Bent A. Koch.

104 sider, ill., kr. 6,75.

DET NYE NORDEN

En bog om modsætninger og samspil
mellem Nordens folk.

Redigeret af Bent A. Koch, med bidrag af Holger Andersen, Hermod Lannung, Olav Akerlic, Poul Engberg, Bjarni M. Gislason, Marius Johannsen, Karl Nickul, Hans Pipping, Albrecht Johannsen, Lorenz Rerup og Jes Schmidt.

Ca. 100 sider. - Ca. kr. 9,00.

Tilegnet Jørgen Bukdahl og udkommer paa hans 60-aars dag den 8. december 1956.

DET DANSKE FORLAG

GRAASTEN ANDELS- SLAGTERI

TELEFON *5 12 11

Udsalg i:

GRAASTEN

Telefon 5 16 55

TINGLEV

Telefon 4 40 07

PADBORG

Telefon 7 33 03

